

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Monika Pistotnik

**Sodelovanje med osnovno šolo s prilagojenim
programom in starši otrok s posebnimi
potrebami**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2019

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Monika Pistotnik

**Sodelovanje med osnovno šolo s prilagojenim
programom in starši otrok s posebnimi potrebami**

Diplomsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Ljubljana, 2019

Zahvala

Mentorici doc. dr. Lei Šugman Bohinc se zahvaljujem za vse napotke, strokovne sugestije in posvečen čas.

Hvala vsem intervjuvancem za čas in aktivno sodelovanje. Le z vašo pomočjo sem raziskavo sploh lahko izvedla.

Suzani Zabukovnik se iz srca zahvaljujem za pomembne nasvete in spodbudne besede.

Hvala tudi moji družini, ki me je v času nastajanja diplomskega dela ves čas spodbujala.

Za moralno podporo in razumevanje se zelo zahvaljujem mojemu fantu.

Sodelovanje med osnovno šolo s prilagojenim programom in starši otrok s posebnimi potrebami

Povzetek diplomskega dela:

Vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne osnovne šole se je razširilo tudi v Sloveniji. Kljub temu niso vsi otroci vključeni v redne osnovne šole, temveč obiskujejo šole s prilagojenim programom, ki izvajajo vzgojo in izobraževanje tako, da sta otrokom v podporo. Kadar otrok dobi diagnozo, je pogosto usmerjen v osnovno šolo s prilagojenim programom. Z vstopom otroka v šolo z njo pričnejo sodelovati tudi njihovi starši oziroma celotna družina. Otroci s posebnimi potrebami se soočajo s številnimi izzivi v času vzgoje in izobraževanja. V ta proces so močno vključeni tudi starši, ki svojim otrokom želijo le najboljše. Starši otrok s posebnimi potrebami se srečujejo s številnimi strokovnimi delavci različnih poklicnih profilov. Uspešno in učinkovito sodelovanje med njimi in starši je zelo pomembno. Na rednih osnovnih šolah in šolah s prilagojenim programom deluje svetovalna služba, ki jo izvajajo tudi socialni delavci. Stroka socialnega dela ima znanja, ki lahko pripomorejo k uspešnejšemu sodelovanju med šolo in starši, s tem ustvari okoliščine za večje zadovoljstvo staršev in ustrežnejšo pomoč in podporo otrokom. Namen raziskave, predstavljene v empiričnem delu, je raziskati sodelovanje in vključevanje staršev v osnovno šolo s prilagojenim programom. Raziskovala sem prve vtise staršev glede sodelovanja svetovalne službe z njimi, načine in potek, uspešnost in učinkovitost sodelovanja ter potrebne spremembe za uspešnejše sodelovanje. Ugotovila sem, da so starši razmeroma zadovoljni s sodelovanjem s šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo. Sodelovanje ocenjujejo kot uspešno, a so ob tem tudi kritični. Želijo si konkretnjših informacij, bolj spoštljivega odnosa in zanimanja za njihove probleme in stiske. Starši imajo voljo za sodelovanje, a pogosto niso upoštevani, zato se ob problemski situaciji pogosto raje naslonijo na družino in druge pomembne vire. Socialno delo ima znanja, pomembna za opravljanje svetovalnega dela, zato je potrebno, da socialni delavci še naprej opravljajo ta poklic v šolstvu.

Ključne besede: sodelovanje, otroci s posebnimi potrebami, starši in družina, svetovalno delo, socialno delo, vzgoja in izobraževanje.

Cooperation between Primary School with Adapted Education Programme and Parents of Children with Special Needs
Graduation Thesis Abstract:

In Slovenia, including children with special needs in regular primary schools is becoming more and more frequent. Nonetheless, not all children attend regular primary schools; they attend schools with an adapted education programme where upbringing and education are carried out in a way where they provide support to pupils. When a child is diagnosed, they are often sent to a primary school with an adapted education programme. Once the child attends such a school, the cooperation between the school and the parents or the entire family begins. In the course of schooling, children with special needs face different challenges. Parents are strongly involved in the process as well, as they want what is best for their children. The parents meet diverse professional workers from different occupational profiles and the cooperation of both sides is very important. Regular primary schools as well as schools with an adapted education programme provide counselling services, carried out by social workers. The counselling workers have the skills that can contribute to a more successful cooperation between the school and the parents, thus creating circumstances in which parents are more satisfied and the children are provided with more appropriate help and support. The aim of the study, presented in the empirical part, is to investigate the cooperation of the parents with schools with an adapted education programme and their inclusion in these institutions. I studied the parents' first impressions regarding the cooperation with the counselling services, the way and the process of cooperating, the effectiveness and the efficiency of the cooperation and the changes required for a more successful cooperation. I determined that parents are relatively satisfied about the cooperation with the school with an adapted education programme and the counselling services. They evaluate it as successful, but they remain critical. They seek to obtain more specific information, have a more respectful relationship with the institution and be paid more attention regarding their problems and distress. The parents want to cooperate, but they are often not taken into account, which is why they prefer to rely on their family and other important sources when a problem occurs. The social workers have skills that are significant to perform counselling work; it is essential they continue to do their work in the educational sector.

Keywords: cooperation, children with special needs, parents and family, consulting work, social work, upbringing and education.

Predgovor

Rojstvo otroka staršem prinese srečo, nove izkušnje in tudi obveznosti. Otroci potrebujejo veliko časa za učenje igre, sporazumevanja in vedenja. Starši so pomembna opora za otroka, za njegov psihični, fizični in mentalni razvoj. Veliko starševske podpore in časa potrebujejo otroci s posebnimi potrebami, saj se pogosto srečujejo z različnimi strokovnimi profili: z zdravniki, socialnimi delavci, psihologi, specialnimi pedagogi. Z njimi se pogosto srečujejo tudi starši otrok s posebnimi potrebami, zato je kakovost sodelovanja za starše in njihove otroke zelo pomembna.

Znanje, ki ga je razvila stroka socialnega dela, omogoča uspešno in učinkovito sodelovanje med strokovnimi delavci, starši in njihovimi otroki. Pomemben je predvsem delovni odnos, sklenjen med vsemi, ki so lahko pomembni za uresničitev želenega cilja. Jezik socialnega dela pa omogoča, da je sodelovanje spoštljivo in prispeva h krepitvi moči vseh udeleženih v procesu pomoči.

V tretjem in četrtem letniku Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani sem obiskovala modul psihosocialna podpora in pomoč. Pridobila sem veliko znanj o delu z družino, otroki, z učenci, o jeziku, ki daje moč. Pridobljena znanja so mi zelo pomagala pri opravljanju prakse v četrtem letniku na Centru za vzgojo in izobraževanje Velenje.

Delo z otroki me je vselej veselilo, in sicer zaradi njihove iskrenosti in različnosti. Prek opravljanja praktičnega dela sem se prvič podrobneje spoznala z otroki s posebnimi potrebami. Predvsem so me zanimali načini sodelovanja z njimi. Ko sem sodelovala z otroki, sem stopila v stik tudi z njihovimi starši, ki so zaradi različnih tematik prihajali k svetovalni delavki, ki je bila moja mentorica. Spoznala sem, da je sodelovanje s starši pomembno tako zanje kot za otroke. Tako se mi je porodila ideja za diplomsko delo.

Z diplomskim delom sem želela raziskati uspešnost in učinkovitost sodelovanja med osnovno šolo s prilagojenim programom in starši. Pri tem so me zanimali prvi vtisi staršev o osnovni šoli s prilagojenim programom, odnosi med svetovalno službo in starši, možnosti za sodelovanje, način sodelovanja svetovalne službe s starši in predvsem s čim v sodelovanju s svetovalno službo so starši zadovoljni ter kakšne so potrebne spremembe oziroma izboljšave.

Ugotovila sem, da starši s sodelovanjem niso povsem zadovoljni, saj si želijo več podpore in pomoči, konkretnjših informacij, sodelovanja, v katerega so vsi vključeni, in skupinskega dela, ki je prevedeno tudi v akcijo.

Kvalitativna empirična raziskava je imela določene omejitve. Idealen bi bil kompleten izbor, se pravi, vsi pripadniki izbrane skupine (Kordeš in Smrdu, 2015). Podatki bi lahko bili drugačni, sklepanje bi bilo bolj utemeljeno in ugotovitve bolj verodostojne. Majhen, priročni vzorec mi je omogočil večjo osredotočenost na vse udeležence raziskave. Kljub temu da je vzorec majhen, sem dobila vpogled v uspešnost in učinkovitost sodelovanja med osnovno šolo s prilagojenim programom in starši.

Z raziskavo bi bilo zanimivo nadaljevati iz različnih razlogov. Potrebe in problemi staršev se spreminjajo, spreminja se tudi pogled na šole s prilagojenim programom, kamor je vključenih vse manj učencev, spreminja pa se tudi šolski sistem.

Vsebina

1.	Teoretični uvod.....	1
1.1.	Koncept oseb s posebnimi potrebami	1
1.2.	Otroci s posebnimi potrebami in socialno delo.....	1
1.3.	Družina.....	6
1.4.	Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami	10
1.5.	Svetovalna služba.....	12
1.6.	Sodelovanje svetovalnih delavk in delavcev s starši otrok s posebnimi potrebami	12
1.7.	Komunikacija	15
2.	Problem raziskave	18
2.1.	Raziskovalna vprašanja	19
3.	Metodologija.....	20
3.1.	Vrsta raziskave	20
3.2.	Teme.....	20
3.3.	Merski instrument in viri podatkov	20
3.4.	Populacija in vzorec	20
3.5.	Zbiranje podatkov	21
3.6.	Obdelava in analiza podatkov	21
4.	Rezultati.....	22
4.1.	Prvi stik staršev z osnovno šolo s prilagojenim programom	22
4.2.	Ocena sodelovanja med starši in osnovno šolo s prilagojenim programom	24
4.3.	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja med starši in zaposlenimi svetovalnimi delavci na osnovni šoli s prilagojenim programom	27
4.4.	Želene spremembe pri sodelovanju.....	29
5.	Razprava	31
6.	Ugotovitve	37
7.	Predlogi.....	38
8.	Uporabljena literatura	39
9.	Priloge.....	43
9.1.	Priloga A: Vprašalnik za starše otrok s posebnimi potrebami	43
9.2.	Priloga B: Vprašalnik za svetovalne delavce	44
9.3.	Priloga C: Intervju A (VE).....	45
9.4.	Priloga Č: Intervju B (VE)	47
9.5.	Priloga D: Intervju C (VE).....	50
9.6.	Priloga E: Intervju D (Ž).....	53
9.7.	Priloga F: Intervju E (Ž).....	55
9.8.	Priloga G: Intervju F (Ž)	58
9.9.	Priloga H: Intervju s svetovalno delavko G (VE)	61
9.10.	Priloga I: Intervju s svetovalno delavko H (Ž)	64
9.11.	Priloga J: Odprto kodiranje A (VE)	66
9.12.	Priloga K: Odprto kodiranje B (VE)	69
9.13.	Priloga L: Odprto kodiranje C (VE)	73
9.14.	Priloga M: Odprto kodiranje D (Ž)	76
9.15.	Priloga N: Odprto kodiranje E (Ž)	79
9.16.	Priloga O: Odprto kodiranje F (Ž)	82
9.17.	Priloga P: Odprto kodiranje G (VE)	85
9.18.	Priloga R: Odprto kodiranje H (Ž)	88
9.19.	Priloga S: Osno kodiranje A,B,C,D,E,F,	91

9.20. Priloga Š: Osno kodiranje G, H	97
9.21. Priloga T: Odnosno kodiranje A, B, C, D, E, F	100
9.22. Priloga U: Odnosno kodiranje G, H.....	101

1. Teoretični uvod

1.1. Koncept oseb s posebnimi potrebami

»Drugačnost« je vseskozi predmet zanimanja družbe. Različni pojavi in izkušnje za neenakosti so postali podlaga za oblikovanje in spreminjanje izrazov ter definicij posebnih potreb. V obdobju stare Grčije so pričeli tuje govoreče osebe označevati s terminom »barbaros«. Miselnost o večvrednih »mi« in manjvrednih »oni« je bila v ospredju na številnih področjih v družbi. Večji premik glede dojemanja oseb s posebnimi potrebami se je zgodil v 18. stoletju, ko je bila »prizadetost« opredeljena kot bolezen. Dolžnost države je bila, da pomaga osebam, ki potrebujejo pomoč, zato so bile ustanovljene prve državne institucije, kjer so ozdravljali bolne. Industrializacija je razlikovanje še okrepila, saj je zahtevala zdravega, močnega posameznika. Osebe, ki niso dosegale družbeno zahtevanega, so bile označene za »manjvredne«, izločene iz družbe (Zaviršek, 2000).

V Sloveniji se je kategoriziranje otrok s posebnimi potrebami v šole pričelo s Splošnim zakonom o šolstvu. S tem zakonom se je določilo vsem otrokom enake pravice do vzgoje in izobraževanja. Izoblikovalo se je dvotirno šolstvo, a se je v njegovo ustreznost pričelo dvomiti leta 1975. Formalno so se spremembe pričele dogajati z Belo knjigo o vzgoji in izobraževanju, spremembe so bile vidne tudi v celotni šolski zakonodaji (Krek in Metljak, 2011).

Socialno-pedagoški model spremeni pogled na osebe s posebnimi potrebami. Problem ni več umeščen v osebo, temveč se nahaja v širokem družbenem okolju (Griffin, 2008).

V različnih družbah je »normalnost« različno konstruirana. Vsa poimenovanja in opredelitve, vključno s pojmom osebe s posebnimi potrebami, so družbeni konstrukt, zato se opredelitve in kategorije oseb s posebnimi potrebami razlikujejo. Kljub novim poimenovanjem etiketiranje v praksi ni izginilo (Zaviršek, 2000).

1.2. Otroci s posebnimi potrebami in socialno delo

Danes ne uporabljamo starih, stigmatizirajočih izrazov, ne govorimo o »prizadetih«, »norih«, temveč uporabljamo tista pojmovanja, ki krepijo moč ljudi (Opara, 2005). V socialnem delu sta se zelo utrdila pojma uporabnik in uporabnica. Ti dve besedi še vedno preveč poudarjata razlike v moči, saj je uporabnik tisti, ki nekaj potrebuje, socialni delavec pa tisti, ki daje. Ustreznejša pojma sta sogovornik in sogovornica, ker postavljata v ospredje

soustvarjanje, soraziskovanje, sooblikovanje. Te besede poudarjajo značilnosti postmodernega socialnega dela (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015).

V socialnem delu se soustvarjanje in sodelovanje dogaja v pogovoru. Pogovor je namreč prostor, v katerem se dogaja proces pomoči. Da se lahko pomoč raziskuje in soustvarja, omogoča t. i. delovni odnos. V njem udeleženi z raziskovanjem in s soustvarjanjem varujejo pogovor. V pogovoru, ki se odvija v delovnem odnosu, se srečujejo ljudje z različnimi prepričanji, načeli in izkušnjami, zato je spoštovanje in soustvarjanje pomembna izkušnja vseh sodelujočih. Soustvarjalci izstopijo iz pogovora z novimi pogledi in drugačnim razmišljanjem (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015).

V delovnem odnosu so sogovorniki in socialni delavci opredeljeni kot sodelavci v skupnem projektu z nalogo soustvarjanja deležev v rešitvi. Elementi delovnega odnosa so dogovor o sodelovanju, instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev, osebno vodenje. Da se delovni odnos lahko ohranja v praksi, so pomembni štirje koncepti v socialnem delu. Ti so perspektiva moči, etika udeležnosti, znanje za ravnanje, ravnanje s sedanjostjo ali koncept sonavzočnosti (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015).

Dogovor o sodelovanju omogoči vzpostavitev delovnega odnosa. Pomembno je, da ga sprejmejo vsi udeleženi v problemu in njegovi rešitvi. Dogovor zaobjema pristanek na sodelovanje tukaj in zdaj, dogovor o času, ki je na voljo, in dogovor o tem, kako bo delo potekalo. S slednjim se pojasni koncept delovnega odnosa, tako da socialni delavec oziroma socialna delavka opiše svojo vlogo in vlogo sodelavcev. V dogovoru o sodelovanju socialna delavka ubesedi in omogoči, da je to odnos, v katerem ima vsak besedo. Pomembno je poudariti varen in zaupen prostor. Naloga sodelavcev pa je, da nosijo odgovornost za svoj delež na poti do cilja oziroma rešitve. Poudarek je na delu v sedanjosti, torej tisto, kar je mogoče storiti danes, ta trenutek, v tem pogovoru (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015). Dogovor o sodelovanju prepreči, da bi začeli delo brez pogovora o trenutnem nahajanju udeležencev (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Starši zato lahko izrazijo svoje mnenje in stiske. Temelja delovnega odnosa sta instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev. Najbolj pomembno pri instrumentalni definiciji problema je, da se proces pomoči soustvari. Vsi sodelavci v delovni odnos vstopajo s svojimi definicijami problema, ko jih ubesedijo, zraven videnje poda tudi socialni delavec oziroma socialna delavka, tako se začne oblikovati instrumentalna definicija problema. V ospredju sta dialog in sodelovanje, da bi bili vsi udeleženi v problemu udeleženi v rešitvah. Osebno vodenje pomeni za socialno delavko ali socialnega delavca vodenje k dogovorjenim in uresničljivim rešitvam. Socialna delavka oziroma socialni delavec se vedno osebno odziva tako, da podeli svojo

izkušnjo ali pove neko osebno zgodbo, da bi odprla nov, drugačen, svež pogled na možne rešitve (Čačinovič Vogrinčič idr., 2013).

Etika udeleženosti usmerja strokovne delavce v sodelovanje, v katerem nihče nima in ne potrebuje zadnje besede. Strokovnjak v sodelovanju se odpove moči, da ima resnico, ampak skupaj s sogovorniki raziskuje. Ko raziskujemo iz perspektive moči, sprašujemo po virih, zunanjih in notranjih, izkušnjah iz preteklosti. Delati iz perspektive moči je zelo osebna odločitev (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015). Pomeni torej odločitev, da se raziskujejo dobre izkušnje, uspešne rešitve, znanja ipd. (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Koncept soprisotnosti pomeni, da strokovni delavec ni le prisoten in poslušal, temveč tudi spodbuja starše otrok s posebnimi potrebami, da se rešitve soustvarijo. Najpomembnejše si je vzeti čas, čas, ki ga imamo v delovnem odnosu tukaj in sedaj skupaj s sogovorniki. Znanje za ravnanje je znanje, ki ga je mogoče v socialnem delu prevesti v akcijo (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015).

Izviren delovni projekt pomoči dopolnjuje koncept delovnega odnosa. Soustvarjeni koraki v smeri rešitve se v izvirnem delovnem projektu pomoči prevedejo v dejanja, v akcijo. Ime izviren delovni projekt je zato, ker je vsakokrat na novo in za vsako družino ali skupino zastavljen posebej. Izviren je tudi za to, ker gre vedno za skupno ustvarjanje. Projekt je deloven, ker dogovorjene naloge konkretizirajo v jeziku sogovornikov. Projekt pa za to, ker so usmerjeni k želenim ciljem in tečejo v času. Izviren delovni projekt se vedno začne in konča v delovnem odnosu, kjer soustvarjamo in zapisujemo proces do cilja skupaj z uporabniki (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015). Čačinovič Vogrinčič idr. (2013) pravijo, da so za vsakega učenca pomembni trije dejavniki: visoka pričakovanja do učencev, zaupanje, da zmore, če ima podporo, udeležенost učenca kot soustvarjalca v šoli in življenju.

Sodelovanje med svetovalno delavko oziroma svetovalnim delavcem in starši otrok s posebnimi potrebami pomeni delo, ki se uresničuje v izvirnem delovnem projektu pomoči. Sprejeti dogovori v delovnem odnosu niso le besede, temveč projekt vseh udeleženih. Udeleženi v delovnem odnosu uresničevanje ciljev spremljajo, tako sta staršem otrok s posebnimi potrebami omogočeni konkretna podpora in pomoč. Skrbno načrtovan projekt preprečuje, da starši ne bi vedeli, kako delati (Jurišić, 2012).

Besede imajo veliko moč. Prijazne in spodbudne besede dajejo občutek, da zmoremo doseči cilje, da smo uspešni. Žaljivke, oznake, kritike dajejo občutek nemoči, neuspeha. Besede velikokrat izrekamo nepremišljeno in na izrečeno pozabimo ali jim ne pripišemo velikega pomena. Tak primer je: »Grozna si, iz tebe ne bo nič.« Povsem drugače je: »Vidim,

da se trudiš, in to je na poti do cilja zelo pomembno.« Oseba, ki neprestano sliši negativne komentarje, lahko prične sebe dojemati kot nezmožno (Čaćinovič Vogrinčič idr., 2013). V jeziku socialnega dela skrbno izbiramo besede, da bi dodajali moč in je ne odvezemali (Jurišić, 2012).

Jezik socialnega dela omogoča dve novosti. Prva je vzpostavitev in vzdrževanje konteksta socialnega dela v delovnem odnosu in individualnih projektih pomoči, da se na novo definira udeležnost uporabnikov skupaj z njimi ter da se na novo definira sodelovanje z drugimi strokami. Omogoča tudi, da lahko starše otrok s posebnimi potrebami, otroke in druge pomembne osebe povabimo v sodelovanje, v katerem se nihče ne bo s problemom soočal sam. Druga novost se kaže v uporabi besed v jeziku socialnega dela. Namesto stranka, klient govorimo o uporabniku ali sogovorniku, udeležnem v problemu in rešitvi. Pogovor, dialog, soustvarjanje, sodelovanje, delovni odnos, izviren delovni projekt nadomestijo dosedanje besede diagnoza, ocena, odločba. Nove besede dajejo sogovornikom moč (Čaćinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015). Jezik socialnega dela omogoča, da so otroci s posebnimi potrebami in njihovi starši najprej videni kot kompetentne osebe in ne kot diagnoza, bolezen (Čaćinovič Vogrinčič, 2008).

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011) opredeli otroke, ki imajo diagnozo motnje v duševnem razvoju, otroke z okvaro vidne funkcije, gluhe in naglušne otroke, otroke z diagnosticiranimi govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirane otroke, dolgotrajno bolne otroke, otroke s primanjkljaji na posameznih področjih, otroke z diagnosticiranimi avtističnimi motnjami in otroke z diagnosticiranimi čustvenimi in vedenjskimi motnjami. Navedeni so vključeni v posebne programe vzgoje in izobraževanja ali vsaj prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo.

Podobno kot opredeljuje otroke s posebnimi potrebami Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, jih opredeljuje tudi Zakon o osnovni šoli (2006). Med otroke s posebnimi potrebami navaja še učence z učnimi težavami in posebej nadarjene učence. Opara (2005) razloži, da so posebno nadarjeni tisti učenci, ki so nadarjeni na enem področju, medtem ko na drugih področjih potrebujejo veliko podpore in pomoči. Učenci z učnimi težavami so otroci s posebnimi potrebami, ker potrebujejo pri vzgoji in izobraževanju različne prilagoditve. Kesić Dimić (2010) je zapisala, da je težko opredeliti, kdo je nadarjen učenec in kdo ne, saj v strokovni literaturi nimamo enotne definicije, poleg tega pa so nadarjeni učenci zelo raznolika skupina.

Tudi Žerovnik (2004) v svojem razmišljanju sledi obema zakonoma, ki opredeljujeta področje posebnih potreb, razmišlja podobno in navaja naslednje skupine:

- otroci s primanjkljaji na posameznem področju učenja,
- dolgotrajno bolni otroci,
- otroci z diagnosticiranimi motnjami v duševnem razvoju,
- otroci z diagnosticiranimi motnjami vedenja in osebnosti,
- otroci z diagnosticiranimi motnjami sluha,
- otroci z diagnosticiranimi motnjami vida,
- otroci z diagnosticiranimi govorno jezikovnimi motnjami,
- gibalno ovirani otroci.

S konceptom delovnega odnosa lahko zagotovimo varen in sodelovalen prostor, kjer se pomoč soustvarja in da učencu možnost za korake v smeri uspeha. Preusmeri se od tistega, česar učenec ne zna in ne zmore, k soustvarjanju in soraziskovanju tistega, kar učenec zmore, da bi s tem lahko razrešil problem in oblikoval korake v smeri rešitve (Čačinovič Vogrinčič idr., 2013).

Učitelji in starši definicijo problema velikokrat sprejmejo kot edino in otroku, učencu omogočijo le, da jo sprejme. Pomembno opozorilo, ki nam ga da socialno delo, je to, da je tudi otrok ekspert iz izkušenj, zato bi moral biti njegov glas slišan in enakovreden drugim udeleženiim v problemu (Čačinovič Vogrinčič, 2006a). Odrasli ne upoštevajo resnice otrok, zato ker jo ti zgradijo in oblikujejo drugače kot odrasli (Čačinovič Vogrinčič idr., 2013).

Otrok mora v delovnem odnosu dobiti izkušnjo spoštovanja, ki pomeni zagotovitev življenjskih potreb, kot so zabeležene v Deklaraciji Združenih narodov o otrokovih pravicah (objavljena leta 1959) in Mednarodni konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah (objavljena leta 1989). Poleg zagotovitve osnovnih potreb je za izkušnjo spoštovanja treba upoštevati otrokov čas, otrokovo zabavo, odnose otroka z drugimi, otrokov prispevek k družinski skupini in družbi, otrokovo različnost in individualnost ter otrokove sposobnosti (Čačinovič Vogrinčič idr., 2013).

Ob nastanku učne težave morata steči dva procesa. Eden je pogovor z vsemi udeleženiimi v procesu pomoči, s starši, učenci in učitelji, o težavi, ki se je pojavila. Drugi proces pa bi moral biti pogovor z učencem. V šoli je torej potrebna paradigmataska sprememba, ki bo učencem zagotovila biti soustvarjalec v projektu pomoči. Čačinovič Vogrinčič idr. (2008) pravijo, da je koncept delovnega odnosa v šolskem okolju uporaben in je mogoče upoštevati vse elemente delovnega odnosa ter koncepte socialnega dela. Prvi korak je na ramenih učitelja, ki dela s perspektive moči in vzpostavi izviren delovni projekt za vsakega učenca, da se bo učenec zmozel učiti (Čačinovič Vogrinčič, 2008). Iskati je treba znanje otroka in ne

njegovega neznanja in nemoči (Čačinovič Vogrinčič idr., 2013). Drugi korak, povezanost svetovalne službe s pristojnimi centri za socialno delo, je pomemben dodaten vir moči za učenca in njegove starše. Zaupanje odgovornosti in zavedanje kompetenc učencev je pomemben naslednji korak, ki omogoča dobre izide (Čačinovič Vogrinčič, 2008).

1.3. Družina

Fiedler Craig, Simpson Richard in Clark Denise (2007) navajajo, da za namene uspešne pomoči ni dovolj sodelovati le z otrokom s posebnimi potrebami, temveč je treba sodelovati s celotno družino.

Stroki socialnega dela je zelo pomembno delo z družino in prav socialno delo je veliko prispevalo k novim znanjem na tem področju. Slovensko socialno delo se je vselej zelo zanimalo za delo z družino, o čemer pričajo podatki o začetkih socialnega dela med letoma 1945 in 1962 v celjski regiji (Mešl, 2005). Mešl (2005) je ugotovila, da so okrajni, krajevni in občinski ljudski odbori večinoma sodelovali in pomagali družinam. Druga potrditev, da je bilo delo z družino v ospredju, je v zapisniku iz leta 1957 o ustanovitvi Društva socialnih delavcev Slovenije. Socialni delavci so potrebovali znanja, kako sodelovati z družino, zato so jih morali razviti pred slovenskimi psihologi. V začetku devetdesetih let so mnogi socialni delavci pridobili znanja za socialno delo z družino v okviru prvega izobraževanja družinskih terapevtov (Mešl, 2005).

Razlikujemo dva pomembna vira znanj o družini, in sicer sistemsko teorijo in njeno opredelitev družine kot male skupine ter družinsko terapijo (Čačinovič Vogrinčič, 1998).

Družina je posebna vrsta male skupine, saj so zanjo značilne zgodovina, krvna povezanost in trajnost. Družina ima kot mala skupina življenjsko pot svojega razvoja, kjer se srečuje z različnimi nalogami, ki zahtevajo spreminjanje in vsakokrat znova tudi vzpostavljanje ravnovesja družine (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 105).

Zakon opredeljuje družino veliko bolj suhoparno, a je definicija zelo pomembna, saj na podlagi te definicije otroci in njihovi starši uveljavljajo pravice in so po zakonu upravičeni tudi do varstva. »Družina je življenjska skupnost otroka, ne glede na starost otroka, z obema ali enim od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka in ima po tem zakoniku do otroka določene obveznosti in pravice« (*Družinski zakonik*, 2019, čl. 2).

Koncept delovnega odnosa in koncept izvirnega delovnega projekta pomoči, kot rečeno, sodita med osnovno orodje socialnih delavcev za delo s sogovorniki. Z novimi, predhodno navedenimi znanji postane izhodišče za uspešno sodelovanje z raznoliko oblikovanimi in

delujočimi družinami upoštevanje tiste definicije družine, s katero prihajajo sogovorniki sami. V vsakdanji praksi razlikujemo neporočene pare, reorganizirane družine, istospolne družine, enostarševske družine. Oblike in življenjskega toka družin ne moremo ali zelo težko predvidimo. Za delo z družino se je pomembno zavedati, da »prave« oblike družine ne moremo določiti (Čačinovič Vogrinčič, 2006c).

Veliko vzgojno-izobraževanih ustanov predvideva, da bodo starši lahko dodatno poučevali otroke tudi doma. Šola lahko s spoštljivim delovnim odnosom povabi starše, da bi skupaj raziskali prispevke vsakega posameznika za uspešno pot do zelenega cilja (Čačinovič Vogrinčič, 2008).

Težave, s katerimi se soočajo starši otrok s posebnimi potrebami, pogosto vplivajo na celotno družino. Primer tega je študija, narejena v mestu Opuwo v Namibiji. Izkazalo se je, da je večino otrok z učnimi težavami vzgajal en brezposeln starš, ki ima manjši dostop do podpore zunanjih virov kot v primerih, ko za otroke z učnimi težavami skrbita oba roditelja. Enostarševske družine si predvsem prizadevajo za zadovoljevanje materialnih potreb otrok. Za zagotovitev teh potreb morajo starši več delati in imajo posledično manj časa za otroka (Taderera in Hall, 2017).

Družina je lahko vir moči, lahko pa tudi ogroža posameznika v družini. Čačinovič Vogrinčič (2006c) pravi, da je družina socialna mreža, ki jo je treba okrepiti. Delo z družino pomeni raziskovanje potrebne oblike pomoči in slišnost vseh glasov. Socialno delo z družino ne pomeni samo pomoč, da družinski člani dobijo, kar jim po zakonu pripada, ampak tudi, da se v družini raziščejo spremembe, ki družino krepijo. Slednje je zelo težko delo, ki zahteva sodelovanje. V pomoč nam je delovni odnos, v katerem se vzpostavijo pogoji za potrebne spremembe v družini. V njem se razvijejo dobre izkušnje o sodelovanju in zahteva čas. Rešitve, ki jih soustvarjamo, pogosto potrebujejo spremembe v družini in morajo biti družini razvidne (Čačinovič Vogrinčič, 2006c).

V delovnem odnosu z družino socialni delavec ali socialna delavka vodi dva procesa. Nekateri avtorji uporabljajo poimenovanje prvi in drugi tir, Constable in Lee (2004) pa govorita o delu »zunaj« in »znotraj« družine. Prvi proces je oblikovanje varnega prostora, da se izoblikuje instrumentalna definicija problema in se soustvarijo dobri izidi. Drugi proces je raziskovanje družine in z družino. V prvem procesu se vzpostavi izviren delovni projekt pomoči, v drugem pa prek govora o ciljih, pravilih, načinih delovanja, vlogah družina postane razvidna sebi in izoblikujejo se novi pogledi. Pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov družine je za doseg zelenega cilja potrebno, da družina vidi, kako dela in spremeni delovanje, da bi lahko dosegla želeni korak.

Učenec, ki ima težave s koncentracijo v šoli, potrebuje pomoč. Če je mogoče, najprej pomoč obeh staršev. Pomoč staršev pomeni socialno delo z družino, predvsem delo na drugi ravni. Pomoč učencu ne more biti samo navodilo staršem, naj pomagata otroku. V delovnem odnosu s starši je treba raziskati in podpreti spremembe, ki jih starša zmoreta. Pogosto je treba vključiti tudi skupnost. Socialna mreža predstavlja pomembno podporo tako za starše kot otroke s posebnimi potrebami. Hkrati pa mora družina dobiti izkušnjo sodelovanja, torej upoštevanja njihovih glasov (Čačinovič Vogrinčič, 2006a).

Naloga socialne delavke je, da se pridruži družini tam, kjer se nahaja, in s tem omogoči izkušnjo spoštovanja (Čačinovič Vogrinčič, 2006c).

Družinska terapija se prav tako kot socialno delo osredotoča na podpiranje družine in njenih virov moči za raziskovanje in omogočanje sprememb v družini. Veščine socialnih delavcev, ki jih je zapisala Čačinovič Vogrinčič (2006c), so:

- spretnost vzpostavljanja stika in odnosa,
- spretnost jasnega sporočanja definicije namena srečanja,
- v delovnem odnosu je spretnost »poučiti« premalo, vedno je potrebna povratna informacija o razumevanju in informacija o ustreznosti sodelovanja za sogovornika,
- spretnost, da ustvari varen prostor, kjer je vsako čustvo, vsaka misel sprejeta in prostor, kjer se soustvari instrumentalna definicija problema in rešitve,
- spretnost, da opazi sogovornikove vire moči in jih vedno podeli in preveri s sogovornikom,
- spretnost načrtovanja sprememb v vedenju,
- spretnost, da intervenira hitro in svoje intervencije tudi oceni ter tem prilagodi ravnanje,
- spretnost, da so skupaj s sogovorniki soustvarjene naloge in dogovori o tem, kdaj in kako je mogoča izvedba, ter sprotno preverjanje (ne)doseženega,
- poslovne in marketinške spretnosti za uspešna prihodnja sodelovanja.

Te spretnosti potrebujemo za socialno delo, usmerjeno v sedanjost za akcijo v prihodnosti, in izhaja iz perspektive moči.

Socialna delavca Steve de Shazer in Insoo Kim Berg sta razvila v rešitev usmerjeno kratko družinsko terapijo. Izhajala sta iz prakse socialnega dela. Njun koncept temelji na perspektivi moči, na spoštovanju zmožnosti sogovornika, da reši problem. Predpostavljata tudi, da ima sogovornik vire za razrešitev problema v sebi. Čačinovič Vogrinčič kot pomembno za socialno delo dodaja še koncept soustvarjanja. Kot je poudarjeno v stroki

socialnega dela, tudi Shazer in Kim Berg dajeta velik poudarek na jeziku in moči, ki je v ubesedenju koraka spremembe (Čačinovič Vogrinčič, 2006b). Avtorja navajata naslednje možne korake kratke, v rešitev usmerjene družinske terapije. Prvi korak je raziskovati življenje sogovornika, kar pomeni delo na instrumentalni definiciji problema in zbirati informacije o sogovornikovih interesih, kompetencah, motivaciji. Naslednji korak je zbrati kratek opis problema tako, da si pomagamo z vprašanji, kot je npr. kaj bi se moralo zgoditi, da bi vi rekli, da je bilo vredno priti, kako dolgo se že soočate s problemom, kdaj se soočate s problemom ipd. Vprašanja, ki pomagajo razbrati socialno konstrukcijo problema, so odnosna vprašanja. Ta vprašanja omogočajo pogled s tretje perspektive. Četrty možen korak je raziskovati izjeme, ko do problema ne prihaja ali se je sogovornik uspešno soočil z njim. Kot peti korak lahko uporabimo lestvico, ki nam omogoča določiti težo problema, a kot jo definira sogovornik. Lestvico lahko uporabimo tudi na drug način, in sicer za spodbujanje ravnanja obvladanja in motivacije. S pomočjo lestvice lahko vidimo, ali je problem pretežak, ali je sogovornik motiviran, ali potrebuje dodatno podporo. Zelo pomemben korak je vprašanje o čudežu, pri katerem se odpira nov pogled na želje, gre za vizualizacijo, da problema ni več. Predzadnji korak je lahko pogajanje o spremembi, ki pomeni pogajanje o prvem možnem konkretnem koraku, ki je za sogovornika sprejemljiv. Zadnji korak, ki bi ga lahko uporabljali tudi kadarkoli med samim sodelovanjem, je dajanje pohval in nalog. Tudi Čačinovič Vogrinčič (2006b) pravi, da je izjemno pomembna osebna odločitev, saj gre za delo iz perspektive moči.

Skupen element socialnega dela in družinske terapije je krepitev družine in njenih virov moči (Čačinovič Vogrinčič, 1998). Čačinovič Vogrinčič (2006a) pravi, da je socialno delo v šolah potrebno in izvedljivo. Elementi družinske terapije so možno vodilo socialnega delavca ali socialne delavke za vodenje učinkovitega pogovora z družino. Socialno delovno ravnanje socialni delavci izpopolnijo z Lüssijevimi (1991, povzeto po Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015, str. 10) načeli. Prvo načelo vsestranske koristi nalaga socialnim delavcem upoštevati interese vseh udeležениh, da je soustvarjena rešitev oziroma cilj res skupno delo. Načelo kontakta poudarja neposredno komunikacijo med vsemi pomembnimi udeležениmi v procesu pomoči. Tretje načelo, načelo interpozicije, zahteva od socialnega delavca in socialne delavke, da se vsakokrat, kadar je v interakciji s sogovornikom, približa in nato spet oddalji od sogovornika. Med Lüssijevimi (1991, povzeto po Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015, str. 16) načeli je tudi socialno ekološko načelo, ki govori, da je treba maksimalno krepiti naravne socialne mreže in minimalno posega v socialne mreže. Načelo pogajanja je za Lüssija (1991, povzeto po Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in

Možina, 2015, str. 16) »kraljeva pot«, ki omogoča, da vsak udeleženi v problemu prispeva k oblikovanju dogovora o uresničljivem. Tisti, ki niso neposredno vključeni v problem, so tudi pomembni pri delu z družino, saj je njihovo sodelovanje za družino potrebno za uresničitev določenega cilja. Kot zadnje načelo Lüssi (1991, povzeto po Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015, str. 16) navaja načelo odpiranja problema, kjer daje socialnemu delavcu in socialni delavki možnost, da svojo nemoč podeli s sogovorniki.

Kot omenjeno, je sodelovanje šole s starši pomembna naloga. V šolah je treba sodelovati s starši na dveh ravneh. Na prvi ravni so starši potrebni zaradi njihove ustvarjalnosti in njihove povezanosti s skupnostjo, katere del je šola. Šola za uspešno izobraževanje učencev potrebuje pomoč staršev v obliki pogovora in tudi njihovo denarno pomoč za izvrševanje dogodkov. Na drugi ravni pa so starši potrebni tam in takrat, ko učenec v šoli ne zmore sam in ko učitelj ne zna več uspešno sodelovati z njim. Številne situacije v šolskem prostoru se rešijo, ko začnejo problem skupaj reševati vsi udeleženi v njem. Za socialno delo s starši oziroma družinami v šolskem okolju velja enako, treba je podkrepiti moč družine, staršev in učenca, da bo zmogla. V šolskem okolju se pojavlja težava, da pogosto zadostuje le en starš. V socialnem delu je pomembno, da sta vključena oba starša, saj lahko oba pomembno prispevata k procesu pomoči. Za socialno delo z družino se odločimo, ko je potrebna krepitev naravne socialne mreže za pomoč otroku. Tudi v šolskem prostoru, kadar sodelujemo, delamo na dveh ravneh. Čačinovič Vogrinčič (2006a) je zapisala, da vsi, ki želijo pomagajo otroku, potrebujejo krepitev moči, spoštovanje njihove kompetentnosti.

Strokovni delavci, ki se odločijo delati socialno delo, v pogovoru pridobijo tako splošne informacije o družini kot tudi specifične informacije o učencu s posebnimi potrebami in njegovi družini. Znanja o družini v šolah so potrebna za uspešno sodelovanje svetovalne službe in učiteljev z otrokom in njegovo družino (Shu-Jou, b.d.).

1.4. Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami

57. člen Ustave Republike Slovenije (2016) nalaga, da je osnovnošolsko izobraževanje obvezno. 52. člen Ustave Republike Slovenije (2016) izpostavlja, da je izobraževanje oseb s posebnimi potrebami njihova pravica.

Konec 20. stoletja se je pričela širiti ideja integracije in inkluzije otrok s posebnimi potrebami. Kesič Dimic (2010) definira integracijo kot vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redno obliko izobraževanja, a se mora učenec prilagoditi načinu in metodam šole. Inkluzija po Kesič Dimic (2010) pomeni, da se šole s svojimi načini in metodami prilagodijo

otroku s posebnimi potrebami. Koncept inkluzije temelji na sprejemanju in razumevanju različnosti ter preprečevanju socialne izključenosti zaradi posebnih potreb ljudi (Založnik, 2006).

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju (Krek in Metljak, 2011) je v Sloveniji temelj za današnji koncept vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami, saj upošteva pravico staršev do izbire različnih izobraževalnih poti za otroka ter zagovarja vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne osnovne šole.

Starši otrok s posebnimi potrebami nimajo veliko možnosti pri izbiri vzgojno-izobraževalnega programa. Veliko otrok obiskuje osnovne šole s prilagojenim programom, saj redne osnovne šole prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom ne izvajajo (Založnik, 2006).

Namen usmerjanja otrok s posebnimi potrebami je uspešno vključevanje otrok v proces vzgoje in izobraževanja ter zagotavljanje ustrezne podpore in pomoči (Zavod Republike Slovenije za šolstvo, b.d.).

Razvijanje temeljnih funkcij otroka, ki se pozneje nadgrajujejo, se prične v obdobju pred osnovno šolo. Otrok v tem obdobju postaja socialno bitje. Zamujen razvoj temeljnih funkcij kasneje otrok težko nadomesti (Opara, 2005). Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju (Krek in Metljak, 2011) vsem otrokom daje možnost vključitve v enega izmed programov predšolske vzgoje dve leti pred vstopom v osnovno šolo. Po Opari (2005) je treba otroke s posebnimi potrebami vključiti v tisto socialno skupino, kjer se bodo skozi interakcije uspešneje učili in razvijali. Otroci z diagnozo motnje v duševnem razvoju se vključujejo v programe za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in prilagojene programe za predšolske otroke.

V Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju (Krek in Metljak, 2011) so zapisane tri izobraževalne ravni: programi z enakovrednim izobrazbenim standardom (program redne osnovne šole, program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, prilagojeni programi z enakovrednim izobrazbenim standardom), prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom, prilagojen program vzgoje in izobraževanja.

Prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom pomeni, da imajo oddelki le od šest do dvanajst učencev in učence učijo specialni pedagogi. Posebni programi vzgoje in izobraževanja lahko trajajo dlje. Najkasneje do enaindvajsetega leta, potem se imajo učenci možnost vključiti v varstveno delovni center (Založnik, 2006).

Po končani osnovni šoli nadaljevanje šolanja urejata Zakon o gimnazijah in Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju.

1.5. Svetovalna služba

Mešl (2005, str. 15) opredeli šolsko svetovalno službo kot del šolske skupnosti, ki je na voljo učiteljem, staršem in učencem. Glavna naloga svetovalne službe je reševanje kompleksnih pedagoških, socialnih in psiholoških vprašanj vzgojno-izobraževalnega dela tako, da so v proces reševanja vključeni vsi pomembni udeleženci, tudi zunanje ustanove, če je to potrebno. Namen njenega delovanja je povezati vse udeležence za uspešno premagovanje ovir do zastavljenega cilja (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008). Po Čačinovič Vogrinčič (2008) svetovalna služba opravlja šest področij dela, kjer sodeluje s starši, učenci, učitelji in vodstvom šole. Učenje in poučevanje je prvo področje dela, v katerem svetovalna služba sodeluje z udeleženci za izboljšanje kakovosti učenja. Drugo področje je dnevni potek in vzgojna ter disciplinska problematika. Svetovalno delo v tretjem področju, telesni, osebni in socialni razvoj, se ukvarja s splošnimi značilnostmi in posebnostmi razvoja učencev. Vprašanja v zvezi s šolanjem so četrto področje svetovalnega dela. Poklicna orientacija je peto področje, ki pomeni pomoč svetovalne službe učencu pri izbiri in uresničitvi izobraževane poti. Naloga šolske svetovalne službe je tudi pomoč in podpora staršem, kadar je zaradi socialno ekonomskih stisk ogrožen učenčev razvoj.

V procesu pomoči otroku svetovalna delavka odkriva njegove ovire in njegova močna področja. V raziskovanje in ustvarjanje rešitev vključi učenca, učitelje in starše in jih povabi v delovni odnos (Magajna, Kavkler, Čačinovič Vogrinčič, Pešjak in Bregar-Golobič, 2008).

Čačinovič Vogrinčič idr. (2008) opredelijo delo svetovalne službe z dejavnostjo pomoči, razvojnimi in preventivnimi dejavnostmi in dejavnostmi načrtovanja in evalvacije. Dejavnosti pomoči so tiste, ki nudijo odgovor na potrebe vseh v vzgojno-izobraževalnem procesu. Spremljanje stanja, načrtovanje sprememb, vzpostavljanje ustreznih pogojev so preventivne in razvojne dejavnosti. Dejavnosti načrtovanja in evalvacije so operacionalizacija, vrednotenje in kompleksnost dela svetovalne službe.

Zelo pomembno področje so preventivne dejavnosti, saj niso usmerjene le na učenca, temveč tudi na odstranjevanje ovir in zagotavljanje ustreznih pogojev za delo in učenje. Socialni delavci in socialne delavke imajo znanja, da prepoznajo stiske družine in učencev (Čačinovič Vogrinčič, 2000).

1.6. Sodelovanje svetovalnih delavk in delavcev s starši otrok s posebnimi potrebami

Pomembna vloga vzgojno-izobraževalnih ustanov je izobraževanje za ustrezen razvoj otroka ne glede na telesno in duševno zdravje, narodno pripadnost, socialno in kulturno

poreklo ter spol (*Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami*, 2011). Temeljna naloga svetovalne službe v vzgojno-izobraževalnih ustanovah je pomoč, da bi vsi udeleženci, vzgojitelji, vodstvo vzgojno-izobraževalne ustanove, starši, učenci bili uspešni pri doseganju vzgojno-izobraževalnih ciljev. Strokovni delavec s svojim znanjem pomaga reševati pedagoške, psihološke in socialne izzive vzgojno-izobraževalnega dela s tremi dejavnostmi, in sicer (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008):

- z dejavnostmi pomoči,
- z razvojnimi in preventivnimi dejavnostmi,
- z dejavnostmi načrtovanja in evalvacije.

Svetovalna služba sodeluje s starši šoloobveznih otrok zaradi učenja ali igre; šolske kulture, vzgoje, klime in reda; telesnega, osebnega in socialnega razvoja; šolanja in poklicne orientacije in socialno-ekonomskih stisk. Pri vseh naštetih področjih svetovalni delavec oziroma svetovalna delavka sodeluje z učenci, učitelji, s starši, z vodstvom in z zunanjimi ustanovami (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008).

Sodelovanje in soustvarjanje omogoča, da nihče ni izključen. V vzgojno-izobraževalni sistem vstopajo vsi otroci, na različne načine so vključeni in sodelujejo tudi starši. Zaradi sodelovanja otrok, staršev, strokovnih delavcev v vzgojno-izobraževalnih sistemih je izkušnja soustvarjanja in sodelovanja izjemno pomembna (Čačinovič Vogrinčič idr., 2013).

Za zagotovitev ustrezne podpore in pomoči *Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami* (2011) določa, da je z vsakim otrokom, ki v procesu usmerjanja dobi potrjeno odločbo, potreben individualiziran program, v katerem sodelujejo starši, učitelji, drugi notranji in zunanji strokovni sodelavci.

Naloge svetovalnega delavca oziroma svetovalne delavke so (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008):

- sprejemanje in podpora pri uvajanju otrok v šolo,
- podpora in pomoč pri prehajanju izobraževalnih programov ter pri prehodu učencev v naslednjo stopnjo izobraževanja,
- spremljanje otrokovega razvoja in učenja,
- spoznavanje in upoštevanje značilnosti učenčevega ožjega in širšega socialnega okolja,
- upoštevanje značilnosti šole in njenih posebnosti,
- soustvarjanje in sooblikovanje značilnosti in možnosti vsakdanjega življenja in vzgojno-izobraževalnega dela z učenci.

Svetovalni delavec sodeluje z različnimi strokovnjaki v timu zaradi povezanosti pedagoških socialnih in psiholoških vprašanj. Kompleksnost vprašanj zahteva sodelovanje strokovnih delavcev z različnih področij, da lahko vsak prispeva svoj delež v smeri želenega cilja. Svetovalna služba vzpostavlja in vzdržuje odnos, ki temelji na dogovoru, z vsemi udeleženi v vzgojno-izobraževani ustanovi. Le prek vzpostavljenega delovnega odnosa je mogoče kontinuirano sodelovanje. Pomembno je, da svetovalna služba deluje celostno in kompleksno, kar pomeni, da upošteva vse vidike in skuša težave rešiti s posameznikom na individualni ravni in na ravni konteksta (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008).

V pomoč za uspešno in učinkovito sodelovanje svetovalne službe s starši otrok s posebnimi potrebami so zapisi v individualiziranem programu, saj vključujejo podatke o življenju učenca in pomembne prelomnice v družini (*Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami*, 2011).

Svetovalno delo lahko opravljajo psihologi, pedagogi, socialni delavci, socialni pedagogi in defektologi. Programske smernice dajejo koncept vsem naštetim. Prilagajanje posebnostim posameznim vzgojno-izobraževalnim ustanovam in njihovim pogojem dela omogočajo prav »programske smernice« (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008).

Starši otrok s posebnimi potrebami se torej srečujejo z različnimi strokovnimi profili. V praksi sodelovanje med strokovnimi delavci pogosto ni uspešno, zato so starši v stiski, saj ne vedo, kam po želene informacije in kako postopati v dani situaciji (Kverh, 2003).

Pomembna naloga svetovalnih delavcev je tudi ohranjanje stikov s tistimi starši, ki se soočajo s številnimi izzivi, saj ti potrebujejo več podpore za sodelovanje in ohranitev stikov. Stiki se ohranjajo s pomočjo formalnih in neformalnih oblik sodelovanja. Med slednje sodijo šolske prireditve, razstave, dnevi odprtih vrat, skupni projekti, obiski staršev pri pouku. Formalna sodelovanja pa so roditeljski sestanki, govorilne ure, pisno sporočanje in svet staršev (Intihar in Kepec, 2002).

V zgodovini je dolgo je veljalo mnenje, da otroci s posebnimi potrebami ne morejo obiskovati šole, zato je veliko otrok ostalo doma ali pa so bili nameščeni v zavode (Husar Dobravec, 2004). Šola je bila dokaj zaprt sistem, kjer so bili starši v odnosu s strokovnimi delavci le stranke, ne soustvarjalci. Danes si večina šol prizadeva za sodelovanje in partnerski odnos s starši (Intihar in Kepec, 2002). Odnos in način sodelovanja zavodov in šol s prilagojenim programom s starši ima posledice še danes. V časopisu Delo, v katerem je bila 27. 9. 2014 objavljena tema z naslovom »Je običajna šola za otroke s posebnimi potrebami vedno boljše za otroke?«, so se dotaknili teme soočanja staršev z osnovno šolo s prilagojenim programom. Izziv, s katerim se starši soočajo, je zavračanje sodelovanja s šolami s

prilagojenim programom zaradi pomanjkanja zahtevnosti do otrok s posebnimi potrebami (Je običajna šola za otroka s posebnimi potrebami vedno boljše za otroka?, 2014).

1.7. Komunikacija

Strokovni delavci, ki sodelujejo s starši otrok s posebnimi potrebami, si želijo uspešnih pogovorov z njimi. Pogovor je lahko neuspešen ali starša odvrne od sodelovanja, ker ni slišan ali upoštevan. Neuspešen je lahko pogovor tudi zato, ker strokovnjaki zmanjšujejo pomen težave, o kateri pripovedujejo starši otrok. Občutek krivde pri starših zaradi načina ali vsebine govora strokovnjaka pomembno vpliva na nadaljnje sodelovanje in interakcijo. Večkratno poudarjanje težav starše odvrča od sodelovanja s svetovalno službo (Jurišić, 2012).

Kalin idr. (2009) so izvedli raziskavo o kakovosti sodelovanja med učitelji in starši na Slovenskem. Raziskava je prispevala številne ugotovitve, med njimi tudi to, da starši otrok, ki so v šoli manj uspešni, hitreje zavzamejo podrejeno vlogo v odnosu s strokovnimi delavci.

Lamovec (1993) definira medosebno komunikacijo v širšem in ožjem smislu. V širšem smislu govori o vsakem verbalnem in neverbalnem dejanju, ki ga druga oseba v odnosu zazna. V ožjem smislu pa komunikacija pomeni, da sporočevalec z namenom vplivanja na sogovornikovo vedenje pošlje sporočilo prejemniku.

Pri komunikaciji je pomembna razporeditev moči v odnosu. V duhu klasične paradigme na področju podpore in pomoči ljudem je do osemdesetih in devetdesetih let prejšnjega stoletja razmerja med strokovnjaki in uporabniki krojila predpostavka, da je moč in znanje imel le strokovni delavec. Od konca 20. in v 21. stoletju se je omenjena predpostavka spremenila in z njo razmerja moči v delovnem odnosu podpore in pomoči. Govorimo o hermenevtičnem pristopu, kjer sta sogovornik in socialni delavec razumljena kot človeško enakovredna soustvarjalca. V tako opredeljenem odnosu strokovnjaki, starši, družina, prijatelji in drugi, pomembni za doseganje cilja, sprejemajo odločitve skupaj, soustvarjajo celoten proces sodelovanja (Čačinovič Vogrinčič, 2008).

Ena od temeljnih predpostavk postmodernih pristopov k pomoči je, da ima vsako vedenje smisel za osebo, ki to vedenje izvaja (ali ga je imelo v okoliščinah, ko ga je oseba razvila), in ima sporočilno vrednost za udeležence pogovora. Pomagajoči usmerja pogovor v izvirnem delovnem projektu pomoči tudi refleksiji odnosov, ki se odvijajo med sogovorniki, in temeljnih predpostavk, ki vodijo njihove konstrukcije pomenov, da bi udeleženci v pogovoru dosegli konsenz o sodelovanju v delovnem odnosu in izvirnem delovnem projektu pomoči,

opredelitvi problema, zelenih izidov, razpoložljivih virov, načrta korakov itn. (Šugman Bohinc, 1997).

Vsako vedenje ima sporočilo za udeležence pogovora. Med pogovorom se med osebami vzpostavi odnos. V odnosu so sogovorniki lahko v enakovrednem ali soodvisnem položaju. Oseba, udeležena v pogovoru, ves čas reflektira odnos s sogovorniki. Pomembno je zavedanje, da so izrečeni opisi odvisni od posameznika in njegovih temeljnih predpostavk. Udeleženci s pomočjo pogovora skušajo doseči konsenz (Šugman Bohinc, 1997).

Komunicirati pomeni deliti nekaj skupnega. Pask (1992, po Šugman Bohinc, 1997) opredeli konverzacijo kot posebno obliko komuniciranja. V komunikaciji si sogovorniki delijo svoje koncepte. Konverzacija ne pomeni zgolj komunicirati, temveč se tudi sporazumeti. Vsak udeleženi v konverzaciji z drugimi podeli svojo interpretacijo pogovorne teme, o kateri sogovorniki razpravljajo (se sprašujejo, povzemajo idr.) in ustvarjajo nove osebne interpretacije oziroma sporazume (Šugman Bohinc, 1997).

O uspešnosti dialoga v postmoderni tako odločata sogovornika. Ubeseđene dogovore morajo socialni delavci preveriti, da preprečijo morebitne nesporazume (Šugman Bohinc, 1997).

Gre za kompleksne procese, ki se odvijajo v interakciji med kompleksnimi sistemi udeležencev v projektih pomoči. Kompleksno odzivanje pomagajočih na njihove sisteme sogovornikov pomeni način, kako vzpostavimo, vzdržujemo, razvijamo in končamo procese interakcije z njimi. Kompleksno odzivanje pomeni oblikovati različne odgovore na vsakega posameznika, pri čemer se strokovnjak opira na skupna oziroma transteoretična načela. Ta vključujejo dogovor o sodelovanju, vzpostavitev delovnega odnosa, raziskovanje življenjskega sveta uporabniškega sistema in njihovo konstrukcijo pomenov, pogovor o temi, ki je osebe združila v sodelovanje. Vključuje tudi načrtovanje korakov v smeri želenega, dogovorjenega cilja, preverjanje izvedbe korakov in dogovor o koncu sodelovanja (Šugman Bohinc, 2016).

O uspešnosti postmoderneđega dialoga določata sogovornika. V dialogu se je o vsem treba dogovoriti, saj udeleženci prihajajo z različnimi predpostavkami. Ubeseđene dogovore morajo socialni delavci preveriti, da preprečijo morebitne nesporazume (Šugman Bohinc, 1997).

Kompleksno odzivanje na sisteme pomeni način, kako vzpostavimo, vzdržujemo, razvijamo in končamo procese interakcije z njimi. Kompleksno odzivanje pomeni za vsakega posameznika različno oblikovanje odgovora. To vključuje dogovor o sodelovanju, vzpostavitev delovnega odnosa, raziskovanje uporabniškega sistema, pogovor o temi, ki je osebe združila v sodelovanje. Vključuje tudi načrtovanje korakov v smeri želenega,

dogovorjenega cilja, preverjanje izvedbe korakov in dogovor o koncu sodelovanja (Šugman Bohinc, 2016).

2. Problem raziskave

Starši otrok s posebnimi potrebami se skozi vse življenje srečujejo s strokovnjaki z različnih področij. Uspešno sodelovanje med starši in strokovnjaki je pogoj za otrokovo učenje in razvoj (Jurišić, 2012). Starši imajo o svojih otrocih veliko znanja, saj z njim preživijo veliko časa, zato se od njih pričakujeta odgovornost in skrb za svoje otroke. Strokovni delavci so tisti, ki sodelovanje s starši spodbudijo in ga vzdržujejo v delovnem odnosu. Le tako lahko starša, otrok in strokovni delavci uspešno sodelujejo in soustvarjajo želene rešitve oziroma izide (Čačinovič Vogrinčič, 2008). Sodobni strokovnjaki poudarjajo, kako pomemben je otrokov glas v procesu učenja, pomoči in podpore (Čačinovič Vogrinčič idr., 2013).

Ne samo, da je pomemben otrokov glas, tudi glas starša je zelo pomemben, saj je po Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (2004) starš zakoniti zastopnik in zagovornik otrokovih pravic. Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju (Krek in Metljak, 2011) govori, da mora biti staršem omogočen dostop do informacij o delu šole in dogajanja v njej.

Sodelovanje med učitelji/strokovnjaki in starši pozitivno vpliva na otroke, starše in učitelje.

Tizard, Bachford in Burke (1992, povzeto po Intihar in Kepec, 2002) so raziskovali odnos med vlogo družine in šole v procesu socializacije. Otrokov napredek so izmerili tako, da so upoštevali in vključili vlogo staršev, učitelja in šole kot sistem. Veliko staršev je bilo prepričanih, da otrokov uspeh ni povezan z družinsko situacijo. Njihova raziskava pa je pokazala, da boljše učno-vzgojne rezultate dosegajo otroci tistih staršev, ki se s šolo bolj povezujejo.

Kodele (2011) je v svojem magistrskem delu ugotovila naklonjenost šolske politike k sodelovanju s starši. Kljub temu pa ugotavlja, da partnerstva med šolo in starši, kot bi si ga želeli šolski strokovni delavci in starši, še ni.

Na podlagi navedenih raziskav in lastnega zanimanja za izobraževanje otrok s posebnimi potrebami sem se odločila proučiti, kakšno je sodelovanje staršev v osnovnih šolah s prilagojenim programom. Moje temeljno raziskovalno vprašanje je, kako so starši otrok s posebnimi potrebami zadovoljni s sodelovanjem v osnovnih šolah s prilagojenim programom s strokovnimi delavci na položaju svetovalnega dela.

2.1. Raziskovalna vprašanja

Kakšne so okoliščine prvega stika staršev z osnovno šolo za otroke s posebnimi potrebami in svetovalno službo?

Kakšno je sodelovanje socialne službe na osnovni šoli za otroke s posebnimi potrebami s starši?

Kakšni sta perspektivi staršev in svetovalne službe o uspešnosti in učinkovitosti sodelovanja med njima?

Kakšne so razlike glede sodelovanja med starši otrok s posebnimi potrebami, ki so s šolo s prilagojenim programom že imeli izkušnjo, preden so v stik z njo stopili zaradi svojega otroka, in tistimi starši, ki takšne predhodne izkušnje sodelovanja niso imeli?

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

V raziskovalni nalogi bom zbirala podatke, ki niso številčni, zato je ta raziskava kvalitativna. Osnovno izkustveno gradivo, ki je zbrano v raziskovalnem procesu, sestavljajo besedni opisi. V kvalitativni raziskavi je gradivo obdelano in analizirano na beseden način (Mesec, 2009).

Raziskava je glede na stopnjo v procesu spoznavanja eksplorativna, raziskovalna (Mesec, 2009).

3.2. Teme

Pri raziskavi sem bom posvetila naslednjim temam:

- prvi stik staršev z osnovno šolo za otroke s prilagojenim programom,
- delo svetovalne službe,
- sodelovanje med starši in strokovnimi delavci na osnovni šoli za otroke s prilagojenim programom,
- potrebne spremembe.

3.3. Merski instrument in viri podatkov

Pripomoček, ki sem ga uporabila, je vprašalnik. S pomočjo vnaprej zastavljenega okvira vprašanj in podvprašanj sem pridobila podatke, ki sem jih nato primerjala in analizirala.

3.4. Populacija in vzorec

Populacija v raziskavi so starši otrok s posebnimi potrebami, ki obiskujejo posebni program vzgoje in izobraževanja na osnovni šoli s prilagojenim programom, in svetovalni/-e delavci/delavke, ki so zaposleni/-e kot svetovalne delavke oziroma svetovalni delavci v osnovni šoli s prilagojenim programom, v šolskem letu 2019/2020. Vzorec je neslučajnosten. V raziskavi sem intervjuvala šest staršev, katerih otroci obiskujejo posebni program vzgoje in izobraževanja, ter dve svetovalni delavki oziroma svetovalna delavca. Uporabila sem majhen vzorec. Intervjuvala sem tri starše, katerih otroci obiskujejo posebni program vzgoje in izobraževanja na Centru za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje, in tri starše, katerih otroci obiskujejo posebni program vzgoje in izobraževanja na II. Osnovni šoli Žalec v

šolskem letu 2019/2020. V vsaki od teh dveh šol sem govorila z enim strokovnim delavcem oziroma eno strokovno delavko. Vzorec je majhen, nenaključen in priložnosten.

3.5. Zbiranje podatkov

Kot metodo zbiranja podatkov sem uporabila raziskovalni intervju. Intervjuvala sem osem oseb, vsako posebej. Vprašanja so bila odprtega tipa, kar pomeni, da je intervjuvana oseba sama izoblikovala odgovor. Moja naloga je bila postavljanje vprašanj, podvprašanj in pojasnjevanje le-teh v primeru nerazumljivosti zastavljenega. Pripomoček za zbiranje podatkov je vprašalnik.

Intervju je vrsta raziskovalnega pogovora med dvema osebama, v katerem ena oseba postavlja vprašanja, ker želi nekaj izvedeti, druga oseba pa odgovarja in pojasnjuje, ker o določeni stvari, dejanju, osebah ve več kot spraševalec.

Intervjuje sem izvedla v živo. Dogovorila sem se za zvočno snemanje pogovora, da sem informacije lažje zapisala. Intervjuje sem opravila v Centru za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje in v II. Osnovni šoli Žalec. Pred izvedbo intervjuja sem se dogovorila za kraj, čas in datum intervjuja.

3.6. Obdelava in analiza podatkov

Pridobljene podatke sem analizirala na kvalitativen način glede na naslednje korake:

- urejanje gradiva: vseh osem intervjujev sem prepisala na računalnik in uredila po vrstnem redu, da bo večja preglednost;
- določanje enot kodiranja: intervjuje sem nato predelala in določila vsebinsko smiselne enote kodiranja. Nepomembne dele vsebine sem izpustila, potrebne dele pa sem zapisala v preglednico;
- odprto kodiranje: zapisanim izjavam v preglednici sem pripisala pojme, teme in kategorije. Intervjuje sem med seboj ločila tako, da sem jih označila z veliki tiskanimi črkami abecede (A – prvi intervju, B – drugi intervju, C – tretji intervju, D – četrti intervju, E – peti intervju, F – šesti intervju, G – sedmi intervju, H – osmi intervju). Vsaki izjavi sem pripisala zaporedno številko (A1, A2 ...);
- osno kodiranje: izjavam s podobnim pomenom sem določila enako kodo;
- odnosno kodiranje: definirane kategorije sem združila in med sabo primerjala. Zanimale me bodo podobnosti in razlike.

4. Rezultati

4.1. Prvi stik staršev z osnovno šolo s prilagojenim programom

Prvi vtis

Prvi vtisi staršev otrok s posebnimi potrebami s šolo s prilagojenim programom so raznoliki. Prevladujejo spomini o mešanih občutkih (*Mešane občutke sem imela (D3)*). Pomembno je zavedanje, da starši občutijo strah (*Strah me je bilo (B5)*, *nisem vedela, v kaj greva (B6)*) in nezaupanje (*V nič nisem imela zaupanja (B7)*), potrebujejo čas za premislek (*Nisem se hotela takoj sprijazniti (A4)*), da lahko verjamejo v svoje ali tuje odločitve (*/.../ a po pogovorih z zaposlenimi, razredničarko (specialno pedagoginjo), svetovalno delavko, ravnateljem in psihologinjo sem počasi začela verjeti, da je to prav za sina (A5)*). Ena intervjuvanka je izrazila negativen prvi vtis (*Prvi vtisi so bli bolj negativni (B1)*). K temu je dodala zavedanje, da je tudi sama prispevala k takšnim vtisom (*Verjetno sem sama k tem vtisom veliko prispevala (B2)*). Popolnoma mogoče je, da se prvega vtisa oseba ne spomni (*Prvega vtisa se skoraj ne spomnem več (A1)*). Starši so imeli tudi pozitivne prve vtise (*Prvi stik je bil pozitiven (F1)*). Pomembno jim je dobro informiranje in tudi trud šole (*V spominu imam še, da so se v šoli lepo potrudili (B8)*, *mi vse dobro razložili (B9)*).

Neprijetno z nekaj strahu sta se ob prvem stiku počutili svetovalni delavki (*Nisem se bala, bila pa je neka stiska, kako in kaj delati z otroki s posebnimi potrebami (H3)*, *Bilo mi je neprijetno (G7)*, *Bilo me je strah, no, ne strah, občutek, da jim ne bi bila kos (G8)*).

Predhodnje izkušnje

Intervjuvani starši otrok s posebnimi potrebami v večini niso imeli predhodnih izkušenj s sodelovanjem s šolo s prilagojenim programom (*Predhodnih izkušenj nimam (C3)*). En starš je imel izkušnjo sodelovanja z dvema osnovnima šolama (*Deklica je bila prej v drugi šoli (D4)*). Predhodne izkušnje sta imeli predvsem svetovalni delavki. S šolo s prilagojenim programom in otroki s posebnimi potrebami sta se srečali v času študija (*Že v času študija (G1)*, *Bila sem na praksi v Kopru (G2)*, *Delala sem z otroki s posebnimi potrebami, kot lani ti, ko si bila pri meni. Jaz sem to prakso opravljala dve študijski leti (G3)*) ali pozneje zaposlene (*Potem so v Velenju na tej šoli iskali varuhinjo (G4)*, *Pa sem si rekla, bolje kot nič, in sem dobre dve leti delala kot varuhinja, veliko popoldne. Po tem pa so me zaposlili kot svetovalno delavko (G5)*, *Ko sem se zaposlila na tej šoli (H1)*, *Prej pa sem bila vzgojiteljica na različnih osnovnih šolah po celjski regiji (H2)*).

Ocena odnosa osnovne šole in svetovalne službe

Odnos svetovalne službe in osnovne šole s prilagojenim programom kar trije od šestih staršev ocenjujejo negativno (*Prva ocena in vtisi, na katere smo tudi sami veliko vplivali, so bili prej negativni kot pozitivni (B13), Sprva sem bila negativna (D6)*). Pojavlja se tudi nezaupanje v odnos (*nisem imela zaupanja v nikogar iz šole (A8)*). Premalo je tudi informacij, ki jih želijo starši (*Kot sem povedala, nisem imela zaupanja (B11), ničesar nisem vedela prej (B12)*). Ocene odnosa so tudi pozitivne. Starši so se počutili pozitivno (*Bila sem povsem navdušena (E5)*), slišano in pomembno (*Počutila sem se sprejeto (F9), pomembno (F10)*). Niso čutili dodatnega pritiska še zaradi vstopa v nov odnos (*S svetovalno službo sem vedno dobro sodelovala (D8), ni bilo težav (D9)*).

Teme prvega pogovora

Teme prvega pogovora so lahko zelo različne narave. Predvsem je pomembno, da se vzpostavi delovni odnos z dogovorom o sodelovanju, opisan kot izjemen trud svetovalne delavke (*V spominu imam še, da so se v šoli lepo potrudili (B8)*), *Upoštevali so tudi moje prve stiske (E7)*, *Na drugi šoli, kjer je zdaj, pa so se zanimali tudi zame (D12)*, *Vprašali so me tudi po močnih straneh hčere (E13)*, *Sklenili smo dogovor o sodelovanju (B18)*, *sodelovanje smo podrobno načrtovali (B19)*). Prvi pogovori vključujejo lahko tudi zadeve, ki so tehnične narave, kot so: delovanje šole (*Kako kaj poteka (B14), o prevozih (B15), učnem načrtu (B16), spremljanju napredka (B17)*), učitelji, prevozi, potek spremljanja otroka, učni načrt, interesne dejavnosti ipd. (*Kako deluje šola (A11), učitelji (A12), prevozi do šole (A13), kako bo potekalo spremljanje sina (A14), Kako kaj poteka (B14), o prevozih (B15), učnem načrtu (B16), spremljanju napredka (B17)*). Pogovora o nujnih, zgoraj navedenih zadevah, so bili deležni vsi starši.

Udeleženi prvega pogovora

Na prvem pogovoru je pomembno, da so udeleženi vsi, ki lahko pomagajo učencu in staršem na poti vzgoje in izobraževanja. Zelo pogosta je udeležba svetovalne delavke (*S svetovalno delavko (F16)*), redkeje ravnatelja (*ravnatelj (B23)*), nekateri so povedali, da je bila prisotna tudi razredničarka (*Razredničarka (C12)*).

4.2. Ocena sodelovanja med starši in osnovno šolo s prilagojenim programom

Pogostost in možnosti srečanj

Srečanja so prostor, kjer se lahko razvije pogovor, zato so možnosti za srečanja zelo pomembne. V šoli s prilagojenim programom je vsak otrok vključen v individualiziran program, tako se večina staršev srečuje s strokovnimi delavci na šoli enkrat na dva oziroma tri mesece (*V začetku je bilo srečanj več (F17), srečanja so na tri mesece (C14)), Sedaj skozi leta je srečanj manj (F18)*). Nekateri starši navajajo, da so srečanja pogosta (*Srečanj je bilo že ogromno (A17)*), drugi pravijo, da je srečanj s svetovalno službo malo (*Svetovalna delavka ni bila vedno prisotna, moram reči, da bolj/zelo redko (B27)*) ali se srečujejo z njo samo ob bolj perečih temah.

Svetovalna delavka pojasni, da so srečanja lahko napovedana ali nenapovedana (*Imamo napovedana in nenapovedana srečanja (G11). Število srečanj pa je zelo odvisno od tega, s kakšnimi težavami se srečujejo starši ali njihovi otroci (G12) in kako velik je problem oziroma stiska (G13)*). Nenapovedanih srečanj nekateri strokovni delavci ne dovolijo in zahtevajo predhodno obvestilo (*Brez najave pa tja ne smem (C41), mi je rekel ravnatelj, kar se mi zdi nekaj sumljivo*). Velikokrat starši za informiranje uporabijo možnost telefoniranja (*Potem pa se še vmes pokličemo (C15), al pa tudi dogovorimo za sestanek (C16)*). Svetovalni delavci, ki upoštevajo časovno stisko staršev, z njimi sodelujejo tudi izven delovnega časa (*Pokličemo se po telefonih (G35), pogosto tudi izven delovnega časa (G36)*) in jih stalno obveščajo o posebnostih in spremembah.

Svetovalni delavki pravita, da so srečanja s starši vsakodnevna. Ali se bo svetovalna delavka udeležila na srečanje s starši, je odvisno tudi od tematike oziroma namena srečanja (*Število srečanj pa je zelo odvisno od tega, s kakšnimi težavami se srečujejo starši ali njihovi otroci (G12) in kako velik je problem oziroma stiska (G13)*).

Čas in prostor srečanj

Čas in prostor sta pomembna za potek uspešnega in učinkovitega pogovora. Strokovni delavci in starši imajo pogosto zelo omejen čas zaradi drugih obveznosti. Strokovni delavci imajo lahko dogovore še z drugimi starši (*Srečanja trajajo navadno 45 minut (B28), odvisno, ali imajo po tem že druge starše ali ne (B29)*). Največkrat so pogovori izvedeni v razredu (*D21*), pisarni (*B34*) in kabinetu (*D22*), torej v šolskih prostorih. Čas je odvisen od teme pogovora, kompleksnosti problema (*C17*). Najpogosteje sodelovanje med starši in

strokovnimi delavci traja 45 minut (F22). Dva izmed staršev navajata tudi krajši čas (A21, C18) in eden daljši čas (C19).

Svetovalna služba trajanje srečanj opredeli z eno šolsko uro (G19, H13). Delavki navajata možnosti telefonskega klicanja in pogovora tudi izven delovnega časa (*Pokličemo se po telefonih* (G35), *pogosto tudi izven delovnega časa* (G36)).

Udeleženci na srečanjih

Na srečanjih je glede na kompleksnost problema različna udeležba. Starši pravijo, da najpogosteje sodelujejo z razredničarko (A22, B31, C20, D19, E20, F23) in velikokrat tudi s svetovalno delavko (A23, C21, D18, E21). Nekateri so izrazili, da je svetovalna delavka na srečanjih udeležena le ob perečih temah (*svetovalna delavka pa nekajkrat, ko je bila tema težka* (B33)). Osebe, ki so še prisotne na srečanjih, so: psihologinja (D20), ravnatelj (A24), (E23), (G22), (H16), delovni terapevt in logoped (E22). Socialni delavki kot sodelavce na srečanjih omenjata tudi učence (G25, H18) in center za socialno delo (G24).

Ovire za sodelovanje

Starši se pogosto srečujejo z ovirami, ki onemogočajo ali preprečujejo ustrezno in učinkovito sodelovanje. Na delovnem mestu so nerazumljivi za dopoldanska sodelovanja s šolo s prilagojenim programom (*Seveda, služba* (A28), *si zmatran* (A29)). Šole s prilagojenim programom niso v vsakem kraju, zato je potreben lasten prevoz, kar lahko predstavlja staršem breme (*Sama izpita za avto nimam* (A30)). Zaradi službe in dela doma so lahko preobremenjeni in utrujeni (*Bila sem čisto na dnu čustveno in telesno* (B40)). Slednje se je izkazalo za najbolj pogosto stisko staršev. Otroci s posebnimi potrebami pogosto sodelujejo še z drugimi strokovnimi delavci (*zdravstvene zadeve* (C25)). Zaradi obveznosti so lahko v časovni stiski (*Časovna stiska je največja ovira* (C23), *Včasih je težko iti na srečanje dopoldne* (B37)). Nekateri nimajo službe ali drugih obveznosti, so lahko doma, ti imajo manj težav (*Nekako nimam več težav* (D24), *vedno se dogovorimo, da vsem ustreza* (D25). *Nikoli ni problema* (D26)).

Vloga staršev

Vloge, ki jih imajo starši v odnosu do svetovalne službe, je treba ob vzpostavitvi delovnega odnosa opredeliti. Sodelavci v pogovoru so lahko bolj sproščeni, če vedo, kaj je vloga vsakega k skupnemu cilju. Vsaka oseba ima lahko več vlog. Starši v delovnem odnosu s

svetovalno službo izpostavljajo naslednje vloge: izražanje mnenja (*Da povem, če kaj ni v redu v šoli (A34)*), podpora otroku (*Spodbujam hči (B45)*), zanimanje za otroka (*Vedno zraven spremljam napredek (D27)*), redna udeležba na srečanjih, spremljanje in aktivno sodelovanje (*vse skupaj načrtujemo (E34)*, *Slišati hočem obe plati (B49)*).

Vloga svetovalne delavke

Starši lahko doživljajo veliko mero jeze, strahu in nezaupanja do šole in posledično zaposlenih na šoli s prilagojenim programom. Naloga svetovalne delavke je, da se otroci in starši v tej šoli dobro počutijo, da imajo prostor, kamor se lahko zatečejo po pomoč, da se čutijo pomembne, upoštevane, slišane, enakovredne. Opora mora biti velika, saj se starši otrok s posebnimi potrebami lahko v domačem okolju počutijo manjvredne ali odrinjene, zato je zelo pomembna krepitev moči. Prva naloga svetovalne službe je povabiti starše in otroke v sodelovanje (*Da jih sprejemem (H19)* in *povabim v sodelovanje z nami (H20)*). *Jim podam roko, ali zavest, da nam lahko zaupajo in se naslonijo na nas (H21)*). Starše sodelovanje s svetovalno službo lahko razbremeni, saj lahko o problematiki spregovorijo, po potrebi naredijo timski sestanek in se o težavi pogovorijo (*Sedaj se vedno prej pogovorimo s starši o vsaki problematiki (G30)*, *naredimo timski sestanek (G31)* in *se skupaj odločamo (G32)*). Sprejetega se starš lahko počuti, če je slišan in upoštevan, ko izrazi mnenje ali nastali problem (*Predvsem, da dajem občutek, da mi je mar zanje (G26)*. *Da se trudimo kot kolektiv (G27)*). *Za starše je težko, rabijo pomoč, da stopijo skupaj z otroki v pravi okvir. Pogosto starši nimajo vzgojne moči. Rabim jih podpret (G28)* in *jih ne zapustiti (G29)*).

Pogoste težave staršev

Staršev osebe, ki opravljajo pomagajoče poklice, ne smejo zapustiti pri nastanku problema. Teža določenega problema je za vsakega posameznika subjektivna. Na videz majhen problem lahko drugi osebi predstavlja veliko breme. Svetovalni delavki sta spregovorili o treh večjih težavah, s katerimi se soočajo starši, in sicer postavljanje mej otrokom, vzbujanje zanimanja otrok za izobraževanje in izražanje želje po pomoči (*Pogost je problem, da starš ne more postaviti mej otroku in jih otrok večkrat preseže (G37)*. *En tak primer je bil, ko je sin večkrat udaril mamo. Ali pa ne morejo prepričati otroka, da gre v šolo (G38)*). Kadar so starši v pogovoru s svetovalno službo, jim ta omogoča prostor in čas za vpogled v širši kontekst problema. (*Kot omenjeno, se straši redko sami obrnejo na nas s stisko (H28)*, *pogosto se ta pokaže tekom srečanja za drugo zadevo (H29)*).

4.3. Uspešnost in učinkovitost sodelovanja med starši in zaposlenimi svetovalnimi delavci na osnovni šoli s prilagojenim programom

Doživljanje sodelovanja

V procesu sodelovanja se porajajo različni občutki, ki vplivajo na željo in voljo po nadaljevanju skupnega dela. Štirje od šestih staršev so povedali, da so s sodelovanjem z zaposlenimi svetovalnimi delavci na osnovni šoli s prilagojenim programom zadovoljni (*S sodelovanjem kot pravim sem zelo zadovoljna (E37), zase sem veliko dobila (E38), največ pa mi pomeni, da se hči tudi dobro počuti (E39) in je to vidno tudi na vedenjskih in akademskih področjih. Ko pa nastane problem, pa nisem nikoli sama (E40)*). Nekateri starši poudarjajo, da so kljub zadovoljstvu kritični (*Sem pa tut kritična (A41), včasih je tk, da ne veš, a bi radi govorili al ne (A42)*). Obstajajo trenutki in situacije, ko se počutijo nezaželeno oziroma v breme/napoto. Nekaterim staršem je pomembno le, da je njihov otrok zadovoljen, drugi želijo pridobiti nekaj tudi zase, za svojo rast (*Zase sem veliko dobila (E38)*), zato jim je zavzetost vseh zaposlenih na šoli izjemno pomembna (*Največ pa mi pomeni, da se hči tudi dobro počuti (E39), Na lestvici bi sodelovanje ocenila s pet (F42), ker smo se vedno lahko o vsem pogovorili (F43)*).

Tudi svetovalna delavka (G39) govori o različnem doživljanju sodelovanja.

Ocena sodelovanja

Konkretna ocena, ki so jih starši navajali, ko so govorili o sodelovanju, so subjektivne. Samo število je povsem njihova interpretacija sodelovanja, zato številka ni tako pomembna, kot je interpretacija te ocene. Kljub relativno visokim ocenam sodelovanja (*D43, C44, E43, F42*) starši želijo več konkretnosti in natančnosti s strani zaposlenih na šoli s prilagojenim programom (*Večkrat bi blo bolš, če bi bli tut bolj konkretni, natančni (A43). Pa ne prelagali odgovornosti iz enga na druga (A44)*). Moteče je tudi prelaganje odgovornosti, neuresničeni dogovori (*Ocenila bi s tri (C45), se odzovejo (C46), ne pa tudi naredijo kaj (C47), da bi bil problem rešen*), preslišana mnenja, želje in stiske (*Ocenila bi jo s štirico (B61), saj zame ni veliko podpore (B62). Znajdit se morem sama (B63), Ali pa ne slišijo (C48)*). Na pozitivno oceno sodelovanja so vplivali čas (*V šoli so vsi kr prijazni (A47), si vzamejo čas (A48)*), sprejemanje (*Pogovor je zmeraj lep (C50), spodbuden (C51)*), upoštevanje (*Najbolj mi je pomemben njihov čas (E44) in to da me poslušajo (E45)*), odnos, dogovori in njihova uresničitve (*Stojijo nama ob strani od prvega dne (E42)*). Z navedenim starši pridobivajo

zaupanje v sistem delovanja šol (*Tudi če nismo takoj uspešni, se ne vdam ne jaz niti nihče v šoli (E41)*), zato niso v odvečnih skrbih, kar pozitivno vpliva na celotno klimo družine.

Nisem slišana (C48, C53). Svetovalna delavka G (G42, G43, G44) poudarja pomen požrtvovalnega odnosa, kjer je treba izpolniti svoje obljube za zaupanje in dober odnos s starši. Zelo moteče za odnos in sodelovanje so lahko prepovedi staršem (*Brez najave pa tja ne smem (C41)*).

Sodelovanje je dobro, če je resnično, pravita svetovalni delavki (*Uspešno sodelovanje je tisto, kjer resnično pride do sodelovanja (G41). Pa vendar starša nikoli ne zapustiš (G42)*). Pri sodelovanju s starši upoštevata njihovo mnenje, pomembnost odnosa, skupno načrtovanje in izvajanje dogovorjenega, sprejemanje različnosti. Poudarjata tudi pomembnost kontinuiranih srečanj vseh pomembnih za oporo in pomoč pri doseganju zelenega cilja (*Pomemben je odnos (G45) in načrtovanje skupaj s starši (G46). Vsakega je potrebno sprejet, kot je (G47). Pri tem mi pomaga, da ves čas ozaveščam, da naloga staršev otrok s posebnimi potrebami ni lahka. Ves čas skušam gledati skozi njihove oči (G48), Sodelovanja so uspešna, ko sodelujemo vsi, katerih se problem ali tema pogovora tiče (H31). Tudi če rezultati niso vidni kmalu. Pomembno je, da ima vsak nekaj zase (H32) in se čuti slišane (H33), pomembnega (H34), videnega (H35)*).

Viri moči

Ko starši potrebujejo pomoč, uporabijo raznolike vire. Najpogosteje so jim v pomoč družinski člani (A46, B68, C55, F47, G51) in osebe, ki so jim blizu (C54). Nekateri starši se krepijo z osebnimi viri (*Sama sem zelo močna (A49)*). Pomoč starši poiščejo tudi pri pomembnih tretjih osebah (*Bioenergetik (B69)*). Odnos, načini pogovora (*Pomemben mi je tudi odnos (B66), s tem tudi način pogovarjanja vseh (B67), informiranje (Najbol pomembno je, da sm se lahka pogovorila v šoli (A50), (Vedno se lahko obrnem na šolo po informacije (D48)), skupno reševanje problemov pripomorejo k manjši teži problemov (Pomagali so mi zelo pogovori (D49), odnos, ki ga imajo (D50), potem sodelovanje vseh (D51))*).

Svetovalni delavki se zavedata pomembnosti odnosa, načina sodelovanja, informiranja in sprejemanja različnosti (*Pomemben je odnos (G45) in načrtovanje skupaj s starši (G46). Vsakega je potrebno sprejet, kot je (G47)*). Tudi svetovalne delavke potrebujejo podporo, v pomoč so jim pogovori z drugimi strokovnimi delavci (*Veliko mi pomaga tudi mnenje ali pogovor s psihologinjo na naši šoli (G49)*), aktivni svetovalnih delavk (*V pomoč mi je tudi aktiv svetovalnih delavk šaleške regije (G52)*) in praksa (*Največ mi je prinesla praksa (H36)*).

4.4. Želene spremembe pri sodelovanju

Učinkovito delovanje

Tisti starši, ki so ocenili sodelovanje kot zelo dobro, so imeli izkušnjo dobrega sodelovanja. Starši si še naprej želijo, da bi bili sprejeti s strani šole. Izražajo potrebo po podpori svetovalne službe in sodelovanju z njo (*Upam, da obdržijo takšen način dela (D54), da smo še naprej tako povezani (D55), da delamo skupaj (D56). Da se imam na koga obrnit (D57), Tudi pri tem pomaga svetovalna delavka (E50), saj je osebna pomočnica prisotna tudi pri pouku, mlada je, hčere ne pozna še dovolj. Za angažiranost vseh zaposlenih (E51) sem res hvaležna).*

Svetovalna delavka G pravi, da sta za učinkovito delovanje zelo pomembna spremljanje in vzpostavljen odnos (*Svetovalni delavci moramo biti suport staršem in otrokom (G53). Zelo pomembna so spremljanja (G54), na katerih je pomembna udeležba vseh pomembnih za otroka (G55). Potrebno je imet zagon in zalet, da se spleča (G56).*). Svetovalna delavka H izpostavlja še pomembnost znanj iz socialnega dela (*Imeti je potrebno veliko mero razumevanja različnosti (H44), sprejemanje (H45), empatičnost (H46), dostopnost (H47)).*

Smiselne spremembe

Potrebne spremembe so odnosne ali sistemske narave. Potrebne sistemske spremembe so povečanje števila zaposlenih na šolah s prilagojenim programom (*Potrebovali bi več strokovnih delavcev v šolah, socialnih delavcev, psihologov, pedagogov (F54), Manjkajo logopedi (E49)), ureditev šolskih prostorov, zmanjšanje števila učencev v razredu (Večanje števila oseb v razredih ni pozitivna sprememba (F53)).* Svetovalna delavka H se strinja s starši, ki pravijo, da je potrebno večje število zaposlenih na šolah s prilagojenim programom (H43) Spremembe, potrebne v odnosu, so: načini sodelovanja (*Takrat sem rabla več opore (B77), več konkretnih informacij (B78), na koga se lahko obrnem (B79), kako naj delam in tako (B80)), dogovore je treba izvrševati (Rada bi, da ne bi samo govorili, kaj in kako bomo storili, temveč da bi se na tem kaj tudi naredilo (C55). Ne, da sem bila večkrat klicana v šolo, ker je hči delala neumnosti. Spraševali so me, če jih doma tudi. Pa sem rekla, da ne, in povedala način, kako delam doma. A ne upoštevajo in to se kar ponavlja (C56)), upoštevanje zelenega (Pa seveda to, da ne smem nenapovedano v šolo (C64), več konkretnosti (Več konkretnosti (A51), pa lep sprejem vedno (A52). To je pač njihov šiht, mogli bi bit skos uvidevni (A53)), opremljenost z informacijami (Več konkretnih informacij (B78), na koga se*

lahko obrnem (B79), kako naj delam in tako (B80)), okrepitev podpore in pomoči predvsem na začetku sodelovanja (V začetku, prve tri lete, pa bi morali biti tudi starši bolj podprti (B75)) ter pogostejša prisotnost socialne delavke (Svetovalna delavka bi lahko bila prisotna v večini, ne le, ko gre za težke teme (B76)).

Starši svojim otrokom želijo le najboljše, zato je razumljivo, da si želijo stalnega nadzora, izletov (A57, A58, A59).

Svetovalni delavki za uspešno in učinkovito sodelovanje izpostavljata predvsem pomembnost zagona in zaupanja (G56), razumevanje različnosti (H45, H42, H46), vloge socialnih delavcev v šoli (H43), empatije (H47) in dostopnosti (H48). Pomembnih sprememb ne izpostavljata.

5. Razprava

V vzgojno-izobraževalni sistem vstopajo vsi otroci in njihovi starši. Zaradi sodelovanja otrok, staršev in strokovnih delavcev je izkušnja soustvarjanja in sodelovanja izjemno pomembna (Čačinovič Vogrinčič idr., 2013).

Povsem pričakovano je, da so prvi vtisi staršev o sodelovanju s šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo različni. Razumljivo je, da kadar izkusimo nekaj novega, drugačnega, ob tem občutimo strah. Pogosto sta za premagovanje tega občutka potrebna čas in pogovor, da se lahko ustvari zaupanje v nas, v naše odločitve in tudi v osebe, s katerimi zaradi nove izkušnje vzpostavimo sodelovanje oziroma odnos. Nova izkušnja staršev otrok s posebnimi potrebami v tej raziskovalni nalogi je bila vključitev učenca v osnovno šolo s prilagojenim programom in pričetek sodelovanja z njo.

Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina (2015) potrjujejo pomembnost preteklih izkušenj, ki vplivajo na posameznika. Tovrstne izkušnje ne smejo biti prezrte. Kadar socialni delavci delajo iz perspektive moči, jim ta omogoča, da se skupaj soočijo z njimi in o njih pogovorijo.

Čačinovič Vogrinčič idr. (2008) kot eno izmed nalog svetovalne službe navajajo podporo in pomoč pri prehajanju izobraževalnih programov ter pri prehodu učencev v naslednjo stopnjo izobraževanja. Podporo in pomoč lahko zagotovi s pogovorom.

Čačinovič Vogrinčič idr. (2008) opredelijo delo svetovalne službe z dejavnostjo pomoči, razvojnimi in preventivnimi dejavnostmi in dejavnostmi načrtovanja in evalvacije. Dejavnosti pomoči so tiste, ki nudijo odgovor na potrebe vseh v vzgojno-izobraževalnem procesu. Spremljanje stanja, načrtovanje sprememb, vzpostavljanje ustreznih pogojev so preventivne in razvojne dejavnosti. Dejavnosti načrtovanja in evalvacije so operacionalizacija, vrednotenje in kompleksnost dela svetovalne službe.

Zelo pomembno področje so preventivne dejavnosti, saj niso usmerjene le na učenca, temveč tudi na odstranjevanje ovir in zagotavljanje ustreznih pogojev za delo in učenje. Socialni delavci in socialne delavke imajo znanja, da prepoznajo stiske družine in učencev (Čačinovič Vogrinčič, 2000).

Na naše odločitve, način sodelovanja vplivajo predhodne izkušnje, s katerimi si posameznik ustvari mnenje, na podlagi katerega pričakuje in se odziva na situacije. Presenetilo me je, da nihče od staršev ni imel predhodne izkušnje sodelovanja s šolo s prilagojenim programom. Za vse je bila izkušnja prva, le eden od staršev je imel izkušnjo sodelovanja z dvema šolama za otroke s posebnimi potrebami. Svetovalna delavka G tudi ni

imela predhodnih izkušenj z otroki s posebnimi potrebami, z njim se je prvič srečala šele z zaposlitvijo, zato verjamem, da je občutila strah in nezaupanje vase.

Občutki strahu, nezaupanja, nerazumevanja so najverjetneje vplivali na to, da so kar trije od šestih staršev izrazili negativno oceno prvega vtisa o odnosu in sodelovanju s šolo in strokovnimi delavci. Poleg teh občutenj so nekateri starši povedali, da so si želeli več informacij, katerih pa niso pridobili v prvih pogovorih. Samo en starš je izpostavil sprejeti dogovor o sodelovanju, zaradi katerega se je počutil informiranega in pomirjenega. Dogovor o sodelovanju je staršu dal pozitivno izkušnjo, torej nujen za uspešno in učinkovito sodelovanje.

Svetovalni delavki sta v intervjuju omenili vzpostavitev odnosa, ki ga z vsemi starši opravita, ko otrok vstopi v šolo. V tem uvodnem pogovoru jim povesta, da se starši lahko zanesejo na svetovalno službo, kadar želijo informacije ali se soočajo s težavo. Nobena svetovalna delavka ni govorila prav o delovnem odnosu, vzpostavitvi dogovora, čeprav sta obe po poklicu socialni delavki, ki imata znanja, da odpreta prostor za pogovor.

Svetovalna delavka z dogovorom o sodelovanju omogoči vzpostavitev delovnega odnosa vseh udeležencev v problemu in njegovi rešitvi. Dogovor vključuje pristanek na sodelovanje tukaj in zdaj, dogovor o času, ki je na voljo, in dogovor o tem, kako bo delo potekalo. S slednjim se pojasni koncept delovnega odnosa, tako da socialni delavec oziroma socialna delavka opiše svojo vlogo in vlogo sodelavcev. V dogovoru o sodelovanju socialna delavka ubesedi in omogoči, da je to odnos, v katerem ima vsak besedo. Pomembno je vzpostaviti varen in zaupen prostor. Naloga sodelavcev pa je, da nosijo odgovornost za svoj delež na poti do cilja oziroma rešitve. Poudarek je na delu v sedanjosti, torej na tistem, kar je mogoče storiti danes, ta trenutek, v tem pogovoru (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015). Starši zato lahko izrazijo svoje mnenje in stiske.

Starši so kot teme prvega pogovora predvsem navajali zadeve tehnične narave (*Kako deluje šola (A11), učitelji (A12), prevozi do šole (A13), kako bo potekalo spremljanje sina (A14), Kako kaj poteka (B14), o prevozih (B15), učnem načrtu (B16), spremljanju napredka (B17)*). Samo osebi B in D sta izpostavili tudi zanimanje za stiske staršev, torej željo po sodelovanju s celotno družino (*Na drugi šoli, kjer je zdaj, pa so se zanimali tudi zame (D12)*). Prvi pogovor so skoraj vsi starši imeli s svetovalno delavko, zelo redko je bil prisoten tudi ravnatelj ali razredničarka.

Iz pogovorov s starši je razvidno, da si želijo sodelovati s šolo in svetovalno službo. Tudi Fiedler Craig, Simpson Richard, Clark Denise (2007) pravijo, da je treba sodelovati s celotno družino.

Čačinovič Vogrinčič (2006a) pravi, da je potrebna aktivna udeležba vseh, članov družine in strokovnjakov, da bi bila pomoč otroku in staršem učinkovita.

Za zagotovitev ustrezne podpore in pomoči Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011) določa, da je za vsakega otroka, ki v procesu usmerjanja dobi potrjeno odločbo, potreben individualiziran program, v katerem sodelujejo starši, učitelji, drugi notranji in zunanji strokovni delavci. Starši in njihovi otroci potrebujejo podporo in pomoč ves čas vzgoje in izobraževanja. V šoli s prilagojenim programom je vsak učenec vključen v individualiziran program, s katerim se zagotavlja kontinuirano spremljanje učenčevega napredka. Starši srečanja opredelijo kot pogosta. Razbrati je mogoče, da dlje časa kot so starši povezani s šolo, manjše je število srečanj poleg obveznega spremljanja. Tako svetovalni delavki kot vsi starši pravijo, da je informiranje po telefonu zelo pogosto. Svetovalni delavki razložita, da so srečanja napovedana in nenapovedana. Pretresla me je informacija mame C, ki je povedala, da so nenapovedani obiski v šoli prepovedani. Kadar se srečanje zgodi, najbolj pogosto traja eno šolsko uro, poteka v šolskih prostorih (v kabinetu, razredu). Dobra je možnost prilagoditve trajanja srečanj glede na kompleksnost teme, zaradi katere je srečanje izvedeno. Le v času, ko sodelujejo, se lahko zgodijo premiki v smeri želenega cilja, zato je čas sodelovanja zelo pomemben.

Tudi teorija, ki jo podajajo Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina (2015) potrjuje pomembnost časa v delovnem odnosu. Poudarja trenutek oziroma čas tukaj in sedaj skupaj s sogovorniki.

Polovica udeleženih staršev v raziskavi pravi, da je poleg razredničarke, prisotna tudi svetovalna delavka. Drugi pa pravijo, da je svetovalna služba udeležena le ob kompleksnejših zadevah. Prisotnost psihologinje, centra za socialno delo, ravnatelja, delovnega terapevta, širše družine je zelo redka. Mešl (2005, str. 15) pravi, da je šolska svetovalna služba del šolske skupnosti, ki je na voljo učiteljem, staršem in učencem. Čačinovič Vogrinčič idr. (2008) pravijo, da je za reševanje kompleksnih pedagoških, socialnih in psiholoških vprašanj pomembno, da so v proces reševanja vključeni vsi pomembni udeleženci, tudi zunanje ustanove. Izkazalo se je, da zunanje ustanove niso vključene v proces reševanja kompleksnih vprašanj. Prisotnost ravnatelja, psihologinje, delovnega terapevta in celotne družine je zelo redka. Starši torej kompleksna vprašanja rešujejo le s svetovalno službo.

Na udeležbo staršev na sestankih v šoli vplivajo tudi njihove stiske s časom, preobremenjenostjo, prevozom in službo. Preobremenjenost in časovna stiska sta najbolj pogosto izpostavljeni in prispevata k (ne)uspešnosti sodelovanja. Svetovalna delavka mora

biti na to pozorna in odpreti prostor za pogovor o preobremenjenosti in stiskah, da je sodelovanje lahko uspešno za celotno družino.

Težave, s katerimi se soočajo starši otrok s posebnimi potrebami, pogosto vplivajo na celotno družino, kar potrjuje študija v mestu Opuwo v Namibiji (Taderera in Hall, 2017).

Dogovor o sodelovanju se nanaša na pogovor o načinu dela tako, da svetovalna delavka ali svetovalni delavec opredeli svojo in sogovornikovo vlogo. S pogovorom o vlogah in načinu dela vsi udeleženci v delovnem odnosu vedo, kako sodelovati (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015).

Svetovalni delavki in starši so znali opredeliti svoje vloge, niso pa se o njih v dogovoru o sodelovanju pogovarjali. Vloge staršev, ki jih navajajo svetovalni delavki in starši v odnosu s šolo, so podpora otroku in izražanje njihovih mnenj, želja, stisk. Svetovalni delavki svojo vlogo opredelita kot vabilo v odnos, podpora učencu in staršem in sprejemanje.

Svetovalni delavki sta spregovorili o dveh večjih težavah, s katerima se soočajo starši, ko sodelujejo z njimi, to sta postavljanje mej otrokom in vzbujanje zanimanja otrok za izobraževanje. Pomembna je izjava svetovalne delavke, da starši pogosto ne izrazijo težave oziroma ne pridejo na dogovorjeno srečanje zaradi nje. Resnično težavo svetovalna delavka pogosto ugotovi šele v času srečanja.

Po Zakonu o umerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011) je naloga vzgojno-izobraževalne ustanove pomoč staršem, da se njihov otrok lahko izobražuje. Čačinovič Vogrinčič idr. (2008) celo pravijo, da je naloga svetovalne službe v vzgojno-izobraževalnih ustanovah pomoč vsem udeležencem v šoli (vzgojiteljem, vodstvu vzgojno-izobraževalne ustanove, staršem, učencem), da bi bili uspešni pri doseganju vzgojno-izobraževalnih ciljev.

Starši otrok s posebnimi potrebami so sodelovanje ocenili na podlagi lestvice od ena do pet. Ocene so se gibale med številoma dve in pet. Nihče ni bil povsem nezadovoljen, skoraj vsi pa so bili zelo kritični. Želijo si več konkretnih informacij, sprejetosti, podpore tudi njim in izvrševanja dogovorov. V veliki večini so starši z načinom pogovora in odnosom zadovoljni, kljub temu da opažajo, da so pogosto neupoštevani v njihovih željah, mnenjih. Zanimivo je, da svetovalni delavki pravita, da mnenja in želje staršev upoštevata. Pozorni sta na vse najmanjše namige staršev o željah, prispevkih in potrebo po pomoči.

Novljan (2004) je zapisala, da starši otrok s posebnimi potrebami kljub obremenjenosti ne poiščejo pomoči zaradi neustreznih, neusklajenih informacij strokovnjakov. Njena navedba se je potrdila tudi v moji raziskavi, zato je lahko razumeti, da si starši največkrat poiščejo pomoč v družini in manjkrat v šoli, še posebno če niso upoštevani ali ne pridobijo pravih informacij. Starši pravijo, da so jim najbolj v pomoč odnos v šoli, pogovori in skupno reševanje njihovih

stisk. Zanimivo je, da svetovalni delavki pri svojih nalogah izpostavljata tisto, kar starši izpostavljajo, da manjka. Starši niso spregovorili o zmanjševanju pomena njihove težave s strani strokovnih delavcev, kot jo navaja Jurišić (2012).

Na rednih šolah in s prilagojenim programom je večinoma zaposlen le en svetovalni delavec oziroma svetovalna delavka. Srečujejo se s številnimi problemi, kot so stres, preobremenjenost, pomanjkanje podpore. Supervizija je metoda, ki svetovalnim delavcem omogoča samorefleksijo, da pridobijo nova osebna in strokovna spoznanja (Žorga in Kobolt, 2006, str. 113).

V raziskavi sem ugotovila, da svetovalne delavke nimajo pomoči v obliki supervizije, v pomoč so jim pogovori z drugimi zaposlenimi na šoli (psihologinja, ravnatelj), aktiv svetovalnih delavk in družina. Potreba po pomoči svetovalnim delavkam je potrebna takrat, ko ne vedo, kako postopati, ali dvomita v svoje delo.

Starši v večini pravijo, da je treba obdržati in okrepiti odkrito sprejemanje vsakega posameznika, odnos, podporo, razpoložljivost svetovalne delavke in kontinuirano sodelovanje v obliki spremljanj.

Potrebne sistemske spremembe, ki jih navajajo starši, so povečanje števila zaposlenih na šolah s prilagojenim programom, zaposlitev logopedov, ureditev šolskih prostorov, zmanjšanje števila učencev v razredu. Svetovalna delavka H se strinja s starši, ki pravijo, da je potrebno večje število zaposlenih na šolah s prilagojenim programom (H43). Starši si želijo naslednjih sprememb: načini sodelovanja (*Takrat sem rabla več opore (B77), več konkretnih informacij (B78), na koga se lahko obrnem (B79), kako naj delam in tako (B80)*), uresničevanje dogovorjenega (*Rada bi, da ne bi samo govorili, kaj in kako bomo storili, temveč da bi se na tem kaj tudi naredilo (C55). Ne, da sem bila večkrat klicana v šolo, ker je hči delala neumnosti. Spraševali so me, če jih doma tudi. Pa sem rekla, da ne, in povedala način, kako delam doma. A ne upoštevajo in to se kar ponavlja (C56)*), upoštevanje zelenega (*Pa seveda to, da ne smem nenapovedano v šolo (C64), več konkretnosti (Več konkretnosti (A51), pa lep sprejem vedno (A52). To je pač njihov ših, mogli bi bit skos uvidevni (A53)*), opremljenost z informacijami (*Več konkretnih informacij (B78), na koga se lahko obrnem (B79), kako naj delam in tako (B80)*), okrepitev podpore in pomoči predvsem na začetku sodelovanja (*V začetku, prve tri leta, pa bi morali biti tudi starši bolj podprti (B75)*) ter pogostejša prisotnost socialne delavke (*Svetovalna delavka bi lahko bila prisotna v večini, ne le ko gre za težke teme (B76)*).

Tudi strokovna literatura navaja, da starši od svetovalne službe želijo:

- pripravljenost za sodelovanje, sprejemanje mnenj staršev, sodelovanje vzgojnih in izobraževalnih problemov (Pšunder, 1994),
- spoštljiv odnos, dovolj časa, namenjenega staršem, zagotavljanje dobrih pogojev za učenje učenca, motiviranje učenca, pomoč pri vzgoji in izobraževanju, individualno obravnavo, spoštovanje (Marinšek, 2003),
- informiranje, ustrezen odnos, poznavanje šole (Božjak in Novak, 2003).

O potrebnih spremembah svetovalni delavki, ki sta po izobrazbi socialni delavki, nista spregovorili. Samo ponovili sta njune naloge, kot tisto, kar je treba obdržati.

6. Ugotovitve

- Okoliščine prvega stika z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo so različne. Nekateri starši so izražali pozitivne vtise, drugi so se nagibali k negativnim. Prevladal je občutek strahu, saj je bila to njihova prva izkušnja.
- Predhodnih izkušenj intervjuvani starši niso imeli, tako nisem mogla narediti primerjave med tistimi, ki so takšno izkušnjo imeli, in tistimi brez nje.
- Starši otrok s posebnimi potrebami si želijo uspešnega sodelovanja s šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo, saj ne želijo ali ne zmorejo sami reševati težav. Pogosto svoje stiske rešujejo s pomočjo družine, bližnjih oseb in ne poiščejo strokovne pomoči pri svetovalni službi. Želijo si biti tudi informirani.
- Sodelovanje s svetovalno službo starši ocenjujejo kot dobro, a so kritični glede odnosa in načina sodelovanja do njih. Navajajo, da se čutijo nezaželeni ali neslišani.
- Starši si želijo uresničevanja dogovorov v praksi.
- Sodelovanje starši ocenjujejo kot uspešno, a bi si želeli več podpore in pomoči s strani svetovalne službe.
- Svetovalni delavki pravita, da zagotavljata podporo in pomoč otrokom in staršem.
- Znanja socialnega dela (jezik, dogovor o sodelovanju, izvirni delovni projekt pomoči, delo z družino) so se v šolskem prostoru izkazala kot zelo pomembna in potrebna.

7. Predlogi

- Predlagam, da svetovalni delavci in svetovalne delavke uporabljajo znanja socialnega dela, saj bi s tem lahko spodbudili starše k sodelovanju.
- Socialni delavci so nepogrešljivi izvajalci svetovalnega dela v šolah zaradi znanj o družini in jeziku, ki daje moč, in znanj o spoštljivem delovnem odnosu.
- Posledično bi morali svetovalni delavci pridobiti ali obnavljati znanja socialnega dela.
- Potrebna bi bila stalna strokovna izpopolnjevanja svetovalnih delavcev o sodelovanju s starši.
- Svetovalni delavci bi morali imeti možnost neplačane supervizije, da se lahko izrazijo in pogovorijo o svojih dvomih in načinu dela.
- Poleg srečanj zaradi spremljanja otroka ali pa v okviru le-teh je treba z vsakim staršem vzpostaviti in redno obnavljati delovni odnos.
- Socialne delavke bi lahko starše v času vzgoje in izobraževanja otroka v šoli obveščale, da se nanje ob težavi lahko zanesejo.
- Da ne bi ostalo le pri besedah svetovalne službe »smo na voljo«, bi se lahko na šoli organizirale skupne delavnice, v katere bi bili vključeni vsi (starši, otroci, strokovni delavci). S tem bi postali bolj povezani, starši bi pridobili ali okrepili izkušnjo enakopravnosti.
- Poleg skupnih delavnic predlagam izobraževanja o uspešnem sodelovanju, kamor bi bili vabljeni tudi starši. Podkrepili bi jih lahko z izleti ali delavnicami, da bi izobraževanja bolj pritegnila pozornost.
- Predlagam delavnice oziroma predavanje o kompetencah socialnega dela na Fakulteti za socialno delo za vse šolske svetovalne delavce.
- Predlagam javno obveščanje (televizija, internet) o pomembnostih socialnega dela za uspešno sodelovanje šole s starši.
- V vključitev vseh otrok v redne šole dvomim, saj je v njih zaposleno premalo število učiteljev. Poleg tega je število učencev v razredu zelo veliko. Otroci s posebnimi potrebami pa pogosto potrebujejo veliko podpore in pomoči za pridobivanje znanj. Za vključitev vseh otrok v redne šole bi bilo torej potrebno večje število strokovnih delavcev in manjše število učencev v razredu.

8. Uporabljena literatura

Božjak, L., & Novak, M. (2003). Sodelovanje staršev in vzgojiteljev – potreba otrok. V A. Trnavčevič (ur.), *Sodelovanje s starši da, toda kako? Zbornik VI. strokovni posvet Menedžmenta v izobraževanju* (str. 53–63). Ljubljana: Šola za ravnatelje.

Constable, R., & Lee, D. B. (2004). *Social work with families: content and process*. Chicago: Illinois Lyceum Books.

Čačinovič Vogrinčič, G. (1998). *Psihologija družine: prispevek k razvidnosti družinske skupine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2000). Svetovalno delo v vrtcih in šolah: prispevek socialnega dela: teze. *Šolsko svetovalno delo*, 5(3), 22–29.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006a). Nova paradigma v sodelovanju med otrokom, starši in šolo: soustvarjanje pomoči. V M. Kavkler (ur.), *Otroci in mladostniki s specifičnimi učnimi težavami – spodbujanje, podpiranje in učinkovita pomoč* (str. 63–67). Ljubljana: Društvo Bravo – društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006b). Socialno delo z družinami: razvoj doktrine. *Socialno delo*, 45(3/5), 111–118.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006c). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). *Soustvarjanje v šoli: učenje kot pogovor*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Čačinovič Vogrinčič, G., & Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino: soustvarjanje zelenih izidov in družinske razvidnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G., Bregar Golobič, K., Bečaj, J., Pečjak, S., Resman, M., Bezić, T., Dribnik Žerjav, M., Grgurevič, J., Nikolanović, S., & Šmuk, B. (2008). *Programske smernice. Svetovalna služba v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Čačinovič Vogrinčič, G., Bregar-Golobič, K., Šugman Bohinc, L., Akerman, B., Kustec, K., Kvaternik, I., Kodele, T., Mešl, N., & Dogenik, S. (2013). *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., & Možina, M. (2015). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Družinski zakonik (DZ) (2019). Ur. l. RS 22/2019.

Fiedler Craig, R., Simpson Richard, L., & Clark Denise, M. (2007). *Parents and families of children with disabilities*. Upper Saddle River: Pearson Merrill/Prentice Hall.

Griffin, S. (2008). *Inclusion, equality and diversity in working with children*. London: Heinemann, British library.

Husar Dobravec, S. (2004). *Integracija otrok s posebnimi vzgojni-izobraževalnimi potrebami v redno šolo* (Magistrsko delo). Pravna fakulteta, Ljubljana.

Intihar, D., & Kepec, M. (2002). *Partnerstvo med šolo in domom: priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Je običajna šola za otroka s posebnimi potrebami vedno boljše za otroka? (2014). Pridobljeno 5. 10. 2018 s <https://www.delo.si/nedelo/je-vkljucitev-otrok-s-posebnimi-potrebami-v-obicajne-sole-vedno-boljse-za-otroka.html>

Jurišić, D. B. (2012). *Komunikacija med strokovnjaki in starši. Strokovno gradivo 5. posveta na temo Življenje oseb z downovim sindromom*. Ljubljana: Sožitje in Pedagoška fakulteta.

Kalin, J., Resman, M., Šteh, B., Mrvar, P., Govekar-Okoliš, P., & Mažgon, J. (2009). *Izzivi in smernice kakovostnega sodelovanja med šolo in starši*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Kesič Dimic, K. (2010). *Vsi učenci so lahko uspešni: napotki za delo z učenci s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Rokus Klett.

Kodele, T. (2011). *Partnerstvo med domom in šolo – mit ali resnica?* (Magistrsko delo). Pedagoška fakulteta, Ljubljana.

Kordeš, U., & Smrdu, M. (2015). *Osnove kvalitativnega raziskovanja*. Koper: Založba Univerze na Primorskem.

Krek, J., & Metljak, M. (ur.). (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Kverh, G. (2003). Kako okrepiti starše otrok s posebnimi potrebami? V O. Dečman Dobrnjič (ur.), *Iskanja. Vizija-Nasilje-Mladostniki s posebnimi potrebami*. Celje: Skupnost dijaških domov Slovenije.

Lamovec, T. (1993). *Spretnosti v medosebnih odnosih*. Ljubljana: Produktivnost – Management consulting, Center za psihodiagnostična sredstva.

Magajna, L., Kavkler, M., Čaćinovič Vogrinčič, G., Pešjak, S., & Bregar-Golobič, K. (2008). *Koncept dela: učne težave v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Marinšek, S. (2003). Učitelji in starši – na istem ali nasprotnem bregu. V A. Trnavčevič (ur.), *Sodelovanje s starši da, toda kako? Zbornik VI. strokovni posvet Menedžment v izobraževanju* (str. 27–38). Ljubljana: Šola za ravnatelje.

- Mesec, B. (2009). *Načrtovanje raziskave: študijsko gradivo za interno uporabo. Metodologija raziskovanja v socialnem delu I*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, N. (2005). Sodobni pristopi v socialnem delu v šoli, delovni odnos in izvirni delovni projekt pomoči. *Šolsko svetovalno delo*, 10(3/4), 15–20.
- Novljan, E. (2004). *Sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami pri zgodnji obravnavi*. Ljubljana: Zveza Sožitje, zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije.
- Opara, B. (2005). *Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah: vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami: uresničevanje vzgojno-izobraževalnih programov s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo: priročnik*. Ljubljana: Centerkontur.
- Pšunder, M. (1994). *Knjižica za učitelje in starše*. Maribor: Obzorja.
- Shu-Jou, S. (b.d.). *A study of parent involvement issues of disabled students from the school administrators and regular classroom teachers*. Pridobljeno: 5. 10. 2018 s http://www.jlidd.jp/gtid/acmr_18/pdf/62.pdf
- Šugman Bohinc, L. (1997). Epistemologija socialnega dela. *Socialno delo*, 36(4), 289–308.
- Šugman Bohinc, L. (2016). Socialno delo v uresničevanju idealov pravične družbe. *Socialno delo*, 55(5/6), 221–237.
- Taderera, C., & Hall, H. (2017). Challenges faced by parents of children with learning disabilities in Opuwo, Namibia. *African Journal of Disability*, 6(0), 1–10. Pridobljeno 28. 11. 2018 s <https://doi.org/10.4102/ajod.v6i0.283/>
- Ustava Republike Slovenije (URS)* (2016) Ur. l. RS 75/2016.
- Zakon o osnovni šoli (ZOSn-UBP3)* (2006). Ur. l. RS 81/2006.
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1)* (2011). Ur. l. RS 58/2011.
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-UPB1)* (2004). Ur. l. RS 69/2004.
- Založnik, B. (2006). *Otroci s posebnimi potrebami: integracija in inkluzija*. Nova Gorica: Melior, Educa.
- Zaviršek, D. (2000). *Hendikep kot kulturna travma: historizacija podob, teles in vsakdanjih praks prizadetih ljudi*. Ljubljana: Založba / *cf.
- Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (b.d.). *Usmerjanje otrok s posebnimi potrebami*. Pridobljeno 4. 10. 2018 s <https://www.zrss.si/o-nas/usmerjanje-otrok-s-pp->
- Žerovnik, A. (2004). *Otroci s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Družina.

Žorga, S., & Kobolt, A. (2006). Supervizija – poklicni razvoj in refleksija. V M. Sande, B. Dekleva, A. Kobolt, Š. Razpotnik, & D. Zorc Maver (ur.), *Socialna pedagogika: izbrani koncepti stroke* (str. 133–148). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

9. Priloge

9.1. Priloga A: Vprašalnik za starše otrok s posebnimi potrebami

1. Kakšne so okoliščine vašega prvega stika z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?
 - Kakšen je bil vaš prvi vtis glede stika? (pozitiven, negativen, ambivalenten...)
 - Kakšne so vaše predhodne izkušnje z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?
 - Kakšna je vaša bila ocena odnosa do osnovne šole in svetovalne službe? (odpor, pričakovanje problemov...)
 - Katere so bile teme prvega pogovora?
 - S kom ste imeli prvi pogovor?
2. Kakšna je ocena sodelovanja socialne službe z vami v času od prvega srečanja do danes?
 - Koliko srečanj ste že opravili z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?
 - Koliko časa trajajo srečanja?
 - Kdo sodeluje pri srečanjih?
 - Kakšen je prostor, kjer imate srečanja?
 - Kaj so morebitne ovire za sodelovanje? (prevoz, služba,...) Kako jih premagujete?
 - Kakšna je vaša vloga pri sodelovanju? Kakšen je vaš vpliv na proces sodelovanja?
 - Kako so vaše odločitve slišane, upoštevane?
 - Kakšne so možnosti sodelovanja zunaj dogovorjenega okvira srečanj? Kdaj, kako in na koga se lahko obrnete na pomoč in podporo?
3. Kolikšna je uspešnost in učinkovitost sodelovanja socialne službe s starši?
 - Kako doživljate sodelovanja? (zadovoljen, veliko dobim, kritičen, velik odpor...lestvica)
 - Kako ocenjujete uspešnost sodelovanja? (lestvica)
 - Kaj vam je bilo oziroma kaj vam je najbolj v pomoč pri sodelovanju s svetovalno službo? (odnos, način dela, način pogovora, konkretni pripomočki, orodja svetovalnih delavcev, dogovori, cilji, zunanji dejavniki, pomembni drugi, osebni viri, družinski viri, sistemski viri)
 - Uporaba lestvice
4. Kateri so vaši predlogi za uspešno in učinkovito sodelovanje s svetovalno službo v osnovnih šolah s prilagojenim programom?
 - Kaj pogrešate?
 - Kaj predlagate?
 - Kaj bi bilo smiselno obdržati, kaj spremeniti, kaj dodati?

9.2. Priloga B: Vprašalnik za svetovalne delavce

1. Kakšne so okoliščine vašega prvega stika z osnovno šolo s prilagojenim programom?
 - Kako ste se prvič srečali z šolo s prilagojenim programom?
 - Kdaj in kako ste se prvič srečali z otroci s številnimi izzivi?
 - Kakšen je vaš odnos do oseb s posebnimi potrebami?

2. Kako ocenjujete vaše sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami?
 - Kolikokrat se srečujete s starši otrok s posebnimi potrebami?
 - V katerih primerih se srečujete s starši?
 - Koliko časa trajajo srečanja?
 - Kdo vse sodeluje na srečanjih?
 - Kakšna je vaša vloga pri sodelovanju s starši? Kakšen je vaš vpliv na proces?
 - Kako opredeljujete vlogo staršev v procesu sodelovanja?
 - Kakšne so možnosti sodelovanja zunaj dogovorjenih okvirov srečanj?
 - Kolikokrat in v katerih primerih se starši otrok s številnimi izzivi obrnejo na vas?

3. Kako ocenjujete uspešnost in učinkovitost sodelovanja?
 - Kako doživljate sodelovanje s starši? (zadovoljen, kritičen...)
 - Kako ocenjujete uspešnost sodelovanj? (lestvica)
 - Na kakšne načine oziroma kako sodelujete s starši? Kaj so vaši pripomočki? Vaš način dela? S čim si pomagate pri sodelovanju s starši? (delovni odnos, dogovori, odnos, pogovor, konkretni pripomočki, cilji, pomembni drugi, osebni in sistemski viri)

4. Kakšni so vaši predlogi za sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami?
 - Vaši predlogi?
 - Kaj bi bilo potrebno pri sodelovanju s starši otrok s posebnimi potrebami obdržati, spremeniti, dodati?
 - Bi bile smiselne kakšne sistemske spremembe?
 - Kaj za vas pomeni uspešno in učinkovito sodelovanje?

9.3. Priloga C: Intervju A (VE)

- KRAJ IZVEDBE: PRI OSEBI NA DOMU
- ČAS IZVEDBE: 8. 10. 2019, 16:00-16:45

1. Kakšne so okoliščine vašega prvega stika z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Kakšen je bil vaš prvi vtis glede stika? (pozitiven, negativen, ambivalenten...)

Prvega vtisa se skoraj ne spomnem več (A1). Sigurno sem bila v precepu (A2). Hotela sem pomagati sinu, a nisem hotela, da bi šel v šolo s prilagojenim programom. Mešani občutki, so trajali kar nekaj časa (A3). Nisem se hotela takoj sprijazniti (A4), a po pogovorih z zaposlenimi, razredničarko (specialno pedagoginjo), svetovalno delavko, ravnateljem in psihologinjo, sem počasi začela verjeti, da je to prav za sina (A5).

Kakšne so vaše predhodne izkušnje z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Predhodnih izkušenj nimam (A6), razen s strokovnimi delavci na komisiji. Tm je bilo grozno...(kratek pogovor o tem in nato vrnitev na temo)

Kakšna je bila vaša ocena odnosa do osnovne šole s prilagojenim programom in svetovalne službe?

Precej negativna (A7), nisem imela zaupanja v nikogar iz šole (A8), vse mi je bilo neznano (A9). Nisem vedela na koga se lahko obrnem (A10).

Katere so bile teme prvega pogovora?

Kako deluje šola (A11), učitelji (A12), prevozi do šole (A13), kako bo potekalo spremljanje sina (A14).

S kom ste imeli prvi pogovor?

Ravnateljem (A15) in svetovalno delavko (A16).

2. Kakšna je ocena sodelovanja socialne službe z vami v času od prvega srečanja do danes?

Koliko srečanj ste že opravili z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Srečanj je bilo že ogromno (A17). Vsake tri mesece poteka srečanje (A18), ker kontroliramo učni razvoj, vedenjske spremembe. Včasih so srečanja pogostejša (A19). S svetovalno službo pa manjkrat (A20), ko je kakšna bolj težka tema, je zraven, drugače redko.

Koliko časa trajajo srečanja?

Najmanj 30 minut (A21), odvisno za kaj se dobimo.

Kdo sodeluje pri srečanjih?

Največkrat razredničarka (A22) in svetovalna delavka (A23). Ravnatelj zelo redko, oziroma bolj nikoli (A24).

Kakšen je prostor, kjer imate srečanja?

Srečanja so v razredu (A25), kdaj v pisarni (A26). Vedno smo sami (A27), ni drugih staršev.

Kaj so morebitne ovire za sodelovanje? (prevoz, služba,...) Kako jih premagujete?

Ovire? Hmmm, vedno je kaj. Seveda, služba (A28), si zmatran (A29) od dela, pa greš še v šolo. Sama izpita za avto nimam (A30), zato me mora peljati mož. Včasih so sestanki tudi takrat, ko je potrebno hkrati paziti tudi na sina (A31). Ampak sedaj smo se že navadili, kar nekako gre. Pomagajo veliko tete, strici, stari starši (A32).

Kakšna je vaša vloga pri sodelovanju? Kakšen je vaš vpliv na proces sodelovanja?

Da se poskušam dogovoriti, kaj je najbolje za sina (A33). Da povem, če kaj ni vredno v šoli (A34), in mi sin to doma pokaže. Da ga skušam podpret (A35), če v šoli ne opazijo stiske sina.

Kako so vaše odločitve slišane, upoštevane?

Ponavadi me upoštevajo (A36), skupaj potem razmislimo kaj bi bilo potrebno storiti, da rešimo ali izboljšamo stvar.

Kakšne so možnosti sodelovanja zunaj dogovorjenega okvira srečanj? Kdaj, kako in na koga se lahko obrnete na pomoč in podporo?

Zmeri lahko pokličem (A37), če me kaj zanima. Obrnem se lahko na svetovalno službo (A38) in na razredničarko (A39).

3. Kakšna je uspešnost in učinkovitost sodelovanja socialne službe z vami (s starši)?

Kako doživljate sodelovanja? (zadovoljen, veliko dobim, kritičen, velik odpor...)

Sem zadovoljna (A40), ponavadi se dogovorimo, da je vsem prav. Sem pa tudi kritična (A41), včasih je tukaj, da ne veš, a bi radi govorili ali ne (A42). Večkrat bi bilo bolj, če bi bili tukaj bolj konkretni, natančni (A43). Pa ne prelagali odgovornosti iz enega na drugega (A44).

Kako ocenjujete uspešnost sodelovanja? (lestvica: 1-5)

Ocenila bi z 3,5 (A45). To zato, ker se mi zdi, da je bolj, da včasih česa sploh ne rečem ali pa uprašam, včasih, ne zmerej.

Kaj vam je bilo oziroma kaj vam je najbolj v pomoč pri sodelovanju s svetovalno službo? (odnos, način dela, način pogovora, konkretni pripomočki, orodja svetovalnih delavcev, dogovori, cilji, zunanji dejavniki, pomembni drugi, osebni viri, družinski viri, sistemski viri)

Zelo so mi pomagali družinski člani, mož, sestra (A46). V šoli so vsi kar prijazni (A47), si vzamejo čas (A48), ti pridejo nasproti, če rabiš kaj. Sama sem zelo močna (A49), to sem se naučila, čez vsa ta leta. Najbolj pomembno je, da sem se lahko pogovorila v šoli (A50), če sama kaj nisem znala, ali pa če je kaj narobe.

4. Kakšni so vaši predlogi za uspešno in učinkovito sodelovanje s socialno službo v osnovnih šolah s prilagojenim programom?

Kaj popravljate?

Več konkretnosti (A51), pa lep sprejem vedno (A52). To je pač njihov šit, mogli bi biti skoraj uvidni (A53).

Kaj predlagate? Kaj bi bilo smiselno obdržati, kaj spremeniti, kaj dodati?

Da so opremljeni z informacijami (A54) v zvezi z otroci s posebnimi potrebami in njihovimi težavami, tudi kako jih reševati (A55). Ne da se zgodi pretep, večkrat, pa ne ve nihče, kako bi to rešili, da se ne bi več dogajalo. Ali pa, da vsi (razredničarka, socialna delavka) sploh ne vejo, kako in zakaj so se pretepi dogajali. Da so pozorni (A56) na vse otroke, ko so ti v šoli. Super je, da se otrokom veliko posvečajo (A57), ponujajo razna letovanja (A58), izlete (A59), športne aktivnosti (A60).

9.4. Priloga Č: Intervju B (VE)

KRAJ IZVEDBE: PRI OSEBI NA DOMU

ČAS IZVEDBE: 8. 10. 2019, 18:15-19:10

1. Kakšne so okoliščine vašega prvega stika z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Kakšen je bil vaš prvi vtis glede stika? (pozitiven, negativen, ambivalenten...)

Prvi vtisi so bili bolj negativni (B1). Verjetno sem sama k tem vtisom veliko prispevala (B2), saj sem imela slabe izkušnje s strokovnimi delavci (B3). Za vse sem se morala boriti sama. S hčerko je na komisiji strokovna delavka, s katero je morala izpolniti vprašalnik delala s takim odnosom, da sem srečanje prekinila in smo se dobili drugič. Takrat je bilo bolje, ampak ne kot sem si sama želela. Celo rekli so, da če še enkrat kaj storim me bodo odstranili s sobe. Tega dneva ne bom nikoli pozabila. Komisija je trajala več kot 4 ure. Kako naj bo otrok ob tem še zbran. S takšimi izkušnjami sem stopila v stik s šolo, nisem mogla imeti dobrega, pozitivnega vtisa (B4). Strah me je bilo (B5), nisem vedela v kaj greva (B6). V nič nisem imela zaupanja (B7). Vem, da sem sama prispevala k tem, da je bil prvi vtis negativen. V spominu imam še, da so se v šoli lepo potrudili (B8), mi vse dobro razložili (B9). Prve tri leta bi potrebovala več podpore in pomoči.

Kakšne so vaše predhodne izkušnje z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Predhodnih izkušenj nimam (B10).

Kakšna je bila vaša ocena odnosa do osnovne šole s prilagojenim programom in svetovalne službe?

Kot sem povedala, nisem imela zaupanja (B11), ničesar nisem vedela prej (B12), v vse to smo stopili prvič. Prva ocena in vtisi, na katere smo tudi sami veliko vplivali so bili prej negativni kot malo pozitivni (B13). Soočala sem se tudi z občutkom krivde, da sem jaz kriva, da je morala hči v posebno šolo. S tem sem se soočala dolgo časa.

Katere so bile teme prvega pogovora?

Najprej sem šla na ogled šole. Imela sem pogovor s svetovalno delavko, vse mi je razložila. Kako kaj poteka (B14), o prevozih (B15), učnem načrtu (B16), spremljanju napredka (B17), sklenili smo dogovor o sodelovanju (B18), sodelovanje smo podrobno načrtovali (B19). S pojasnili sem bila zadovoljna. Potem sem si šolo tudi pogledala (B20), od razreda do razreda, vse sem videla. Tako sem tudi hotela.

S kom ste imeli prvi pogovor?

Prvi pogovor je bil s svetovalno delavko (B21), nisem pa prepričana ali je bil še kdo zraven (B22), mogoče ravnatelj (B23).

2. Kakšna je ocena sodelovanja socialne službe z vami v času od prvega srečanja do danes?

Koliko srečanj ste že opravili z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Hči je zelo pridna učenka. Do sedaj, v teh letih je bilo srečanj veliko (B24). Na tri mesece poteka spremljanje (B25). Vedno smo se pogovorili, o njenih šibkih in močnih točkah. So me pa obvestili (B26), po navadi razredničarka, tudi o posebnostih, spremembah med temi glavnimi srečanji. Svetovalna delavka ni bila vedno prisotna, moram reči, da bolj/zelo redko (B27). Samo ko je bila tema bolj pomembna.

Koliko časa trajajo srečanja?

Vse je vnaprej dogovorjeno. Srečanja trajajo navadno 45 minut (B28), odvisno ali imajo po tem že druge starše ali ne (B29). Če jih niso imeli smo srečanje tudi podaljšali (B30), če smo se imeli še kaj za pogovorit.

Kdo sodeluje pri srečanjih?

Vedno je razredničarka (B31), ravnatelj je bil samo prvič (B32), svetovalna delavka pa nekajkrat, ko je bila tema težka (B33). Tak primer je spolnost. Otroci so zdaj v teh letih in je to normalno, da poskušajo, se raziskujejo. Se mi pa zdi čudno, da sem bila prvi starš, ki je to temo odprla bolj na veliko. Mislim, da drugi starši to skrivajo. O tej temi nismo imeli sestanka z večimi starši, pa se mi zdi, da bi bilo potrebno, saj se tiče vseh nas, skupaj z našimi otroci.

Kakšen je prostor, kjer imate srečanja?

Kadar je bila prisotna svetovalna delavka, smo bili v njeni pisarni (B34), skupaj s razredničarko. Drugače pa v razredu (B35). Vedno je bil mir (B36).

Kaj so morebitne ovire za sodelovanje? (prevoz, služba,...) Kako jih premagujete?

Včasih je težko iti na srečanje dopoldne (B37). Delam samo dopoldne, saj hči popoldne ne more biti sama doma. V službi niso ravno najbolj razumljivi glede tega (B38), pogosto sem se s tem obremenjevala. Sama sem se morala postaviti zase in za hči, ter uveljaviti svoje pravice (B39). Bilo je zelo težko, sploh na začetku. Bila sem čisto na dnu čustveno in telesno (B40), nikogar ni bilo od strokovnih delavcev, da bi opazili mojo stisko (B41), sem jo pa tudi dobro skrivala (B42). Vem pa, da je vse to zelo vplivalo na hči. Celoten začetek je bil težak, takrat ni bilo nikogar, ki bi mu zaupala (B43).

Kakšna je vaša vloga pri sodelovanju? Kakšen je vaš vpliv na proces sodelovanja?

Vidim jo tako, da pomagam kolikor lahko doma pri nalogah (B44). Spodbujam hči (B45). Povem v šoli kakšna je hči in kar jo teži (B46). Vedno ko pride iz šole jo opazujem (B47), včasih če je več dni jezna, vidim, da je nekaj narobe. Takrat vedno pokličem v šolo, se pozanimam kaj je bilo (B48). Slišati hočem obe plati (B49), hčerino in od tistih v šoli. Sedaj verjamem, da se vse da, tega sem se sama naučila. Na vse gledam zelo pozitivno. Tudi negativna izkušnja prinese veliko dobrega. Za vse sem hvaležna, to se je bilo zelo težko naučiti, rabla sem več let.

Kako so vaše odločitve slišane, upoštevane?

V veliki večini sem upoštevana (B50). Večji primer je bil zdravilo za hiperaktivnost. Opazila sem spremembe pri hčeri, ni mogla bit pri miru. Odločila sem se za to zdravilo, o tem sem se pogovorila tudi v šoli. Čez tri mesece smo ugotovili, da zdravilo ni pomagalo. Nihče me ni o moji odločitvi prepričeval drugače. Podprli so me.

Kakšne so možnosti sodelovanja zunaj dogovorjenega okvira srečanj? Kdaj, kako in na koga se lahko obrnete na pomoč in podporo?

Kadarkoli lahko pokličem (B51), na voljo so (B52). Res pa je, da se zgodi, da od hčere zvem, da se je nekaj zgodilo v šoli. Tega pa v šoli ne vedo nič. Tak primer je bil o »spolnem nadlegovanju« na šolskih straniščih. Zmotilo me je to, da niso vedeli tega, da se nihče od staršev ni oglasil glede tega. Najbol pa to, da niso vedeli kaj storiti glede tega v šoli. Spraševali so me, kaj jaz doma nardim. Povedala sem jim, kako jo učim o spolnosti. Ampak niso znali dati neke rešitve, da bi v šoli to rešili. Morali bi imeti večji nadzor. Do sedaj ni bilo glede tega nič. Hči mi pa tudi ni govorila več o tem, niti ni kazala, da bi se to še dogajalo.

3. Kakšna je uspešnost in učinkovitost sodelovanja socialne službe z vami (s starši)?

Kako doživljate sodelovanja? (zadovoljen, veliko dobim, kritičen, velik odpor...lestvica: 1-5)

Sedaj sem s sodelovanji zadovoljna (B53). Ocenila bi jo s štirico (B54), saj sem slišana (B55), obveščena o vsem (B56). Imamo dobro vez (B57) in vem da lahko vedno povem svoje mnenje (B58). V odnosu so zelo požrtvovalni (B59). Trudijo se za otroke (B60). To se vidi tudi ob proslavah, res sem srečna ko jih vidim nastopati, ko je vse tako lepo, res znajo.

Kako ocenjujete uspešnost sodelovanja? (lestvica)

Ocenila bi jo s štirico (B61), saj zame ni veliko podpore (B62). Znajdit se morem sama (B63), ampak sedaj že vem kako in kaj, sprva pa je bil to velik problem. Podpore in pomoči nam, staršem manjka (B64).

Kaj vam je bilo oziroma kaj vam je najbolj v pomoč pri sodelovanju s svetovalno službo? (odnos, način dela, način pogovora, konkretni pripomočki, orodja svetovalnih delavcev, dogovori, cilji, zunanji dejavniki, pomembni drugi, osebni viri, družinski viri, sistemski viri)

Najbolj pomemben mi je bil dogovor o sodelovanju (B65), katerega smo se držali vse do danes. Pomemben mi je tudi odnos (B66), s tem tudi način pogovarjanja vseh (B67), ne samo svetovalne službe. Zelo pomembno mi je da se dogovori uresničijo. Zelo pomagali so mi v družini mož in moji straši, tudi starši moža (B68). V pomoč mi je bioenergetik (B69), brez njega najbrš ne bi zmogla, saj sem z njim začela delati na sebi in s tem je bilo lažje. Spoznala sem sebe, svojo hčer in zelo sma se ojačale.

4. Kakšni so vaši predlogi za uspešno in učinkovito sodelovanje s socialno službo v osnovnih šolah s prilagojenim programom?

Kaj pogrešate?

Pogrešala sem več opore, pomoči v začetku sodelovanja zame (B70), čeprav sem dobila veliko informacij kako in kaj, nisem pa bila sama pomirjena (B71) in tega nihče ni opazil (B72). Pogrešam tudi več nadzora nad otroci (B73). Ne razumem, kako lahko nadlegovanja v šoli niso opazili, tega res ne vem.

Kaj predlagate? Kaj bi bilo smiselno obdržati, kaj spremeniti, kaj dodati?

Ko enkrat spoznaš delovanje šole, sodelovanje z njimi (B74), je le to res dobro, nimam kaj reči. V začetku, prve tri leta, pa bi morali biti tudi starši bolj podprti (B75), ne le otroci. Saj s svojim počutjem vplivamo na otroke. In če mi nismo sigurni, zadovoljni, pomirjeni tudi naši otroci ne bodo. V začetku bi želela več sodelovanja, da bi se čutila bolj podprto. Svetovalna delavka bi lahko bila prisotna v večini, ne le ko gre za težke teme (B76). Takrat sem rabla več opore (B77), več konkretnih informacij (B78), na koga se lahko obrnem (B79), kako naj delam in tako (B80).

9.5. Priloga D: Intervju C (VE)

KRAJ IZVEDBE: PRI OSEBI NA DOMU

ČAS IZVEDBE: 10. 10. 2019, 15:15-16:00

1. Kakšne so okoliščine vašega prvega stika z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Kakšen je bil vaš prvi vtis glede stika? (pozitiven, negativen, ambivalenten...)

Prvič mi je bilo uredu (C1). Lahko bi rekla pozitivno (C2), vsi smo se o vsem pogovorili.

Kakšne so vaše predhodne izkušnje z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Predhodnih izkušenj nimam (C3), nihče v družini ali širšem sorodstvu ni bil v šoli s prilagojenim programom.

Kakšna je bila vaša ocena odnosa do osnovne šole s prilagojenim programom in svetovalne službe?

Glede na prvič, sem bila zadovoljna (C4) in pomirjena (C5), saj sem upala, da se bodo mojima hčerama dobro posvetili (C6), kot smo dorekli.

Katere so bile teme prvega pogovora?

O prevozu (C7), o šolskem načinu dela (C8), o dejavnostih na šoli (C9), o možnosti delovnega terapevta (C10). Izvedela sem vse kar sem hotela, za moji hčeri (C11), da sem bila pomirjena, da bosta tu lahko uspeli in se izkazali na stvareh katerih sta močni.

S kom ste imeli prvi pogovor?

Razredničarka (C12) in svetovalna delavka (C13), drugih ni bilo.

2. Kakšna je ocena sodelovanja socialne službe z vami v času od prvega srečanja do danes?

Koliko srečanj ste že opravili z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Srečanja so na tri mesece (C14), to je spremljanje otroka. Potem pa se še vmes pokličemo (C15), al pa tudi dogovorimo za sestanek (C16).

Koliko časa trajajo srečanja?

Čist odvisno od teme in namena pogovora (C17). Bila sem kdaj samo 20 minut (C18), kdaj pa tudi uro in pol (C19).

Kdo sodeluje pri srečanjih?

Razredničarka (C20) in svetovalna delavka (C21) sta največkrat udeleženi na srečanjih.

Kakšen je prostor, kjer imate srečanja?

Vedno v razredu, katerega obiskujejo otroci (C22). Torej če je tretji razred deklica, potem se dobimo v tretjem razredu.

Kaj so morebitne ovire za sodelovanje? (prevoz, služba,...) Kako jih premagujete?

Časovna stiska je največja ovira (C23). Use gre tako hitro služba (C24), zdravstvene zadeve (C25), delo doma (C26)...Pomagajo mi moji starši (C27), z mojem sva ločena, tako, da na njega se težko obrnem. Včasih si res že zelo utrujen od vsega (C28), ni več prave energije (C29). Pač nekako zdržiš (C30), sej nimaš kej.

Kakšna je vaša vloga pri sodelovanju? Kakšen je vaš vpliv na proces sodelovanja?

Ja moja naloga naj bi bila, da izrazim svoje želje glede otrok (C31), saj jih najbolj poznam, vem kaj jima ustreza in kaj ne. Potem tudi to, da javim če je pri zdravilih, ki jih jemljeta kaj drugače (C32), potem če sta bolni (C33) in ne moreta v šolo (C34).

Kako so vaše odločitve slišane, upoštevane?

To, da sem upoštevana, se ne bi strinjala (C35). Več časa že govorim, da deklici zmoreta več, kolikor zahtevajo od njiju v šoli. To sem tudi izrazila, pa ni nič bolše, en tak primer je naučiti se brati. Ko sem bila v bolniški, sem se sama ukvarjala z deklicama, pa so bile že po nekaj dnevih uspešne in znale črke povezovat. Kar pomeni da bi morali v šoli delati bolj na tem. Mogli bi ju bolj podpret. Ena stvar je še, da odločba, ki jo ima moja deklica, se ne čisto skladala s tem kar izvajajo v šoli. Morala bi imeti logopeda stalno. Pa sem večkrat na to opozorila (C36). Do danes se še ni nič premaknilo (C37).

Kakšne so možnosti sodelovanja zunaj dogovorjenega okvira srečanj? Kdaj, kako in na koga se lahko obrnete na pomoč in podporo?

Lahko se obrnem nanje (C38), lahko kadarkoli pokličem (C39) in se najavim na srečanje (C40), samo do sedaj kar sem želela je, da bi se bolj prilagajali deklicama, po drugi strani pa imeli tudi večji nadzor nad otroki. Pa ni nič bolše. Brez najave pa tja nesmem (C41), mi je rekel ravnatelj, kar se mi zdi nekak sumljivo. Zakaj ne bi smela videt svojega otroka. Kaj pa delajo, oziroma česa ne delajo, da starš ne bi smel videt. Pa tut nikjer ne piše, da nesmem tja nenapovedano.

3. Kakšna je uspešnost in učinkovitost sodelovanja socialne službe z vami (s starši)?

Kako doživljate sodelovanja? (zadovoljen, veliko dobim, kritičen, velik odpor...lestvica)

Nad sodelovanjem nisem ravno navdušena (C42), res je da lahko pokličem vedno (C43) in se najavim. Me pa zanima zakaj ne smem priti mimo kadar želim (C44) in pogledati kako je moj otrok. Celo rekli so mi, da če bom prišla mi bodo dali kazen. Ampak sem se po tem pozanimala pri sorodnici, ki to študira, da mi je ne morejo dati. Sem si oddahnila, sej mi je kot grozil.

Kako ocenjujete uspešnost sodelovanja? (lestvica)

Ocenila bi s 3 (C45), se odzovejo (C46), ne pa tudi naredijo kaj (C47), da bi bil problem rešen. Ali pa ne slišijo (C48), ko jim pravim, da stroge kazni (vpitje) na hčeri ne deluje, še slabše je. In vse to kar sma se dele prej pogovarjale.

Kaj vam je bilo oziroma kaj vam je najbolj v pomoč pri sodelovanju s svetovalno službo? (odnos, način dela, način pogovora, konkretni pripomočki, orodja svetovalnih delavcev, dogovori, cilji, zunanji dejavniki, pomembni drugi, osebni viri, družinski viri, sistemski viri)

Uporaba lestvice

Dober mi je bil dogovor (C49), ki smo ga sklenili, preko njega sem dobila zaupanje in bila sem pomirjena. A sem kasneje videla, da se tega ne držimo tako kot smo dorekli. Pogovor je zmeraj lep (C50), spodbuden (C51), samo učinka ni (C52). Kot da se ne bi pogovarjali o tem (C53). Bližnje osebe (C54) in družina mi zelo pomagajo (C55).

4. Kakšni so vaši predlogi za uspešno in učinkovito sodelovanje s socialno službo v osnovnih šolah s prilagojenim programom?

Kaj pogrešate? Kaj predlagate?Kaj bi bilo smiselno obdržati, kaj spremeniti, kaj dodati?

Rada bi, da ne bi samo govorili kaj in kako bomo storili, temveč da bi se na tem kaj tudi naredilo (C55). Ne, da sem bila večkrat klicana v šolo, ker je hči delala neumnosti. Spraševali so me če jih doma tudi. Pa sem rekla, da ne in povedala način kako delam doma. A ne upoštevajo in to se kar ponavlja (C56). Pogrešam logopeda (C57). Potrebno bi bilo bolj razdeliti otroke (C58), da bi lahko bolj delali z njimi. A so v razredu tako različni, da verjamem, da težko koga kaj naučijo, če imajo tako različne potrebe. Potrebovala bi tudi, da imajo otroci več nadzora (C59). To da se na vikend izletu, deklica že prvi dan opeče po roki, ker jo je dala na kuhalno ploščo. Na tisto, ko si učitelce kuhajo kavo. Pa saj ja vejo, da morajo met otroci stalen nadzor. Sej se trudijo (C60), js to verjamem, ampak nimajo uredi zastavljeno, no vsaj v realnosti ne (C61). Rada bi, da bi se otrokom bolj prilagodili (C62), da bi me upoštevali (C63). Pa seveda to, da nesmem nenapovedano v šolo (C64), da bi videla svojega otroka in da ti ravnatelj še nekako »grozi s kaznijo« (C65).

9.6. Priloga E: Intervju D (Ž)

KRAJ IZVEDBE: PRI OSEBI NA DOMU

ČAS IZVEDBE: 10. 10. 2019, 18:15-18:50

1. Kakšne so okoliščine vašega prvega stika z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Kakšen je bil vaš prvi vtis glede stika? (pozitiven, negativen, ambivalenten...)

Prvič je bilo veliko informacij (D1), ne vem, bila sem zmedena (D2). Mešane občutke sem imela (D3).

Kakšne so vaše predhodne izkušnje z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Deklica je bila prej v drugi šoli (D4), sedaj je pa tukaj. Moram reči, da je tukaj veliko bolje (D5). Vse je boljše, delovanje in zaposleni.

Kakšna je bila vaša ocena odnosa do osnovne šole s prilagojenim programom in svetovalne službe?

Sprva sem bila negativna (D6), nisem želela, da bi hči šla sem (D7). Hotela, sem, da bi šla v normalno osnovno šolo, a ker ni govorila, ko je zaključila vrtec, je komisija tako odločila. Nič kaj nisem mogla. S svetovalno službo sem vedno dobro sodelovala (D8), ni bilo težav (D9), ne v vrtcu in ne potem.

Katere so bile teme prvega pogovora?

Na prvi šoli zgolj stvari, ki se tičejo hčere, o šolanju (D10), prevozu (D11) in tako. Na drugi šoli, kjer je zdaj pa so se zanimali tudi zame (D12), me vprašali po strahovih (D13). Vem, da sem takrat rekla, samo da boste mene in hči lepo sprejeli.

S kom ste imeli prvi pogovor?

Svetovalno delavko (D14), glede tega kako se predstaviti na to šolo. Vse so zrihtali, res nič mi ni bilo treba.

2. Kakšna je ocena sodelovanja socialne službe z vami v času od prvega srečanja do danes?

Koliko srečanj ste že opravili z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Srečanja imamo na tri mesece (D15), tudi vmes, ampak takrat samo z razredničarko (D16). Na spremljanju je zraven vedno tudi svetovalna delavka ali psihologinja. Res super delujejo, nimam kaj reči.

Koliko časa trajajo srečanja?

Približno šolsko uro (D17).

Kdo sodeluje pri srečanjih?

Svetovalna delavka (D18), vedno razredničarka (D19), namesto svetovalne delavke je včasih psihologinja (D20).

Kakšen je prostor, kjer imate srečanja?

Razred (D21) ali pa kabinet (D22), pisarna (D23).

Kaj so morebitne ovire za sodelovanje? (prevoz, služba,...) Kako jih premagujete?

Nekako nimam več težav (D24), vedno se dogovorimo, da vsem ustreza (D25). Nikoli ni problema (D26). Res pa je, da ne hodim v službo in sem zaposlena kot mama, odkar sem rodila.

Kakšna je vaša vloga pri sodelovanju? Kakšen je vaš vpliv na proces sodelovanja?

Vedno zraven spremljam napredek (D27), povem v šoli (D28), če je napredek viden in kaj bi bilo lahko boljše. Dogovorimo se na kakšen način in kako bomo to skupaj naredili (D29). Predlagajo mi pogosto več

možnosti. V veliko pomoč je tudi logoped. Če me kaj moti lahko brez skrbi povem (D30), saj vem, da bomo zadevo skupaj rešili.

Kako so vaše odločitve slišane, upoštevane?

Vedno me poslušajo (D31), vedno se pogovorimo tako, da lahko vsak pove svoje in potem združimo ter naredimo tako, da je najbolje za vse (D32). Predvsem pa za hči. Če pa mam kak zadržek, ga skupaj razrešimo (D33).

Kakšne so možnosti sodelovanja zunaj dogovorjenega okvira srečanj? Kdaj, kako in na koga se lahko obrnete na pomoč in podporo?

Vedno se lahko obrnem na njih (D34), ali pokličem (D35), ali grem v šolo (D36). Fajn je, da pokličeš prej, da ni kdo v bolnišnici, ki ga rabiš (D37). Drugače so ti pa vedno na voljo, vsi zaposleni (svetovalna delavka, logoped, psihologinja, razrednik...)(D38).

3. Kakšna je uspešnost in učinkovitost sodelovanja socialne službe z vami (s starši)?

Kako doživljate sodelovanja? (zadovoljen, veliko dobim, kritičen, velik odpor...lestvica)

Jaz sem z sodelovanjem s to šolo zelo zadovoljna (D39), poslušajo me (D40), hči se je veliko naučila, več kot kdaj koli. Sama sem pomirjena(D41), vem da sem naredila najbolje zanjo in hkrati sem veliko pomagala tudi sebi, saj je šola zelo prijazna do staršem (D42).

Kako ocenjujete uspešnost sodelovanja? (lestvica)

Od ena do pet, seveda pet (D43). Res je tako kot mora biti (D44).

Kaj vam je bilo oziroma kaj vam je najbolj v pomoč pri sodelovanju s svetovalno službo? (odnos, način dela, način pogovora, konkretni pripomočki, orodja svetovalnih delavcev, dogovori, cilji, zunanji dejavniki, pomembni drugi, osebni viri, družinski viri, sistemski viri)

Uporaba lestvice

Najbolj mi je pomagalo to, da tako kot smo se dogovorili je tudi bilo (D45). Če kaj ni bilo vredno, smo vedno skupaj reševali (D46), nikoli nisem bila prepuščena sama sebi (D47). Vedno se lahko obrnem na šolo po informacije (D48). Pomagali so mi zelo pogovori (D49), odnos, ki ga imajo (D50), potem sodelovanje vseh (D51).

4. Kakšni so vaši predlogi za uspešno in učinkovito sodelovanje s socialno službo v osnovnih šolah s prilagojenim programom?

Kaj pogrešate?

Nevem, če sploh kaj pogrešam (D52), vsem staršem bi želela, da bi imeli takšno izkušnjo (D53). Sedaj sem res zadovoljna.

Kaj predlagate? Kaj bi bilo smiselno obdržati, kaj spremeniti, kaj dodati?

Upam, da obdržijo takšen način dela (D54), da smo še naprej tako povezani (D55), da delamo skupaj (D56). Da se imam na koga obrnit (D57). Vesela sem tudi, da imajo otroci toliko stvari na razpolago (D58), da se gibajo, ustvarjajo, saj je to pri naših otrocih zelo pomembno. Morajo razvijati svoje telo, se gibat. Super je.

9.7. Priloga F: Intervju E (Ž)

KRAJ IZVEDBE: SLAŠČIČARNA POLONCA, MOZIRJE

ČAS IZVEDBE: 12. 10. 2019, 18:15-19:00

1. Kakšne so okoliščine vašega prvega stika z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Kakšen je bil vaš prvi vtis glede stika? (pozitiven, negativen, ambivalenten...)

Pozitiven (E1), seveda sem imela pomisleke (E2), saj ima hči avtizem. Želela sem le najbolje zanjo (E3), ne toliko akademsko, temveč osebnostno, razvojno. Videla sem šolo, predhodno sem si jo ogledala, bila sem z njo zelo zadovoljna, tudi z odnosom, zato sem se odločila, da gre hči sem.

Kakšne so vaše predhodne izkušnje z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Vrtec je obiskovala v redni šoli, pred šolo nisem imela nobene izkušnje s tem (E4).

Kakšna je bila vaša ocena odnosa do osnovne šole s prilagojenim programom in svetovalne službe?

Bila sem povsem navdušena (E5), sprejeli so me (E6), zares sprejeli. Upoštevali so tudi moje prve stiske (E7), s prevozom. Vse je uredila svetovalna delavka. Od šole smo namreč kar oddaljeni in vožnja z avtobusom je za mojo deklico prenaporna, zato jo vozimo sami. Stroške prevozov imamo povrnjene. Administracijo za to je uredila svetovalna delavka na šoli. Res so mi pomagali.

Katere so bile teme prvega pogovora?

Kot rečeno prevoz (E8), učni načrti (E9), interesne dejavnosti (E10), druga dogajanja na šoli (E11)(terapija s psi), začetek in konec učnega dne (E12). Vprašali so me tudi po močnih straneh hčere (E13), malo smo si izmenjali informacije. Da je lažji začetek predvsem za njo. Spremembe za hči so naporne in tudi ta je bila, okolico je namreč popolnoma spremenila. Pogovorili smo se tudi o tem, da se zmeraj lahko zanesem nanje, glede česar koli (E14), težav, stisk.

S kom ste imeli prvi pogovor?

Prvi pogovor je potekal s svetovalno delavko (E15) in ravnateljico (E16). To je bil še preden sem dobila odločbo, vedela sem, da hči v redni šoli ne bo zmogla in vem, da je bila to najboljša odločitev. Hči je zelo zadovoljna, rada hodi v šolo in jaz sem sedaj pomirjena. Čeprav sem bila zelo mirna že po prvem pogovoru, saj so mi vse zelo dobro predstavili.

2. Kakšna je ocena sodelovanja socialne službe z vami v času od prvega srečanja do danes?

Koliko srečanj ste že opravili z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Natančno koliko ne vem (E17), srečamo se vsaj enkrat mesečno (E18). To je nujno, saj je spremljanje zanjo pomembno. Sprotno debatiranje o vedenjskih težavah pa nujno. Pokličemo se večkrat, takoj ko nastane problem v šoli me obvestijo, če jaz izvem za kaj, jih pokličem jaz. Sedaj imamo več težav, pubertetno obdobje je vsem nam zadalo veliko nalog. Težko jo je pomiriti ko se razburi se grize ali piha v druge osebe in veliko je potrebno delati za to, da se to trenutno stanje preneha. Pri nepoznanih ljudeh bi se lahko še bolj razburila in si kaj naredila. Vsi bližnji moramo biti na tekočem z njenim počutjem in razvojem, da lahko prav ukrepamo.

Koliko časa trajajo srečanja?

Navadno 45 minut (E19).

Kdo sodeluje pri srečanjih?

Razredničarka (E20), svetovalna delavka (E21), včasih tudi delovni terapevt in logoped (E22), redko ravnatelj (E23).

Kakšen je prostor, kjer imate srečanja?

Srečujemo se največkrat v pisarni svetovalne delavke (E24), sploh če nas je več.

Kaj so morebitne ovire za sodelovanje? (prevoz, služba,...) Kako jih premagujete?

Če sem imela težavo, kot je bila s prevozom v šolo, sem to povedala v šoli in skupaj smo jo rešili (E25). Tudi pred časom, ko hči ni hotela hoditi v šolo, smo skupaj načrtovali kako in kaj naj kdo naredi, da bo hčeri lažje. Razdelili smo si delo tako (E26), da sta skupaj s svetovalno delavko napisali dnevni urnik, kako bo dan potekal, vključno v šolo. Z razredničarko pa sva si zamislili majhne nagrade, ki jih dobi, ko naredi kot smo se dogovorili. Sedaj te težave nimamo več.

Kakšna je vaša vloga pri sodelovanju? Kakšen je vaš vpliv na proces sodelovanja?

Predvsem, da povem svoje misli (E27), dvome (E28), skrbi (E29), želje (E30).

Kako so vaše odločitve slišane, upoštevane?

Vedno sem slišana (E31), od prvega dneva res sodelujemo (E32). Pogosto se pogovarjamo (E33) in vse skupaj načrtujemo (E34).

Kakšne so možnosti sodelovanja zunaj dogovorjenega okvira srečanj? Kdaj, kako in na koga se lahko obrnete na pomoč in podporo?

Pokličem lahko ali svetovalno delavko ali razredničarko (E35), pogosto tudi izven delovnega časa (E36). Nikoli ni bilo, da bi se počutila odveč.

3. Kakšna je uspešnost in učinkovitost sodelovanja socialne službe z vami (s starši)?

Kako doživljate sodelovanja? (zadovoljen, veliko dobim, kritičen, velik odpor...lestvica)

S sodelovanjem kot pravim sem zelo zadovoljna (E37), zase sem veliko dobila (E38), največ pa mi pomeni, da se hči tudi dobro počuti (E39) in je to vidno tudi na vedenjskih in akademskih področjih. Ko pa nastane problem, pa nisem nikoli sama (E40).

Kako ocenjujete uspešnost sodelovanja? (lestvica)

Tudi če nismo takoj uspešni, se ne vdam ne jaz niti nihče v šoli (E41). Stojijo nama ob strani od prvega dne (E42). Če ne gre spremenimo načrt in spremljamo do naslednjega meseca. S petico (E43).

Kaj vam je bilo oziroma kaj vam je najbolj v pomoč pri sodelovanju s svetovalno službo? (odnos, način dela, način pogovora, konkretni pripomočki, orodja svetovalnih delavcev, dogovori, cilji, zunanji dejavniki, pomembni drugi, osebni viri, družinski viri, sistemski viri) Uporaba lestvice

Najbolj mi je pomemben njihov čas (E44) in to da me poslušajo (E45). Da se ne počutim, da sem jim jaz ali hči v breme (E46). To odkrito sprejemanje učiteljev in svetovalnih delavcev (E47). To so res izjemni ljudje.

4. Kakšni so vaši predlogi za uspešno in učinkovito sodelovanje s socialno službo v osnovnih šolah s prilagojenim programom?

Kaj pogrešate? Kaj predlagate? Kaj bi bilo smiselno obdržati, kaj spremeniti, kaj dodati?

Težko spremenimo to, ampak vseeno. Potrebni bi bili večji prostori (E48), ti so preveč stisnjeni. In tako je razporeditev pogosto za učence moteča, sploh pri pouku, ko rabijo popolno koncentracijo. Manjkajo logopedi (E49). Jaz sem uredila s pomočjo svetovalne delavke logopedijo za hči, izven pouka, torej izven šole. Saj je bilo

v šoli tega premalo. Od začetka letošnjega leta ima hči tudi osebno pomočnico, s katero se še nismo povsem uskladile. Tudi pri tem pomaga svetovalna delavka (E50), saj je osebna pomočnica prisotna tudi pri pouku, mlada je, hčere ne pozna še dovolj. Za angažiranost vseh zaposlenih (E51) sem res hvaležna. Mislim, da tako lepo kot nam je takole, nam v nobeni drugi, tudi redni šoli ne bi bilo.

9.8. Priloga G: Intervju F (Ž)

KRAJ IZVEDBE: UPRAVNA ENOTA MOZIRJE (V SLUŽBI)

ČAS IZVEDBE: 14. 10. 2019, 13:45-14:30

1. Kakšne so okoliščine vašega prvega stika z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Kakšen je bil vaš prvi vtis glede stika? (pozitiven, negativen, ambivalenten...)

Prvi stik je bil pozitiven (F1), a kljub temu so bili moji občutki zelo mešani (F2). Prisotni so bili strah (F3), nezaupanje v sistem (F4). Vse je bilo nepoznano (F5). Celotna izkušnja zame je bila nova (F6), ni mi bilo vseeno. Veliko je bilo enega klicarjenja, zbiranja podatkov. Za sina sem želela le najboljše. Hotela sem, da je sprejet, podprt. Po uvodnih informacijah sem počasi začela razumeti, da je bila to prava odločitev za vse, sina in nas kot družino. Samo sprejeti je bilo še potrebno, to je težko za starša. In je bil zelo dolg proces. Še zdaj mi pridejo solze na oči, ko pomislim na začetke. Ne vem zakaj, ampak to so pomembne odločitve in težki koraki.

Kakšne so vaše predhodne izkušnje z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

Izkušenj od prej nisem imela (F7).

Kakšna je bila vaša ocena odnosa do osnovne šole s prilagojenim programom in svetovalne službe?

Odnos je bil super (F8). Počutila sem se sprejeto (F9), pomembno (F10). Res je bilo mogoč videti zagretost vseh na šoli (F11). Tudi moje mnenje so poslušali, ko sem govorila o mojih začetnih strahovih in dodatnih potrebah sina. Želela sem, da so prednostna področja sina podprta, da se razvija, se nauči brati. Slišana sem bila (F12), res je bilo veliko dela, ampak ker smo sodelovali in še sodelujemo vsi, so se stvari začele pozitivno obračati.

Katere so bile teme prvega pogovora?

Prvi pogovor sem imela s svetovalno delavko. Teme so bile sistem šole (F13), učni načrt (F14), prevoz (F15), uvodni pogovor pač

S kom ste imeli prvi pogovor?

S svetovalno delavko (F16).

4 Kakšna je ocena sodelovanja socialne službe z vami v času od prvega srečanja do danes?

Koliko srečanj ste že opravili z osnovno šolo s prilagojenim programom in svetovalno službo?

V začetku je bilo srečanj več (F17), da smo načrtovali kaj in kako. Sedaj skozi leta je teh manj (F18). Govorilne ure (F19), spremljanje na dva ali tri mesece (F20).

Koliko časa trajajo srečanja?

Rodilni sestanki trajajo eno uro (F21), individualni pogovori pa od pou ure do ene ure (F22).

Kdo sodeluje pri srečanjih?

Na roditeljski sestankih smo starši in razredničarka (F23). Na individualnih pa sem sama z razredničarko (F24) in če so vedenjske težave ali večji problemi (medvrstniško nasilje) je vedno zraven svetovalna delavka (F25).

Kakšen je prostor, kjer imate srečanja?

Srečanja so v šolskih prostorih (F26), ali v kabinetu svetovalne delavke (F27) ali pa v razredu (F28). Roditeljski sestanki pa so v večjih učilnicah (F29).

Kaj so morebitne ovire za sodelovanje? (prevoz, služba,...) Kako jih premagujete?

Ni bilo ovir (F30), če nismo mogli imeti sestanka, zaradi mojih obveznosti, so si vzeli čas popoldne, izven delovnega časa (F31). To mi veliko pomeni, vedno so pripravljeni pomagati.

Kakšna je vaša vloga pri sodelovanju? Kakšen je vaš vpliv na proces sodelovanja?

Nevem točno kako opisat mojo vlogo (F32). Povem kaj mi ustreza in kaj ne (F33), predvsem v zvezi z mojim sinom. Definitivno pa vplivam na proces učenja, saj lahko vedno izrazim svoje mišljenje (F34).

Kako so vaše odločitve slišane, upoštevane?

Vedno (F35).

Kakšne so možnosti sodelovanja zunaj dogovorjenega okvira srečanj? Kdaj, kako in na koga se lahko obrnete na pomoč in podporo?

Po telefonu se pokličemo (F36). Ko gredo otroci na večdnevni izlet pa mi svetovalna delavka ali kdo drug kar po telefonu pošljejo fotografije. Morem rečt, da smo zelo povezani.

5 Kakšna je uspešnost in učinkovitost sodelovanja socialne službe z vami (s starši)?

Kako doživljate sodelovanja? (zadovoljen, veliko dobim, kritičen, velik odpor...lestvica)

S sodelovanjem sem zadovoljna (F37), vse se zelo trudijo (F38). Ta zavzetost je vidna v tem, da se dobimo tudi po njihovem delovnem času in govorimo, če je potrebno (F39). O vsem sem seznanjena (F40). O vsaki problematiki, ki se zgodi v šoli. Saj samo tako lahko skupaj delamo (F41).

Kako ocenjujete uspešnost sodelovanja? (lestvica 1-5)

Na lestvici bi sodelovanje ocenila z 5 (F42), ker smo se vedno lahko o vsem pogovorili (F43). Sedaj res ne potrebujemo več veliko, a začetek je zelo pomemben. Zgradili smo lep odnos. Če se srečamo v trgovini, lepo spregovorimo. To je pomembno, da smo zares sprejeti. Zelo sem si želela, da bi sin igral harmoniko in bi to krepil, saj mu glasba veliko pomeni. To sem izrazila in v šoli so se dogovorili, da bodo na to pozorni, ga vključevali v razna tekmovanja in tako. Res je super.

Kaj vam je bilo oziroma kaj vam je najbolj v pomoč pri sodelovanju s svetovalno službo? (odnos, način dela, način pogovora, konkretni pripomočki, orodja svetovalnih delavcev, dogovori, cilji, zunanji dejavniki, pomembni drugi, osebni viri, družinski viri, sistemski viri) Uporaba lestvice

Odnos (F44), način kako so govorili z mano (F45). Počutila sem se vedno sprejeto (F46). Pomagala mi je seveda celotna družina (F47). Najbolj pomembno pa je, da smo se o vsem dogovorili in vse dogovorjeno izpeljali (F48), tudi če ni šlo v prvo. Smo pač morali poskusiti drugače. En tak primer je kako preprečiti tolikšno uporabo telefona. Svetovalna delavka je predlagala za šolo, da se telefoni ne shranjujejo več v torbe temveč se zaklenejo v omarice. To ni bilo dovolj, saj je bilo dogovorjeno prekršeno mnogokrat v šoli. Doma sva se dogovorila in omejila čas, najprej malo krajše potem pa na pou ure na dan. V šoli pa so morali narediti dobro delo, če so uporabljali telefon. Tako se je uporaba telefona zelo zmanjšala, postopoma, ne takoj.

6 Kakšni so vaši predlogi za uspešno in učinkovito sodelovanje s socialno službo v osnovnih šolah s prilagojenim programom?

Kaj pogrešate? Kaj predlagate? Kaj bi bilo smiselno obdržati, kaj spremeniti, kaj dodati?

Zelo pomemben je odnos (F49), da si slišan (F50) in se počutiš sprejetega (F51). Manjkajo logopedi (F52), večanje števila oseb v razredih ni pozitivna sprememba (F53). To pomeni, da se lahko učitelji manj posvetijo

otrokom. Tukaj vsak zahteva svoj čas in drugačen način dela. potrebovali bi več strokovnih delavcev v šolah; socialnih delavcev, psihologov, pedagogov (F54). Vsak od nas bi želel za svojega otroka največ, če je oseb v šoli premalo, lahko da otrok ne bo tako izkazal svojih potencialov kot bi jih drugače. Veliko sem brala tudi o inkluziji, sploh na začetku. Vse se res lepo sliši, a v praksi ne verjamem vanjo (F55). Res je lepo videti sina, sedaj ko pokaže napredek, je zadovoljne. V šoli tega ne bi zmogel, pa tudi od drugih ne moreš pričakovat, da bodo razumeli, da se mora učitelj s tridesetimi otroki v razredu ogromno ukvarjat z enim, če pa bi se lahko drugi naučili več. Tukaj pa zmore, je sprejet in je uspešen.

9.9. Priloga H: Intervju s svetovalno delavko G (VE)

KRAJ IZVEDBE: CENTER ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE VELENJE

ČAS IZVEDBE: 14. 10. 2019, 7:45-8:30

1. Kakšne so okoliščine vašega prvega stika z osnovno šolo s prilagojenim programom?

Kako ste se prvič srečali z šolo s prilagojenim programom?

Že v času študija (G1). Bila sem na praksi v Kopru (G2). Delala sem z otroki s posebnimi potrebami, kot lani ti, ko si bila pri meni. Jaz sem to prakso opravljala dve študijski leti (G3). Potem so v Velenju na tej šoli iskali varuhinjo (G4). Pa sem si rekla, bolje kot nič in sem dobre dve leti delala kot varuhinja, veliko popoldne. Po tem pa so me zaposlili kot svetovalno delavko (G5).

Kdaj in kako ste se prvič srečali z otroci s številnimi izzivi?

Na praksi (G6). Bilo mi je neprijetno (G7). Bilo me je strah, no ne strah, občutek, da jim ne bi bila kos (G8). Bruhanja nisem prenesla, prvič ko je ena učenka bruhal, sem bila tako ponosna nase, da nisem še sama bruhal, zraven nje.

Kakšen je vaš odnos do oseb s posebnimi potrebami?

Sedaj vem, da jih moraš sprejeti takšne kot so (G9), tako razbremeniš tudi sebe. Najbolj sem se borila s tem, da jim ne bi bila kos (G10). Enega sem morala hraniti, bilo me je strah da se ne bi kaj zgodilo ob tem.

2. Kako ocenjujete vaše sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami?

Kolikokrat se srečujete s starši otrok s posebnimi potrebami?

Imamo napovedana in nenapovedana srečanja (G11). Število srečanj pa je zelo odvisno od tega s kakšnimi težavami se srečujejo starši ali njihovi otroci (G12) in kako velik je problem oziroma stiska (G13). Jaz jim na uvodnem pogovoru ponudim svoj čas, na to kolikokrat se bodo naslonili name pa je odvisno od njih (G14).

V katerih primerih se srečujete s starši?

Pri nenapovedanih je tako, da starše zanimajo samo informacije ali pa moje mnenje (G15). Pogosto pa se o tem pogovorimo kar po telefonu (G16). Napovedana srečanja pa so seveda pred vstopom v šolo, ko dobimo odločbo, ko starši želijo osnovne informacije ali pa videti šolo (G17). Kasneje pa so napovedana srečanja predvsem namenjena prečim temam, stiskam staršev in stiskam otrok (G18).

Najpogostejša tema na začetku je vezana na stigmo. Veliko staršev se obremenjuje s tem, kaj bodo drugi rekli. Potem kasneje pa so pogoste teme odklanjanje šole, spolnost, medvstniško nasilje.

Koliko časa trajajo srečanja?

Srečanja trajajo približno eno šolsko uro, odvisno od problema (G19).

Kdo vse sodeluje na srečanjih?

Starši (G20), jaz (G21), včasih ravnatelj (G22), razrednik (G23). Sodelujem v individualiziranem programu, pri težjih primerih, ki zahtevajo timsko delo. Tri leta sedaj že intenzivno sodelujemo s CSD Velenje (G24). Ob določenih težavah je zraven na sestanku tudi učenec (G25), da tudi sam pove kaj želi.

Kakšna je vaša vloga pri sodelovanju s starši? Kakšen je vaš vpliv na proces?

Predvsem, da dajem občutek, da mi je mar zanje (G26). Da se trudimo kot kolektiv (G27). Za starše je težko, rabijo pomoč, da stopijo skupaj z otroci v pravi okvir. Pogosto starši nimajo vzgojne moči. Rabim jih podpret (G28) in jih ne zapustiti (G29). Posebej težko je, ko gre za nasilje v družini, ko ne veš kaj je bolje. Smo

naredili tudi že prijavo na CSD, a se je na koncu izkazalo za slabo odločitev, saj partner mame ni bil kaznovan, nasilje pa je bilo hujše. Sedaj se vedno prej pogovorimo s starši o vsaki problematiki (G30), naredimo timski sestanek (G31) in se skupaj odločamo (G32). Težko je tudi s starši, ki so sami hodili prej na to šolo, sodelovanje z njimi je pogosto slabo, ne zmorejo. Skrbijo za otroka toliko, da lahko rečeš da, pogosto so na meji. Otroci pa tako nimajo prave podpore. Mi se trudimo, da jim vsaj v šoli zagotovimo varen prostor.

Kako opredeljujete vlogo staršev v procesu sodelovanja?

Vedno jim povemo, že na začetku, da se vedno lahko obrnejo na nas (G33), vedno lahko izrazijo svoje mnenje, stisko (G34). Njihova odločitev pa je ali bodo sodelovali aktivno ali pasivno.

Kakšne so možnosti sodelovanja zunaj dogovorjenih okvirov srečanj?

Pokličemo se po telefonih (G35), pogosto tudi izven delovnega časa (G36).

Kolikokrat in v katerih primerih se starši otrok s številnimi izzivi obrnejo na vas?

Pogost je problem, da starš ne more postaviti mej otroku in jih otrok večkrat preseže (G37). En tak primer je bil, ko se sin večkrat udaril mamo. Ali pa ne morejo prepričati otroka, da gre v šolo (G38). Tako se starši obrnejo na nas po pomoč.

3. Kako ocenjujete uspešnost in učinkovitost sodelovanja?

Kako doživljate sodelovanje s starši? (zadovoljen, kritičen...)

Zelo različno (G39), silit nikogar ne moremo. Lahko pa pozovemo večkrat, in smo pozorni na vsak najmanjši namig, ki nam ga starš lahko da (G40).

Kako ocenjujete uspešnost sodelovanj? (lestvica)

Uspešno sodelovanje je tisto, kje resnično pride do sodelovanja (G41). Pa vendar starša nikoli ne zapustiš (G42). Pri tem mi je pomembno, da vedno narediš kar obljubiš (G43). En tak primer je, ko ni hotel učenec v šolo, ker ni maral avtobusa. Mama je eno leto vozila sama, ko je eno leto minilo, so skupaj zopet poskusili z avtobusom. Pomembno je, da staršem dovoliš svoje mišljenje in jim pomagaš, da nam zaupajo (G44).

Na Kakšne načine oziroma kako sodelujete s starši? Kaj so vaši pripomočki? Vaš način dela? S čim si pomagata pri sodelovanju s starši? (delovni odnos, dogovori, odnos, pogovor, konkretni pripomočki, cilji, pomembni drugi, osebni in sistemski viri)

Pomemben je odnos (G45) in načrtovanje skupaj s starši (G46). Vsakega je potrebno sprejet kot je (G47). Pri tem mi pomaga, da ves čas ozaveščam, da naloga staršev otrok s posebnimi potrebami ni lahka. Ves čas skušam gledati skozi njihove oči (G48). Veliko mi pomaga tudi mnenje ali pogovor s psihologinjo na naši šoli (G49). Tako lažje pretehtam kaj sem prav naredila in kaj ne, mi je kot zrcalo. Vedno se lahko uprem na ravnatelja (G50). Pomembni so mi tudi družinski člani (G51), saj jim lahko povem svoje dvome. V pomoč mi je tudi aktiv svetovalnih delavk Šaleške regije (G52). Z njimi imamo srečanja na dva do tri mesece, če pa potrebujem pomoč prej imamo skupen mail.

4. Kakšni so vaši predlogi za sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami?

Vaši predlogi?

Kaj bi bilo potrebno pri sodelovanju s starši otrok s posebnimi potrebami obdržati, spremeniti, dodati?

Svetovalni delavci moramo biti support staršem in otrokom (G53). Zelo pomembna so spremljanja (G54), na katerih je pomembna udeležba vseh pomembnih za otroka (G55). Potrebno je imet zagon in zalet, da se splača (G56).

Bi bile smiselne kakšne sistemske spremembe?

Kaj pa vem (G57),..

Kaj za vas pomeni uspešno in učinkovito sodelovanje?

To da zares sodelujemo, in tudi če ne gre, da ne prenehamo (G58).

9.10. Priloga I: Intervju s svetovalno delavko H (Ž)

KRAJ IZVEDBE: II. OSNOVNA ŠOLA ŽALEC

ČAS IZVEDBE: 14. 10. 2019, 11.00-11:35

1. Kakšne so okoliščine vašega prvega stika z osnovno šolo s prilagojenim programom?

Kako ste se prvič srečali z šolo s prilagojenim programom?

Ko sem se zaposlila na tej šoli (H1). Prej pa sem bila vzgojiteljica na različnih osnovnih šolah po celjski regiji.

Kdaj in kako ste se prvič srečali z otroci s številnimi izzivi?

Na tej šoli (H2). Nisem se bala, bila pa je neka stiska, kako in kaj delati z otroci s posebnimi potrebami (H3).

Kakšen je vaš odnos do oseb s posebnimi potrebami?

Sprejet je potrebno vsakega kot je (H4), tega smo se naučili že na Fakulteti za socialno delo, no včasih je bila višja šola. Tako, da ali ima posebne potrebe ali ne, vsak je drugačen in zahteva drugačen pristop (H5).

2. Kako ocenjujete vaše sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami?

Kolikokrat se srečujete s starši otrok s posebnimi potrebami?

Vsakodnevno skoraj (H6). Če ne srečujem pa se slišimo preko telefona (H7).

V katerih primerih se srečujete s starši?

Ob vstopu otroka v šolo (H8), včasih že prej, ko starši želijo kakšen ogled (H9) ali pa dodatne informacije (H10). Potem pa ob spremljanjih sem zraven (H11) in na sestankih, ki so težje narave (H12). Drugače pa se starši redko sami obrnejo na pomoč, najpogosteje jih pozovemo mi.

Koliko časa trajajo srečanja?

30 minut do ene šolske ure (H13).

Kdo vse sodeluje na srečanjih?

Največkrat jaz (H14) in razredničarka (H15), tudi ravnateljica (H16), pa seveda starši (H17) in njihovi otroci (H18). Otroke pogosto vključimo zraven, da vidijo, slišijo in lahko tudi kaj sami povedo.

Kakšna je vaša vloga pri sodelovanju s starši? Kakšen je vaš vpliv na proces?

Da jih sprejemem (H19) in povabim v sodelovanje z nami (H20). Jim podam roko, ali zavest, da nam lahko zaupajo in se naslonijo na nas (H21).

Kako opredeljujete vlogo staršev v procesu sodelovanja?

Predvsem je njihova vloga, da izrazijo svoje stiske (H22), mnenje (H23), želje (H24), pričakovanja (H25).

Kakšne so možnosti sodelovanja zunaj dogovorjenih okvirov srečanj?

Ja pokličemo se (H26). Velikokrat jih mi, tudi pošljemo slike uspehov njihovih otrok (H27).

Kolikokrat in v katerih primerih se starši otrok s številnimi izzivi obrnejo na vas?

Kot omenjeno, se straši redko sami obrnejo na nas s tisko (H28), pogosto se ta pokaže tekom srečanja za drugo zadevo (H29).

3. Kako ocenjujete uspešnost in učinkovitost sodelovanja?

Kako doživljate sodelovanje s starši? (zadovoljen, kritičen...)

Sodelovanja so zelo različna, najbolj pomembno pa je, da so starši slišani (H30).

Kako ocenjujete uspešnost sodelovanj? (lestvica)

Sodelovanja so uspešna, ko sodelujemo vsi, katerih se problem ali tema pogovora tiče (H31). Tudi če rezultati niso vidni kmalu. Pomembno je, da ima vsak nekaj zase (H32) in se čuti slišane (H33), pomembnega (H34), vidnega (H35).

Na Kakšne načine oziroma kako sodelujete s starši? Kaj so vaši pripomočki? Vaš način dela? S čim si pomagata pri sodelovanju s starši? (delovni odnos, dogovori, odnos, pogovor, konkretni pripomočki, cilji, pomembni drugi, osebni in sistemski viri)

Največ mi je prinesla praksa (H36). Pomagala sem si z aktivom svetovalnih delavk (H37), ki sedaj ne deluje več. Povezujemo se tudi z redno osnovno šolo (H38), da poskušamo čim bolj vključiti otroke s posebnimi potrebami. Najbolj pomemben pripomoček za delo s starši pa je pogovor (H39).

4. Kakšni so vaši predlogi za sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami?

Vaši predlogi?

Kaj bi bilo potrebno pri sodelovanju s starši otrok s posebnimi potrebami obdržati, spremeniti, dodati?

Predvsem razumevanje različnosti (H40) in sprejemanje vsakega kot je (H41).

Bi bile smiselne kakšne sistemske spremembe?

Da ostanejo socialni delavci v šolah (H42), ker se mi zdi, da imamo pomembna znanja in lahko veliko doprinesemo. Pa tudi več zaposlenih na šolah (H43), pedagogi težko sami obvladajo veliko število otrok, saj je vsak drugačen, na rednih šolah in šolah s prilagojenim programom.

Kaj za vas pomeni uspešno in učinkovito sodelovanje?

Imeti je potrebno veliko mero razumevanja različnosti (H44), sprejemanje (H45), empatičnost (H46), dostopnost (H47). To bi bil nasvet vsaki osebi, ki bi opravljala moje delo.

9.11. Priloga J: Odprto kodiranje A (VE)

Tabela 1: Odprto kodiranje A

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
A1	Prvega vtisa se skoraj ne spomnem več	Nespominjanje	Misel	Prvi vtis
A2	Bila sem v precepu	Precep	Občutek	Prvi vtis
A3	Mešani občutki so trajali kar nekaj časa	Trajanje mešanih občutkov	Občutki	Prvi vtis
A4	Nisem se hotela takoj sprijazniti	Se ne sprijazniti takoj	Odločitev	Prvi vtis
A5	Začela verjeti, da je prav za sina	Verjeti v odločitev	Odločitev	Prvi vtis
A6	Predhodnih izkušenj nimam	Ni predhodnih izkušenj	Izkušnje	Izkušnja
A7	Precej negativna	Negativna	Ocena	Prvi vtis
A8	Nisem imela zaupanja v nikogar iz šole	Nezaupanje	Občutek	Prvi vtis
A9	Vse mi je bilo neznano	Neznano	Neznano	Prvi vtis
A10	Nisem vedela na koga se lahko obrnem	Nevednost glede pomagajočih	Nevednost	Prvi vtis
A11	Kako deluje šola	Delovanje šole	Delovanje	Prvi vtis
A12	Učitelji	Učitelji	Zaposleni	Prvi vtis
A13	Prevozi do šole	Prevozi	Prevozi	Prvi vtis
A14	kako bo potekalo spremljanje sina	Potek spremljanja otroka	Spremljanje	Prvi vtis
A15	Ravnateljem	Ravnatelj	Zaposleni	Prvi vtis
A16	In svetovalno delavko	Svetovalna delavka	Zaposleni	Prvi vtis
A17	Srečanj je bilo že ogromno	Ogromno srečanj	Srečanja	Ocena sodelovanja
A18	Vsake tri mesece poteka srečanje	Tri mesečno srečanje	Srečanja	Ocena sodelovanja
A19	Včasih so srečanja pogostejša	Pogosta srečanja	Srečanja	Ocena sodelovanja
A20	S svetovalno službo pa manjkrat	Malo srečanj s svetovalno službo	Srečanja	Ocena sodelovanja
A21	Najmanj 30 minut	30 minut	Trajanje	Ocena sodelovanja
A22	Največkrat razredničarka	Razredničarka	Zaposlena	Ocena sodelovanja
A23	In svetovalna delavka	Svetovalna delavka	Zaposlena	Ocena sodelovanja
A24	Ravnatelj zelo redko, oziroma bolj nikoli	Redko ravnatelj	Zaposleni	Ocena sodelovanja
A25	Srečanja so v razredu	V razredu	Prostor	Ocena sodelovanja
A26	Kdaj v pisarni	Pisarna	Prostor	Ocena sodelovanja
A27	Vedno smo sami	Sami	Osebe	Ocena sodelovanja
A28	Seveda, služba	Služba	Delo	Ocena sodelovanja
A29	Si zmatran	Utrujenost	Počutje	Ocena sodelovanja
A30	Sama izpita za avto	Brez izpita za avto	Mobilnost	Ocena sodelovanja

	nimam			
A31	Včasih so sestanki tudi takrat, ko je potrebno hkrati paziti tudi na sina	Sovpadanje sestankov in skrbi za sina	Delo	Ocena sodelovanja
A32	Pomagajo veliko tete, strici, stari starši	Pomoč tet, stricev, starih staršev	Pomoč	Ocena sodelovanja
A33	Da se poskušam dogovoriti, kaj je najbolje za sina	Dogovarjanje za dobrobit sinu	Dogovor	Ocena sodelovanja
A34	Da povem, če kaj ni v redu v šoli	Izrazim dobro in slabo	Govor	Ocena sodelovanja
A35	Da ga skušam podpret	Podpora	Podpora	Ocena sodelovanja
A36	Ponavadi me upoštevajo	Upoštevanje	Upoštevanje	Ocena sodelovanja
A37	Zmeri lahko pokličem	Možnost telefoniranja	Navezava stika	Ocena sodelovanja
A38	Obrnem se lahko na svetovalno službo	Pomoč svetovalne službe	Pomoč	Ocena sodelovanja
A39	In na razredničarko	Pomoč razredničarke	Pomoč	Ocena sodelovanja
A40	Sem zadovoljna	Zadovoljna	Doživljanje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
A41	Sem pa tudi kritična	Kritična	Doživljanje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
A42	Včasih je tk, da neves, a bi radi govorili al ne	Zaželen ali nezaželen	Doživljanje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
A43	Večkrat bi blo bolj če bi bli bolj konkretni in natančni	Biti bolj konkretni in natančni	Izvajanje sodelovanja	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
A44	Pa ne prelagali odgovornosti iz enega na drugega	Ne prelagati odgovornosti	Izvajanje sodelovanja	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
A45	Ocenla bi z 3,5	3,5	3,5	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
A46	Zlo so mi pomagali družinski člani, mož, sestra	Pomoč družinskih članov, moža, sestre	Pomoč	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
A47	V šoli so vsi kar prijazni	Prijaznost v šoli	Vedenje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
A48	Si vzamejo čas	Čas	Čas	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
A49	Sama sem zlo močna	Sem močna	Osebni vir	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
A50	Najbolj pomembno je da sm se lahk pogovorila v šoli	Pomembnost pogovora v šoli	Pogovor	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
A51	Več konkretnosti	Konkretnost	Način dela	Predlogi za uspešno sodelovanje

A52	Lep sprejem, vedno	Lep sprejem	Način dela	Predlogi za uspešno sodelovanje
A53	To je pač njihov ših, mogli bi bit skos uvidevni	Biti vedno uvidevni	Način dela	Predlogi za uspešno sodelovanje
A54	Da so opremljeni z informacijami	Opremljenost z informacijami	Opremljenost	Predlogi za uspešno sodelovanje
A55	Tut kako jih reševati	Reševanje	Način dela	Predlogi za uspešno sodelovanje
A56	Da so pozorni	Pozornost	Način dela	Predlogi za uspešno sodelovanje
A57	Da se otrokom velik posvečajo	Posvetiti se otrokom	Delo z učenci	Predlogi za uspešno sodelovanje
A58	Ponujajo razna letovanja	Nudjenje letovanj	Delo z učenci	Predlogi za uspešno sodelovanje
A59	Izlete	Izleti	Delo z učenci	Predlogi za uspešno sodelovanje
A60	Športne aktivnosti	Športne aktivnosti	Delo z učenci	Predlogi za uspešno sodelovanje

9.12. Priloga K: Odprto kodiranje B (VE)

Tabela 2: Odprto kodiranje B

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
B1	Prvi vtisi so bili bolj negativni	Negativen vtis	Vtis	Prvi stik
B2	Verjetno sem sama k tem veliko prispevala	Moj prispevek	Prispevek	Prvi vtis
B3	Saj sem imela slabe izkušnje s strokovnimi delavci	Slabe prehodne izkušnje	Izkušnja	Prvi vtis
B4	S takšnimi izkušnjami sem stopila v stik s šolo, nisem mogla imeti dobrega, pozitivnega vtisa	Negativen vtis	Vtis	Prvi vtis
B5	Strah me je bilo	Strah	Občutek	Prvi vtis
B6	Nisem vedela v kaj greva	Pot v neznano	Občutek	Prvi vtis
B7	V nič nisem imela zaupanja	Nezaupanje	Občutek	Prvi vtis
B8	V spominu imam še, da so se v šoli lepo potrudili	Trud šole	Delo	Prvi vtis
B9	Mi vse dobro razložili	Dobra razlaga	Razlaga	Prvi vtis
B10	Predhodnih izkušenj nimam	Ni prehodnih izkušenj	Izkušnje	Izkušnje
B11	Nisem imela zaupanja	Nezaupanje	Občutek	Prvi vtis
B12	Ničesar nisem vedela prej	Nevednost	Znanje	Prvi vtis
B13	Prej negativni kot malo pozitivni	Negativni	Vtis	Prvi vtis
B14	Kako kaj poteka	Potek	Delo	Prvi vtis
B15	o prevozih	Prevozi	Delo	Prvi vtis
B16	učnem načrtu	Učni načrt	Delo	Prvi vtis
B17	spremljanju napredka	Spremljanje napredka	Sodelovanje	Prvi vtis
B18	sklenili smo dogovor o sodelovanju	Dogovor o sodelovanju	Sodelovanje	Prvi vtis
B19	sodelovanje smo podrobno načrtovali.	Načrtovanje sodelovanja	Sodelovanje	Prvi vtis
B20	Potem sem si šolo tudi pogledala.	Ogled šole	Delo	Prvi vtis
B21	S svetovalno delavko	Svetovalna delavka	Zaposleni	Prvi vtis
B22	Nisem prepričana ali je bil še kdo zraven	Nevednost o drugi prisotnosti	Zaposleni	Prvi vtis
B23	Mogoče ravnatelj	Ravnatelj	Zaposleni	Prvi vtis
B24	V tel letih je bilo srečanj veliko	Veliko srečanj	Srečanja	Ocena sodelovanja

B25	Na tri mesece poteka spremljanje	Spremljanje na tri mesece	Spremljanje	Ocena sodelovanja
B26	So me pa obvestili o posebnostih, spremembah	Obveščanje o posebnostih in spremembah	Obveščanje	Ocena sodelovanja
B27	Svetovalna delavka ni bila vedno prisotna, moram reči, da zelo redko	Redka prisotnost svetovalne delavke	Prisotnost	Ocena sodelovanja
B28	Srečanja navadno trajajo 45 minut	45 minut	Čas	Ocena sodelovanja
B29	Odvisno ali imajo po tem že druge starše ali ne	Sodelovanje z drugimi starši	Čas	Ocena sodelovanja
B30	Če jih niso imeli smo srečanje tudi podaljšali	Podaljšanje srečanja	Čas	Ocena sodelovanja
B31	Vedno je razredničarka	Razredničarka	Zaposlena	Ocena sodelovanja
B32	Ravnatelj je bil samo prvič	Ravnatelj prvič	Zaposlen	Ocena sodelovanja
B33	Svetovalna delavka pa nekajkrat, ko je bila tema težka	Svetovalna delavka ob težkih temah	Zaposlena	Ocena sodelovanja
B34	Kadar je bila prisotna svetovalna delavka, smo bili v njeni pisarni	Pisarna svetovalne delavke	Prostor	Ocena sodelovanja
B35	Drugače pa v razredu	Razred	Prostor	Ocena sodelovanja
B36	Vedno je bil mir	Mir	Prostor	Ocena sodelovanja
B37	Včasih je težko iti na srečanje dopoldne	Težko udeleževanje dopoldanskih srečanj	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
B38	V službi niso najbolj razumljivi glede tega	Nerazumljivost v službi	Delo	Ocena sodelovanja
B39	Sama sem se morala postaviti zase in za hči, ter uveljaviti svoje pravice	Uporaba osebnih virov za uveljavljanje	Osebni viri	Ocena sodelovanja
B40	Biča sem čisto na dnu, čustveno in telesno	Čustvena in telesna utrujenost	Stiska	Ocena sodelovanja
B41	Nikogar ni bilo od strokovnih delavcev, da bi opazili mojo stisko	Spregled stiske starša	Stiska	Ocena sodelovanja
B42	Sem jo pa tudi dobro skrivala	Skrivanje stiske	Stiska	Ocena sodelovanja
B43	Celoten začetek je bil težak, takrat ni bilo nikogar, ki bi mu zaupala	Nezaupanje v strokovne osebe	Stanje	Ocena sodelovanja
B44	Da pomagam, kolikor lahko doma pri nalogah	Pomoč pri nalogah	Pomoč	Ocena sodelovanja
B45	Spodbujam hči	Spodbuda hčeri	Spodbujanje	Ocena sodelovanja

B46	Povem v šoli kakšna je hči in kar jo teži	Izrazim opažanja	Opazovanje	Ocena sodelovanja
B47	Vedno ko pride iz šole jo opazujem	Vedno opazujem	Opazovanje	Ocena sodelovanja
B48	Takrat vedno pokličem v šolo in se pozanimam kaj je bilo	Pokličem v šolo za informacije	Informiranje	Ocena sodelovanja
B49	Slišati hočem obe plati	Slišati obe plati	Informiranje	Ocena sodelovanja
B50	V veliki večini sem upoštevana	Sem upoštevana	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
B51	Kadarkoli lahko pokličem	Lahko pokličem	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
B52	Na voljo so	So na voljo	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
B53	Sedaj sem s sodelovanjem zadovoljna	Zadovoljna s sodelovanjem	Zadovoljstvo	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B54	Ocenila bi jo s štirico	4	Ocena	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B55	Saj sem slišana	Sem slišana	Sodelovanje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B56	Obveščena o vsem	Obveščenost	Sodelovanje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B57	Imamo dobro vez	Dobra vez	Sodelovanje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B58	In vem, da lahko vedno povem svoje mnenje	Lahko izrazim svoje mnenje	Sodelovanje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B59	V odnosu so zelo požrtvovalni	Požrtvovalen odnos	Odnos	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B60	Trudijo se za otroke	Trud za otroke	Trud	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B61	Ocenila bi jo s štirico	S štirico	Ocena	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B62	Saj zame ni velike podpore	Zame ni podpore	Podpora	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B63	Znajti se moram sama	Znajti se sama	Podpora	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B64	Podpore in pomoči nam staršem manjka	Manjka podpora in pomoč	Podpora in pomoč	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B65	Najbolj pomemben mi je bil dogovor o sodelovanju	Pomembnost dogovora o sodelovanju	Dogovor o sodelovanju	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B66	Pomemben mi je tudi odnos	Pomembnost odnosa	Odnos	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B67	S tem tudi način	Način pogovora	Pogovor	Uspešno in

	pogovarjanja vseh			učinkovito sodelovanje
B68	Zelo pomagali so mi v družini mož in moji starši, tudi starši moža	Pomoč moža, staršev, staršev	Pomoč	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B69	V pomoč mi je bioenergetik	Pomoč bioenergetika	Pomoč	Uspešno in učinkovito sodelovanje
B70	Pogrešala sem več opore, pomoči v začetku sodelovanja zame	Potreba po podpori in pomoči	Podpora in pomoč	Predlogi za uspešno sodelovanje
B71	Čprav sem dobila veliko informacij, nisem bila sama pomirjena	Nemir, kljub informiranjem	Občutek	Predlogi za uspešno sodelovanje
B72	Tega nihče ni opazil	Nepozornost	Nepozornost	Predlogi za uspešno sodelovanje
B73	Pogrešam tudi več nadzora nad otroci	Pogrešanje nadzora	Nadzor	Predlogi za uspešno sodelovanje
B74	Ko enkrat spoznaš delovanje šole, sodelovanje z njimi, je to res dobro	Dobro sodelovanje s šolo	Sodelovanje	Predlogi za uspešno sodelovanje
B75	V začetku prve tri leta pa bi morali biti tudi starši bolj podprti	Več podpore staršem v začetku	Podpora	Predlogi za uspešno sodelovanje
B76	Svetovalna delavka bi lahko bila prisotna v večini, ne le ko gre za težke teme	Potreba prisotnost svetovalne delavke	Prisotnost svetovalne delavke	Predlogi za uspešno sodelovanje
B77	Takrat sem rabla več opore	Potreba po opori	Opora	Predlogi za uspešno sodelovanje
B78	Več konkretnih informacij	Konkretnost informacij	Konkretnost	Predlogi za uspešno sodelovanje
B79	Na koga se lahko obrnem	Kdo so pomagajoče osebe	Pomagajoče osebe	Predlogi za uspešno sodelovanje
B80	Kaj naj delam in kako	Način sodelovanja	Sodelovanje	Predlogi za uspešno sodelovanje

9.13. Priloga L: Odprto kodiranje C (VE)

Tabela 3: Odprto kodiranje C

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
C1	Prvič mi je bilo vrede	Bilo je vrede	Vtis	Prvi vtis
C2	Lahko bi rekla pozitivno	Pozitivno	Vtis	Prvi vtis
C3	Predhodnih izkušenj nimam	Ni predhodnih izkušenj	izkušnje	Prvi vtis
C4	Glede na prvič sem bila zadovoljna	Zadovoljna	Občutek	Prvi vtis
C5	In pomirjena	Pomirjena	Občutek	Prvi vtis
C6	Saj sem upala, da se bodo mojima hčerkama dobro posvetili	Upanje, za dobro sodelovanje s hčerkama	Občutek	Prvi vtis
C7	O prevozu	Pogovor o prevozu	Pogovor	Prvi vtis
C8	O šolskem načinu dela	Pogovor o šolskem načinu dela	Pogovor	Prvi vtis
C9	O dejavnostih na šoli	Pogovor o dejavnostih	Pogovor	Prvi vtis
C10	O možnosti delovnega terapevta	Pogovor o delovnem terapevtu	Pogovor	Prvi vtis
C11	Izvedela sem vse kar sem hotela za moji hčeri	Izvedela sem kar sem hotela	Informiranje	Prvi vtis
C12	Razredničarka	Prvi pogovor z razredničarko	Prvi pogovor	Prvi vtis
C13	In svetovalna delavka	Pogovor s svetovalno delavko	Prvi pogovor	Prvi vtis
C14	Srečanja so na tri mesece	Na tri mesece so srečanja	Srečanja	Ocena sodelovanja
C15	Potem pa še vmes pokličemo	Medtem se pokličemo	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
C16	Ali pa tudi dogovorimo za sestanek	Dogovor za sestanek	Dogovarjanje	Ocena sodelovanja
C17	Čist odvisno od teme in namena pogovora	Odvisen od teme in namena pogovora	Čas	Ocena sodelovanja
C18	Bila sem kdaj samo 20 minut	Samo 20 minut	Čas	Ocena sodelovanja
C19	Kdaj pa tudi uro in pol	tudi 90 minut	Čas	Ocena sodelovanja
C20	Sodeluje razredničarka	Sodeluje razredničarka	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
C21	In svetovalna delavka	Sodeluje svetovalna delavka	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
C22	Vedno v razredu katerega obiskujejo otroci	Vedno v razredu	Prostor	Ocena sodelovanja
C23	Časovna stiska je največja ovira	Ovira me časovna stiska	Ovira	Ocena sodelovanja
C24	Vse gre tako hitro, služba	Služba	Ovira	Ocena sodelovanja
C25	Zdravstvene zadeve	Zdravstvene zadeve	Ovira	Ocena sodelovanja

C26	Delo doma	Delo doma	Ovira	Ocena sodelovanja
C27	Pomagajo mi moji starši	Pomoč staršev	Pomoč	Ocena sodelovanja
C28	Včasih si res že zelo utrujen od vsega	Utrujenost	Utrujenost	Ocena sodelovanja
C29	Ni več prave energije	Ni prave energije	Izčrpanost	Ocena sodelovanja
C30	Pač nekako zdržiš	Nekako zdržiš	Notranja moč	Ocena sodelovanja
C31	Moja naloga naj bi bila da izrazim svoje želje glede otrok	Moja naloga je da izrazim želje	Izražanje	Ocena sodelovanja
C32	Potem tudi to, da javim če je pri zdravili, ki jih jemljeta kaj drugače	Povem spremembe glede jemanja zdravil	Informiranje	Ocena sodelovanja
C33	Potem če sta bolni	Javim bolezen	Informiranje	Ocena sodelovanja
C34	In ne moreta v šolo	Nezmožnost obiska šole	Informiranje	Ocena sodelovanja
C35	To da sem upoštevana, se nebi strinjala	Nestrinjanje glede upoštevanja	Upoštevanje	Ocena sodelovanja
C36	Pa sem večkrat na to opozorila	Opozorila na nestrinjanje	Opozarjanje	Ocena sodelovanja
C37	Do danes se še nič ni premaknilo	Ni izboljšanja	Napredek	Ocena sodelovanja
C38	Lahko se obrnem nanje	Lahko se obrnem nanje	Možnost sodelovanja	Ocena sodelovanja
C39	Lahko kadarkoli pokličem	Vedno lahko pokličem	Možnost sodelovanja	Ocena sodelovanja
C40	In se najavam na srečanje	Se najavam na srečanje	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
C41	Brez najave pa tja nesmem	Nedostopni brez najave	Nedostopnost	Ocena sodelovanja
C42	Nad sodelovanjem nisem ravno navdušena	Nezadovoljstvo nad sodelovanjem	Nezadovoljstvo	Uspešno in učinkovito sodelovanje
C43	Res je da lahko veno pokličem	Vedno lahko pokličem	Informiranje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
C44	Me pa zanima zakaj nesmem priti mimo kadar želim	Ne dovolijo nenapovedanega obiska	Nenapovedan obisk	Uspešno in učinkovito sodelovanje
C45	Ocenila bi s tri	Ocena je 3	Ocena	Uspešno in učinkovito sodelovanje
C46	Se odzovejo	So odzivni	Odzivnost	Uspešno in učinkovito sodelovanje
C47	Ne pa tudi naredijo kaj	Ne storijo nič	Delo	Uspešno in učinkovito sodelovanje
C48	Ali pa ne slišijo	Ne slišijo	Delo	Uspešno in učinkovito sodelovanje
C49	Dober mi je bil dogovor	Pozitivnost dogovora	Dogovor	Uspešno in učinkovito sodelovanje

C50	Pogovor je zmeraj lep	Lep pogovor	Pogovor	Uspešno in učinkovito sodelovanje
C51	Spodbuden	Spodbuden pogovor	Pogovor	Uspešno in učinkovito sodelovanje
C52	Samo učinka ni	Ni učinka	Učinkovitost	Uspešno in učinkovito sodelovanje
C53	Ko da se ne bi pogovarjali o tem	Občutek neslišanega	Neslišanost	Uspešno in učinkovito sodelovanje
C54	Bližnje osebe	Bližnje osebe	Pomoč	Uspešno in učinkovito sodelovanje
C55	In družina mi zelo pomagajo	Družina	Pomoč	Uspešno in učinkovito sodelovanje
C56	Rada bi da ne bi samo govorili kaj in kako bomo storili, temveč da bi se o tem kaj tudi naredilo	Želja, da se dogovorjeno, tudi izvrši	Sodelovanje	Predlogi za uspešno sodelovanje
C57	A ne upoštevajo in to se kar ponavlja	Ne upoštevajo rečenega	Neupoštevanje	Predlogi za uspešno sodelovanje
C58	Pogrešam logopeda	Manjkajo logopedi	Strokovni delavci	Predlogi za uspešno sodelovanje
C59	Potrebno bi bilo bolj razdeliti otroke	Razdeliti učence	Način dela	Predlogi za uspešno sodelovanje
C60	Potrebovala bi tudi, da imajo otroci več nadzora	Nadzor nad otroci	Način dela	Predlogi za uspešno sodelovanje
C61	Sej se trudijo	Trud vseh	Način dela	Predlogi za uspešno sodelovanje
C62	Nimajo vrede zastavljeno, vsaj v realnosti ne	Način dela ni dobro zastavljen	Način dela	Predlogi za uspešno sodelovanje
C63	Rada bi da bi se otrokom bolj prilagodili	Prilagajanje otrokom	Prilagajanje	Predlogi za uspešno sodelovanje
C64	Da bi me upoštevali	Upoštevanje	Sodelovanje	Predlogi za uspešno sodelovanje
C65	Ne smem nenapovedano v šolo	Nenapovedan obisk prepovedan	Prepovedi	Predlogi za uspešno sodelovanje
C66	Da ti ravnatelj še nekako »grozi s kaznijo«	Grožnje ravnatelja	Način sodelovanja	Predlogi za uspešno sodelovanje

9.14. Priloga M: Odprto kodiranje D (Ž)

Tabela 4: Odprto kodiranje D

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
D1	Prvič je bilo veliko informacij	Bilo je veliko informacij	Informiranje	Prvi vtis
D2	Nevem, bila sem zmedena	Bila sem zmedena	Zmedenost	Prvi vtis
D3	Mešane občutke sem imela	Imela sem mešane občutke	Občutki	Prvi vtis
D4	Deklica je bila prej v drugi šoli	Prej je bila v drugi šoli	Druga šola	Prvi vtis
D5	Moram rečt, da je tukaj veliko bolje	Tukaj je bolje	Ocena	Prvi vtis
D6	Sprva sem bila negativna	Sprva negativna	Ocena	Prvi vtis
D7	Nisem želela da bi hči šla sem	Nezadovoljstvo z izbiro	Nezadovoljstvo	Prvi vtis
D8	S svetovalno službo sem vedno dobro sodelovala	Dobro sodelovanje s svetovalno službo	Sodelovanje	Prvi vtis
D9	Ni bilo težav	brez težav	Sodelovanje	Prvi vtis
D10	Na prvi šoli zgolj stvari, ki se tičejo hčere, o šolanju	Na prvi šoli le osnovno potrebne zadeve	Prvi pogovor	Prvi vtis
D11	Prevozu	Prevoz	Prevoz	Prvi vtis
D12	Na drugi šoli kjer je zdaj pa so se zanimali tudi zame	Na drugi šoli tudi zanimanje zame	Zanimanje	Prvi vtis
D13	Me vprašali po strahovih	Spraševanje po strahovih	Zanimanje	Prvi vtis
D14	Svetovalno delavko	S svetovalno delavko	Prvi pogovor	Prvi vtis
D15	Srečanje imamo na tri mesece	Srečanja so na tri mesece	Srečanja	Ocena sodelovanja
D16	Tudi vmes, ampak takrat samo z razredničarko	Tudi medtem, samo z razredničarko	Srečanja	Ocena sodelovanja
D17	Približno šolsko uro	Eno šolsko uro	Trajanje	Ocena sodelovanja
D18	Svetovalna delavka	Svetovalna delavka	Udeleženi	Ocena sodelovanja
D19	Vedno razredničarka	Razredničarka	Udeleženi	Ocena sodelovanja
D20	Namesto svetovalne delavke je včasih psihologinja	Psihologinja	Udeleženi	Ocena sodelovanja
D21	Razred	Razred	Prostor	Ocena sodelovanja
D22	Al pa kabinet	Kabinet	Prostor	Ocena sodelovanja
D23	Pisarna	Pisarna	Prostor	Ocena sodelovanja
D24	Nekako nimam več težav	Sem brez težav	Težave	Ocena sodelovanja
D25	Vedno se dogovorimo, da vsem ustreza	Dogovori vsem ustrezajo	Dogovarjanje	Ocena sodelovanja
D26	Nikoli ni problema	Ni problemov	Problemi	Ocena sodelovanja
D27	Vedno zraven spremljam napredek	Spremljam napredek	Spremljanje	Ocena sodelovanja

D28	Povem v šoli	Povem v šoli	Izražanje	Ocena sodelovanja
D29	Dogovorimo se na kakšen način in kako bomo to skupaj naredili	Dogovor o načinu dela	Dogovarjanje	Ocena sodelovanja
D30	Če me kaj moti lahko brez skrbi povem	Občutke lahko povem	Občutenje	Ocena sodelovanja
D31	Vedno me poslušajo	Sem slišana	Upoštevanje	Ocena sodelovanja
D32	Naredimo tako, da je najbolje za vse	Korist za vse	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
D33	Če pa mam kak zadržek ga pa skupaj razrešimo	Skupaj rešimo težave	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
D34	Vedno se lahko obrnem na njih	Lahko se obrnem nanje	Zanesljivost	Ocena sodelovanja
D35	Ali pokličem	Pokličem	Informiranje	Ocena sodelovanja
D36	Ali grem v šolo	Grem v šolo	Obisk	Ocena sodelovanja
D37	Fajn je, da pokličeš prej, da ni kdo v bolniški, ki ga rabiš	Predhodna najava je koristna	Najavljanje	Ocena sodelovanja
D38	Drugače pa so ti vedno na voljo vsi zaposleni	Zaposleni so na voljo	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
D39	Jaz sem s sodelovanjem s to šolo zelo zadovoljna	Zadovoljna s sodelovanjem	Zadovoljstvo	Uspešno in učinkovito sodelovanje
D40	Poslušajo me	Sem slišana	Slišnost	Uspešno in učinkovito sodelovanje
D41	Sama sem pomirjena	Sem pomirjena	Občutek	Uspešno in učinkovito sodelovanje
D42	Saj je šola zelo prijazna do staršev	Šola prijazna staršem	Prijaznost	Uspešno in učinkovito sodelovanje
D43	Od ena do pet, seveda pet	Ocenila bi s pet	Ocena	Uspešno in učinkovito sodelovanje
D44	Res je tako kot mora biti	Je tako kot je potrebno	Delovanje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
D45	Najbolj mi je pomagalo to, da tako kot smo se dogovorili je tudi bilo	Dogovor mi je bil zelo v pomoč	Dogovarjanje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
D46	Če kaj ni bilo v redu, smo vedno skupaj reševali	Skupno reševanje težav	Sodelovanje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
D47	Nikoli nisem bila prepuščena sama sebi	Nikoli nisem bila sama	Sodelovanje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
D48	Vedno se lahko obrnem na šolo po informacije	Vedno dobim informacije	Informiranje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
D49	Pomagali so mi	V pomoč so	Pomoč	Uspešno in

	zelo pogovori	pogovori		učinkovito sodelovanje
D50	Odnos, ki ga imajo	V pomoč mi je odnos	Pomoč	Uspešno in učinkovito sodelovanje
D51	Potem sodelovanje vseh	Sodelovanje vseh	Sodelovanje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
D52	Ne vem če sploh kaj pogrešam	Ne vem če kaj pogrešam	Pogrešanje	Predlogi za uspešno sodelovanje
D53	Vsem staršem bi želela da bi imeli takšno izkušnjo	Privoščim staršem takšno izkušnjo	Izkušnja	Predlogi za uspešno sodelovanje
D54	Upam, da obdržijo takšen način dela	Obdržati tak način dela	Način dela	Predlogi za uspešno sodelovanje
D55	Da smo še naprej tako povezani	Smo povezani	Povezanost	Predlogi za uspešno sodelovanje
D56	Da delamo skupaj	Delamo skupaj	Sodelovanje	Predlogi za uspešno sodelovanje
D57	Da se imam na koga obrnit	Se lahko obrnem na zaposlene	Zanesljivost	Predlogi za uspešno sodelovanje
D58	Vesela sem tudi, da imajo otroci toliko stvari na razpolago	Veliko možnosti za otroke	Možnosti	Predlogi za uspešno sodelovanje

9.15. Priloga N: Odprto kodiranje E (Ž)

Tabela 5: Odprto kodiranje E

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
E1	Pozitiven	Pozitiven	Pozitiven	Prvi vtis
E2	Seveda sem imela pomisleke	Imela pomisleke	Pomisleki	Prvi vtis
E3	Želela sem le najboljše zanj	Želena najboljše zanj	hotenje	Prvi vtis
E4	Pred šolo nisem imela nobene izkušnje s tem	Brez izkušenj	Izkušnje	Prvi vtis
E5	Bila sem povsem navdušena	Bila sem navdušena	Navdušenost	Prvi vtis
E6	Sprejeli so me	Sprejetost	Sprejetost	Prvi vtis
E7	Upoštevali so tudi moje prve stiske	Upoštevanje stisk	Upoštevanje	Prvi vtis
E8	Kot rečeno, prevoz	Prevoz	Prvi pogovor	Prvi vtis
E9	Učni načrti	Učni načrt	Prvi pogovor	Prvi vtis
E10	Interesne dejavnosti	Interesne dejavnosti	Prvi pogovor	Prvi vtis
E11	Druga dogajanja na šoli	Dogajanje na šoli	Prvi pogovor	Prvi vtis
E12	Začetek in konec učnega dne	Potek učnega dne	Prvi pogovor	Prvi vtis
E13	Uprašali some tudi po močnih straneh hčere	Pogovor o močnih področjih hčere	Prvi pogovor	Prvi vtis
E14	Pogovorili smo se tudi o tem da se zmeraj lahko zanesem nanje glede česar koli	Pogovor o dosegljivosti šole	Prvi pogovor	Prvi vtis
E15	Prvi pogovor je potekal s svetovalno delavko	S svetovalno delavko	Prvi pogovor	Prvi vtis
E16	In ravnateljico	Ravnateljico	Prvi pogovor	Prvi vtis
E17	Natančno koliko ne vem	Ne vem koliko	Srečanja	Ocena sodelovanja
E18	Srečamo se vsaj enkrat mesečno	Enkrat mesečno	Srečanja	Ocena sodelovanja
E19	Navadno 45 minut	45 minut	Trajanje	Ocena sodelovanja
E20	Razredničarka	Razredničarka	Udeleženi	Ocena sodelovanja
E21	Svetovalna delavka	Svetovalna delavka	Udeleženi	Ocena sodelovanja
E22	Včasih tudi delovni terapevt in logoped	Delovni terapevt in logoped	Udeleženi	Ocena sodelovanja
E23	Redko ravnatelj	Redko ravnatelj	Udeleženi	Ocena sodelovanja
E24	Srečujemo se največkrat v pisarni svetovalne delavke	Pisarna svetovalne delavke	Prostor	Ocena sodelovanja
E25	Če sem imela težavo, kot sem jo imela s prevozom, sem povedala v šoli in smo jo skupaj rešili	Skupno reševanje težave	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
E26	Razdelili smo si deli tako	Razporeditev bremena	Razporeditev	Ocena sodelovanja

E27	Predvsem da povem svoje misli	Povem svoje misli	Se izrazim	Ocena sodelovanja
E28	Dvome	Dvome	Izražanje	Ocena sodelovanja
E29	Skrbi	Skrbi	Izražanje	Ocena sodelovanja
E30	Želje	Želje	Izražanje	Ocena sodelovanja
E31	Vedno sem slišana	Sem slišana	Slišnost	Ocena sodelovanja
E32	Od prvega dne res sodelujemo	Sodelujemo	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
E33	Pogosto se pogovarjamo	Pogosti pogovori	Pogovarjanje	Ocena sodelovanja
E34	In vse skupaj načrtujemo	Skupno načrtovanje	Načrtovanje	Ocena sodelovanja
E35	Pokličem lahko ali svetovalno delavko ali razredničarko	Pokličem lahko svetovalno delavko in razredničarko	Sodelovanje	Ocena sodelovanja
E36	Pogosto tudi izven delovnega časa	Izven delovnega časa	Čas sodelovanja	Ocena sodelovanja
E37	S sodelovanjem kot pravim sem zelo zadovoljna	Zelo zadovoljna s sodelovanjem	Zadovoljstvo	Uspešno in učinkovito sodelovanje
E38	Zase sem veliko dobila	Veliko sem dobila	Pridobitev	Uspešno in učinkovito sodelovanje
E39	Največ pa mi pomeni, da se hči tudi dobro počuti	Dobro počutje hčere	Počutje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
E40	Ko pa nastane problem pa nisem nikoli sama	Ob problemu nisem sama	Sodelovanje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
E41	Tudi če nismo takoj uspešni, se ne udam niti nihče v šoli	Delamo naprej, tudi če ni takoj učinka	Delo	Uspešno in učinkovito sodelovanje
E42	Stojijo nama ob strani od prvega dne	Vedno imam pomoč	Pomoč	Uspešno in učinkovito sodelovanje
E43	S petico	S petico	Ocena	Uspešno in učinkovito sodelovanje
E44	Najbolj mi je pomemben njihov čas	Pomembnost časa	Čas	Uspešno in učinkovito sodelovanje
E45	In to da me poslušajo	Mi prisluhnejo	Poslušnost	Uspešno in učinkovito sodelovanje
E46	Da se ne počitim da sem jim jaz ali hči v breme	Nisva jim v breme	Breme	Uspešno in učinkovito sodelovanje
E47	To odkrito sprejemanje učiteljev in svetovalnih delavcev	odkrito sprejemanje učiteljev in svetovalnih delavcev	Sprejemanje	Predlogi za uspešno sodelovanje
E48	Potrebni bi bili večji prostori	Večji prostori	Prostori	Predlogi za uspešno sodelovanje
E49	Manjkajo logopedi	Manko logopedov	Strokovni delavci	Predlogi za uspešno sodelovanje
E50	Tudi pri tem pomaga svetovalna delavka	Pomoč svetovale delavke	Pomoč	Predlogi za uspešno sodelovanje

E51	Za angažiranost vseh zaposlenih	Angažiranost zaposlenih	Angažiranost	Predlogi za uspešno sodelovanje
-----	------------------------------------	----------------------------	--------------	------------------------------------

9.16. Priloga O: Odprto kodiranje F (Ž)

Tabela 6: Odprto kodiranje F

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
F1	Prvi stik je bil pozitiven	Prvi stik je bil pozitiven	Pozitiven	Prvi stik
F2	A kljub temu so bili moji občutki zelo mešani	Mešani občutki	Občutki	Prvi stik
F3	Prisotni so bili strah	Prisoten strah	Občutek	Prvi stik
F4	Nezaupanje v sitem	Nezaupanje v sistem	Nezaupanje	Prvi stik
F5	Vse je bilo nepoznano	Nepoznano	Neznano	Prvi stik
F6	Celotna izkušnja zame je bila nova	Nova izkušnja	Izkušnja	Prvi stik
F7	Izkušenj od prej nisem imela	Brez izkušenj	Izkušnje	Prvi stik
F8	Odnos je bil super	Super odnos	Odnos	Prvi stik
F9	Počutila sem se sprejeto	Počutila sem se sprejeto	Sprejetost	Prvi stik
F10	Pomembno	Pomembno	Odnos	Prvi stik
F11	Res je bilo mogoče videti zagretost vseh na šoli	Videla zagretost vseh	Zagretost	Prvi stik
F12	Slišana sem bila	Bila sem slišana	Slišnost	Prvi stik
F13	Teme so bile sistem šole	Sistem šole	Prvi pogovor	Prvi stik
F14	Učni načrt	Učni načrt	Prvi pogovor	Prvi stik
F15	Prevoz	Prevoz	Prvi pogovor	Prvi stik
F16	S svetovalno delavko	S svetovalno delavko	Zaposleni	Prvi stik
F17	V začetku je bilo srečanj več	Sprva je bilo srečanj veliko	Srečanja	Ocena sodelovanja
F18	Sedaj skozi leta je teh manj	Skozi leta je srečanj manj	Srečanja	Ocena sodelovanja
F19	Govorilne ure	Govorilne ure	Srečanja	Ocena sodelovanja
F20	Spremljanje na dva ali tri mesece	Spremljanje na dva ali tri mesece	Spremljanje	Ocena sodelovanja
F21	Rodilni sestanki trajajo eno uro	Rodilni sestanki trajajo eno uro	Trajanje	Ocena sodelovanja
F22	Individualni pogovori pa od pou ure do ene ure	Individualni pogovori pa od pou ure do ene ure	Trajanje	Ocena sodelovanja
F23	Na roditeljskih sestankih smo starši in razredničarka	Na roditeljskih sestankih smo starši in razredničarka	Udeleženi	Ocena sodelovanja
F24	Na individualnih pa sem sama z razredničarko	Na roditeljskih sestankih smo starši in razredničarka	Udeleženi	Ocena sodelovanja
F25	In če so vedenjske težave ali večji problemi (medvrstniško nasilje) je vedno zraven svetovalna delavka	In če so vedenjske težave ali večji problemi (medvrstniško nasilje) je vedno zraven svetovalna delavka	Udeleženi	Ocena sodelovanja

F26	Srečanja so v šolskih prostorih	Šolski prostori	Prostor	Ocena sodelovanja
F27	Ali v kabinetu svetovalne delavke	Kabinet svetovalne delavke	Prostor	Ocena sodelovanja
F28	Ali pa v razredu	Razred	Prostor	Ocena sodelovanja
F29	Roditeljski sestanki pa so v večjih učilnicah	Roditeljski sestanki pa so v večjih učilnicah	Prostor	Ocena sodelovanja
F30	Ni bilo ovir	Ni ovir	Ovire	Ocena sodelovanja
F31	Če nismo mogli imeti sestanka, zaradi mojih obveznosti, so si vzeli čas popoldne, izven delovnega časa	Vzeli so si čas popoldne	Čas	Ocena sodelovanja
F32	Ne vem točko kako opisati mojo vlogo	Ne vem kako opisati vlogo	Vloga	Ocena sodelovanja
F33	Povem kaj mi ustreza in kaj ne	Povem ustreznost	Izražanje	Ocena sodelovanja
F34	Definitivno pa vplivam na proces učenja, saj lahko vedno izrazim svoje mišljenje	Izrazim svoje mišljenje	Izražanje	Ocena sodelovanja
F35	Vedno	Vedno	Slišnost	Ocena sodelovanja
F36	Po telefonu se pokličemo	Se pokličemo	Klicanje	Ocena sodelovanja
F37	S sodelovanjem sem zadovoljna	Sem zadovoljna	Zadovoljstvo	Uspešno in učinkovito sodelovanje
F38	Saj se zelo trudijo	Se trudijo	Trud	Uspešno in učinkovito sodelovanje
F39	Ta zavzetost je vidna v tem, da se dobimo tudi po njihovem delovnem času in govorimo, če je potrebno	Vidna zavzetost zaposlenih	Zavzetost	Uspešno in učinkovito sodelovanje
F40	O vsem sem seznanjena	Sem seznanjena	Seznanjenost	Uspešno in učinkovito sodelovanje
F41	Saj samo tako lahko skupaj delamo	Lahko skupaj delamo	Sodelovanje	Uspešno in učinkovito sodelovanje
F42	Na lestvici bi sodelovanje ocenila z 5	S 5	Ocena	Uspešno in učinkovito sodelovanje
F43	Ker smo se vedno lahko o vsem pogovorili	Vedno smo se pogovorili	Pogovor	Uspešno in učinkovito sodelovanje
F44	Odnos	Odnos	Odnos	Uspešno in učinkovito sodelovanje
F45	Način kako so govorili z mano	Način pogovora	Pogovor	Uspešno in učinkovito sodelovanje
F46	Počutila sem se	Občutek sprejetosti	Sprejetost	Uspešno in

	vedno sprejeto			učinkovito sodelovanje
F47	Pomagala mi je seveda celotna družina	Pomoč družine	Pomoč	Uspešno in učinkovito sodelovanje
F48	najbolj pomembno pa je, da smo se o vsem dogovorili in vse dogovorjeno izpeljali	Pomembnost dogovora in izvrševanje tega	Pomoč	Uspešno in učinkovito sodelovanje
F49	Zelo pomembne je odnos	Pomembnost odnosa	Odnos	Predlogi za uspešno sodelovanje
F50	Da si slišan	Slišan	Slišnost	Predlogi za uspešno sodelovanje
F51	In se počutiš sprejetega	Si sprejet	Sprejemanje	Predlogi za uspešno sodelovanje
F52	Manjkajo logopedi	Manko logopedov	Strokovni delavci	Predlogi za uspešno sodelovanje
F53	Večanja števila oseb v razredih ni pozitivna sprememba	Negativna sprememba je večanje števila oseb v razredih	Negativna sprememba	Predlogi za uspešno sodelovanje
F54	Potrebovali bi več strokovnih delavcev v šolah, socialnih delavcev, psihologov, pedagogov	Potreba po več strokovnih delavcev	Strokovni delavci	Predlogi za uspešno sodelovanje
F55	Vse se res lepo sliši a v praksi ne verjamem vanjo	V inkluzijo v praksi ne verjamem	Inkluzija	Predlogi za uspešno sodelovanje

9.17. Priloga P: Odprto kodiranje G (VE)

Tabela 7: Odprto kodiranje G

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
G1	V času študija	Čas študija	Študij	Prvi vtis
G2	Na praksi v Kopru	Na praksi v Kopru	Na praksi	Prvi vtis
G3	Dve študijski leti	Dve študijski leti	Čas	Prvi vtis
G4	Varuhinja	Varuhinja	Služba	Prvi vtis
G5	Svetovalna delavka	Svetovalna delavka	Služba	Prvi vtis
G6	Na praksi	Na praksi	Praktično delo	Prvi vtis
G7	Neprijetno	Neprijetno	Občutek	Prvi vtis
G8	Občutek, da jim ne bi bila kos	Ne biti kos	Občutek	Prvi vtis
G9	Sprejet, takšne kot so	Sprejemanje	Sprejemanje	Prvi vtis
G10	Borila s tem, da jim ne bi bila kos	Ne biti kos	Občutek	Prvi vtis
G11	Napovedana in nenapovedana srečanja	Nenapovedana in napovedana srečanja	Srečanja	Ocena sodelovanja
G12	Odkvisno od tega s kakšnimi težavami se srečujejo starši in njihovi otroci	Odkvisno od vrte problematike	Srečanja	Ocena sodelovanja
G13	Odkvisno kako velika je stiska oziroma problem	Težavnost stiske	Srečanja	Ocena sodelovanja
G14	Kolikokrat se naslonijo name, je odkvisno od njih	Samostojno odkločanje potrebovanju pomoči	Srečanja	Ocena sodelovanja
G15	Samo informacije ali moje mnenje	Informacije in mnenje	Razlog za srečanje	Ocena sodelovanja
G16	Pogovorimo kar po telefonu	Pogovor po telefonu	Pogovor	Ocena sodelovanja
G17	Ko starši želijo osnovne informacije ali pa videti šolo	Osnovne informacije ali videti šolo	Srečanje	Ocena sodelovanja
G18	Pereče teme, stiske staršev in stiske otrok	Pereče teme, stiske staršev in otrok	Teme	Ocena sodelovanja
G19	Približno eno šolsko uro, odkvisno od problema	Eno šolsko uro	Trajanje	Ocena sodelovanja
G20	Starši	Starši	Sodelovanje na srečanjih	Ocena sodelovanja
G21	Jaz	Svetovalna delavka	Sodelovanje na srečanjih	Ocena sodelovanja
G22	Včasih ravnatelj	Ravnatelj	Sodelovanje na srečanjih	Ocena sodelovanja
G23	Razrednik	Razrednik	Sodelovanje na srečanjih	Ocena sodelovanja
G24	S CSD Velenje	CSD Velenje	Sodelovanje na srečanjih	Ocena sodelovanja
G25	Tudi učenec	Učenec	Sodelovanje na srečanjih	Ocena sodelovanja

G26	Dajem občutek, da mi je mar zanje	Občutek zanimanja	Občutek	Ocena sodelovanja
G27	Da se trudimo kot kolektiv	Trud celotnega kolektiva	Način dela	Ocena sodelovanja
G28	Rabim jih podpret	Jih podpremo	Podpiranje	Ocena sodelovanja
G29	Jih ne zapustit	stojimo ob strani	Podpiranje	Ocena sodelovanja
G30	Pogovorimo s starši o vsaki problematiki	Pogovor o vseh problemih	Pogovor	Ocena sodelovanja
G31	Naredimo timski sestanek	Timski sestanek	Način dela	Ocena sodelovanja
G32	Se skupaj odločamo	Skupno odločanje	Način dela	Ocena sodelovanja
G33	Jim povemo, da se vedno lahko obrnejo na nas	Vedno lahko pridejo po pomoč	Pomoč	Ocena sodelovanja
G34	Vedno lahko izrazijo svoje mnenje in stisko	Izrazijo mnenje, stiske	Pogovor	Ocena sodelovanja
G35	Pokličemo se po telefonih	Pogovor po telefonu	Možnost sodelovanja	Ocena sodelovanja
G36	Pogosto izven delovnega časa	Izven delovnega časa	Možnost sodelovanja	Ocena sodelovanja
G37	Starš ne more postaviti mej otroku in jih otrok preseže	Postavljanje mej otrokom	Meje	Ocena sodelovanja
G38	Ne morejo prepričati otroka, da gre v šolo	Spodbujanje otroka za obisk šole	Spodbujanje	Ocena sodelovanja
G39	Zelo različno	Različno	Doživljanje sodelovanja	Ocena sodelovanja
G40	Pozorni na vsak najmanjši namig, ki nam ga starš lahko da	Pozorni na namige staršev	Pozornost	Ocena sodelovanja
G41	Kjer resnično pride do sodelovanja	Resnično sodelovanje	Sodelovanje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
G42	Pa vendar starša nikoli ne zapustiš	Opora staršem	Opora	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
G43	Pomembno, da vedno narediš kar obljubiš	Obljube izpolniti	Način dela	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
G44	Staršem dovoliš svoje mišljenje in jim pomagaš, da nam zaupajo	Dovoliti staršem imeti svoje mnenje, da lahko zaupajo	Zaupanje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
G45	Pomemben je odnos	Pomembnost odnosa	Odnos	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
G46	Načrtovanje skupaj s starši	Skupno načrtovanje	Načrtovanje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
G47	Vsakega je potrebno sprejet kot je	Sprejemanje različnosti	Sprejemanje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
G48	Skušam gledati skozi njihove oči	Razumevanje druge perspektive	Razumevanje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja

G49	Veliko mi pomaga mnenje ali pogovor s psihologinjo na naši šoli	Pomaga mi pogovor s psihologinjo	Pomoč	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
G50	Vedno se lahko uprem na ravnatelja	Pomoč ravnatelja	Pomoč	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
G51	Pomembni so mi tudi družinski člani	Pomoč družinskih članov	Pomoč	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
G52	V pomoč mi je tudi aktiv svetovalnih delavk Šaleške regije	Pomoč aktiv svetovalnih delavk Šaleške regije	Pomoč	Uspešnost in učinkovitost sodelovanja
G53	Moramo biti support staršem in otrokom	Biti opora staršem in otrokom	Opora	Predlogi za uspešno sodelovanje
G54	Pomembna so spremljanja	Pomembnost spremljanj	Spremljanje	Predlogi za uspešno sodelovanje
G55	Pomembna udeležba vseh pomembnih otroka za	Udeležnost vseh pomembnih v problemu	Udeležnost	Predlogi za uspešno sodelovanje
G56	Imet zagon in zalet, da se splača	Zagon in zaupanje	Volja	Predlogi za uspešno sodelovanje
G57	Kaj pa vem...	Ne vem	Ni idej	Predlogi za uspešno sodelovanje
G58	Da zares sodelujemo, in tudi če ne gre, da ne prenehamo	Sodelovanje tudi, ko je težko	Sodelovanje	Predlogi za uspešno sodelovanje

9.18. Priloga R: Odprto kodiranje H (Ž)

Tabela 8: Odprto kodiranje H

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
H1	Ko sem se zaposlila na tej šoli	Zaposlitev v šoli	Zaposlitev	Prvi vtis
H2	Na tej šoli	Na tej šoli	Kraj	Prvi vtis
H3	Bila pa je stiska kako in kaj delati z otroci s posebnimi potrebami	Stiska kako delati	Stiska	Prvi vtis
H4	Sprejet je potrebno vsakega kot je	Sprejemanje različnosti	Sprejemanje	Prvi vtis
H5	Vsak je drugačen in zahteva drugačen pristop	Različni pristopi	Delo	Prvi vtis
H6	Vsakodnevno skoraj	Vsakodnevno	Srečanja	Ocena sodelovanja
H7	Slišimo prek telefona	Pogovor prek telefona	Pogovor	Ocena sodelovanja
H8	Ob vstopu otroka v šolo	Vstop otroka v šolo	Srečanje s starši	Ocena sodelovanja
H9	Ko želijo starši kakšen ogled	Ogled staršev	Srečanje s starši	Ocena sodelovanja
H10	Ali dodatne informacije	Dodatne informacije	Informiranje	Ocena sodelovanja
H11	Ob spremljanjih sem zraven	Ob spremljanjih	Spremljanja	Ocena sodelovanja
H12	Na sestankih, ki so težje narave	Sestanki, ki so težje narave	Srečanje s starši	Ocena sodelovanja
H13	30 minut do ene šolske ure	30 do 45 minut	Trajanje	Ocena sodelovanja
H14	Največkrat jaz	Svetovalna delavka	Udeleženi srečanjih na	Ocena sodelovanja
H15	razredničarka	Razredničarka	Udeleženi srečanjih na	Ocena sodelovanja
H16	Tudi ravnateljica	Ravnateljica	Udeleženi srečanjih na	Ocena sodelovanja
H17	Seveda starši	Starši	Udeleženi srečanjih na	Ocena sodelovanja
H18	In njihovi otroci	Otroci	Udeleženi srečanjih na	Ocena sodelovanja
H19	Da jih sprejemem	Sprejem	Vloga socialne delavke	Ocena sodelovanja
H20	Povabim v sodelovanje z nami	Povabilo sodelovanje v	Vloga socialne delavke	Ocena sodelovanja
H21	Jim podam roko, da nam lahko zaupajo in se naslonijo na nas	Ustvarjanje zaupanja	Vloga socialne delavke	Ocena sodelovanja
H22	Izrazijo svoje stiske	Izražanje stiske	Vloga starša	Ocena sodelovanja
H23	Mnenje	Mnenje	Vloga starša	Ocena sodelovanja
H24	Želje	Želje	Vloga starša	Ocena sodelovanja
H25	Pričakovanja	Pričakovanja	Vloga starša	Ocena sodelovanja
H26	Pokličemo se	Pogovor po telefonu	Možnosti sodelovanja	Ocena sodelovanja
H27	Tudi pošljemo slike	Pošiljamo slike	Možnosti	Ocena sodelovanja

	uspehov njihovih otrok	uspehov	sodelovanja	
H28	Se straši redko s stisko sami obrnejo na nas	Redko sami prosijo za pomoč	Pomoč	Ocena sodelovanja
H29	Pogosto se ta pokaže tekom srečanja za drugo zadevo	Problem se pokaže tekom srečanj	Pomoč	Ocena sodelovanja
H30	Pomembno je, da so vsi starši slišani	Pomembno, da so starši slišani	Doživljanje sodelovanja	Uspešnost in učinkovitost sodelovanj
H31	Sodelovanja so uspešna, ko sodelujemo vsi, katerih se tema tiče	Sodelovanje vseh pomembnih	sodelovanje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanj
H32	Pomembno je, da ima vsak nekaj zase	Vsak mora dobiti nekaj zase	sodelovanje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanj
H33	Se čuti slišane	Je vsak slišan	sodelovanje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanj
H34	Pomembnega	Pomemben	sodelovanje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanj
H35	videnega	Viden	sodelovanje	Uspešnost in učinkovitost sodelovanj
H36	Največ mi je prinesla praksa	Pomembnost prakse	Pomoč	Uspešnost in učinkovitost sodelovanj
H37	Pomagala sem si z aktivom svetovalnih delavk	Pomoč aktiva svetovalnih delavk	Pomoč	Uspešnost in učinkovitost sodelovanj
H38	Povezujemo se tudi z redno osnovno šolo	Povezovanje z redno osnovno šolo	Pomoč	Uspešnost in učinkovitost sodelovanj
H39	Najbolj pomemben pripomoček za delo s starši je pogovor	Pomoč je pogovor	Pomoč	Uspešnost in učinkovitost sodelovanj
H40	Predvsem razumevanje različnosti	Razumevanje različnosti	Razumevanje	Predlogi za uspešno sodelovanje
H41	In sprejemanje vsakega kot je	Sprejemanje	Sprejemanje	Predlogi za uspešno sodelovanje
H42	Da ostanejo socialno delavci v šolah	Pomembna vloga socialnih delavcev v šoli	Sistemske spremembe	Predlogi za uspešno sodelovanje
H43	Več zaposlenih na šolah	Večje število zaposlenih	Sistemske spremembe	Predlogi za uspešno sodelovanje
H44	Velika mera razumevanja različnosti	Razumevanje različnosti	Način sodelovanja	Predlogi za uspešno sodelovanje
H45	Sprejemanje	Sprejemanje	Način sodelovanja	Predlogi za uspešno sodelovanje
H47	Empatičnost	Empatija	Način sodelovanja	Predlogi za uspešno sodelovanje
H48	Dostopnost	Dostopnost	Način sodelovanja	Predlogi za uspešno

				sodelovanje
--	--	--	--	-------------

9.19. Priloga S: Osnovno kodiranje A,B,C,D,E,F,

• PRVI VTIS

VTIS O STIKU

Ne spomnim se (A1)

Mešani občutki (A3), (D2), (D3), (E2), (F2), (A2)

Ne sprijazniti takoj (A4)

Verjeti v odločitev (A5)

Negativen vtis (B1), (B4)

Moj prispevek k vtisu (B2)

Strah (B5), (F3), (B6), (F5), (H3)

Nezaupanje (B7), (E3), (F4)

Trud šole (B8)

Dobra razlaga (B9), (D1)

Pozitivno (C2), (E1), (F1), (C1)

PREHODNJE IZKUŠNJE

Ni predhodnih izkušenj (A6), (B10), (C3), (E4), (F6), (F7)

Negativne (A7), (B3)

Obiskovala drugo šolo (D4)

OCENA ODNOSA DO OSNOVNE ŠOLE IN SVETOVALNE SLUŽBE

Nezaupanje (A8), (B11),

Neznano (A9),

Pomemben (F10)

Nevednost (A10), (B12)

Negativni (B13), (D6), (D7)

Zadovoljna (C4), (C11), (D5), (D8), (E5), (F8),

Pomirjena (C5),

Pozitiven občutek (C6)

Brez težav (D9)

Sprejetost (E6),

TEME PRVEGA POGOVORA

Delovanje šole (A11), (B14), (C8), (C9), (E12), (F13)

Učitelji (A12)

Prevozi (A13), (B15), (C7), (D11), (E8), (F15)

Potek spremljanja otroka (A14), (B17)

Učni načrt (B16), (E9), (F14),

Interesne dejavnosti (E10), (E11)

Dogovor o sodelovanju (B18), (E14)

Načrtovanje sodelovanja (B19)

Ogled šole (B20)

Delovni terapevt (C10)

Le osnovno potrebne zadeve (D10)

Zanimanje zame (D12)

Strahovi (D13)

Pogovor o virih moči (E13)

Stiske (E7)

S KOM POTEKA PRVI POGOVOR

Ravnatelj (A15), (B23), (E16)

Svetovalna delavka (A16), (B21), (C13), (D14), (E15), (F16)

Nespominjanje udeležениh (B22),

Razredničarka (C12)

• **OCENA SODELOVANJA**

POGOSTOST IN MOŽNOSTI SREČANJ

Vsakodnevno srečevanje (H6)

Srečanja na tri mesece (A18), (B25), (C14), (D15), (F18), (H11)

Pogosta srečanja (A19), (F17), (A17), (B24)

Odvisno od problema (G12), (G13),

Odvisno od staršev (G14)

Ne vem koliko (E17), (F18)

Enkrat mesečno (E18)

Govorilne ure (F19)

Malo srečanj s svetovalno službo (A20), (B27)

Možnost telefoniranja (A37), (B51), (C15), (C39), (D35), (E35), (F36), (G16), (G35), (H7), (H26), (H27)

Napovedana in nenapovedana srečanja (G11), (G15), (G17)

Obveščanje o posebnostih in spremembah (B26)

Pomoč svetovalne službe (A38), (D16), (H10)

Pomoč razredničarke (A39)

Nisem upoštevana (C37)

So na voljo (B52), (C38), (D34), (D36), (D38), (E36), (F31)

Dogovor za sestanek (C16), (C40), (D37), (H9)

Skupno delo v korist za vse (D32), (D33),

Nedostopnost brez predhodne najave (C41)

Izven delovnega časa (G35)

Ob vstopu otroka v šolo (H8)

Srečanja težje narave (H12)

ČAS IN PROSTOR SREČANJ

30 minut (A21)

45 minut (B28), (D17), (E19), (F21), (F22), (G19), (H13)

20 minut (C18)

90 minut (C19)

Smo sami (A27)

Mir (B36)

Odvisno ali imajo naročene že druge starše (B29)

Podaljšanje srečanja (B30)

Odvisen od teme in namena pogovora (C17)

V razredu (A25), (B35), (C22), (D21), (F26), (F28), (F29)

Pisarna (A26), (B34), (D23), (E24)

Kabinet (D22), (F27)

UDELEŽENI NA SREČANJIH

Razredničarka (A22), (B31), (C20), (D19), (E20), (F23), (G23), (H15)

Psihologinja (D20)

Svetovalna delavka (A23), (C21), (D18), (E21), (G21), (H14),

Ravnatelj (A24), (E23), (G22), (H16)

Svetovalna delavka ob težkih temah (B33), (F24)

Delovni terapevt in logoped (E22)

Starši (G20), (H17)

CSD (G24)

Učenec (G25), (H18)

OVIRE ZA SODELOVANJE

Služba (A28), (B38), (C24)

Zdravstvene zadeve (C25)

Delo doma (C26)

Utrujenost (A29), (B40), (C28), (C29)

Brez izpita za avto (A30)

Sovpadanje sestankov (A31)

Dopoldanska srečanja (B37)

Stiske staršev (B41), (B42)

Nezaupanje (B43)

Časovna stiska (C23)

Brez težav (D24), (D25), (D26), (F30)

VLOGA STARŠEV

Pomagajo tete, strici, stari starši (A32), (C27)

Dogovarjanje za dobrobit sinu (A33)

Izrazim dobro in slabo (A34), (B46), (C31), (C35), (C36), (D28), (D29), (E27), (E28), (E29), (E30), (F33), (F34), (G34), (B58)

Podpora otroku (A35), (B45),

Upoštevanje (A36), (D30), (E31),

Pomoč pri nalogah (B44)

Pokličem v šolo za informacije (C32), (C33), (C34), (B48)

Spremljanje napredka (D27), (B47)

Sodelovanje (E32)

Pogovarjanje (E33), (G33), (H22), (H23), (H24), (H25)

Skupno načrtovanje (E34)

Ne vem kako opisati vlogo (F32)

VLOGA SVETOVALNE DELAVKE

sprejemanje (G26), (H19)

povabim v sodelovanje (H20)

Se trudimo kot kolektiv (G27)

Podpora (G28), (G29), (H21)

Pogovori o težavah (G30)

Timski sestanek (G31)

Skupno odločanje (G32)

POGOSTE TEŽAVE STARŠEV

Postavljanje mej otroku (G37)

Otroci ne želijo v šolo (G38)

Starši s stisko nas redko prosijo za pomoč (H28)

Problem se pokaže tekom pogovora (H29)

• USPEŠNOST IN UČINKOVITOST SODELOVANJA

DOŽIVLJANJE SODELOVANJA

Zadovoljna (A40), (B53), (D39), (E37), (F37)

Kritična (A41)

Zelo različno (G39)

Zaželena in hkrati nezaželena (A42)

Nezadovoljstvo (C42)

Veliko sem pridobila (E38)

Dobro počutje hčere (E39)

Se trudijo (F38)

Zavzetost zaposlenih (F39), (G40)

OCENA SODELOVANJA

Več konkretnosti in natančnosti (A43)

Brez prelaganja odgovornosti (A44)

Ob problemu nisem sama (E40), (H35)

Sodelujemo, četudi ni učinka takoj (E41), (G41)

Sodelovanje vseh (H31)

3,5 (A45)

4(B54), (B61)

2 (C45)

5 (D43), (C44), (E43), (F42)

Prijaznost (A47), (B57), (C50),

Sem pomirjena (C41)

Si vzamejo čas (A48), (E42), (E44)
So odzivni (C46)
Ne storijo nič (C47), (C52)
Sem slišana (B55), (C40), (E45), (H33)
Spodbuden pogovor (C51)
Nisem slišana (C48), (C53)
Lahko pokličem (C43)
Prepoved nenapovedanega obiska (C44)
Obveščenost (B56), (F40), (H34)
Požrtvovalen odnos (B59), (E46), (G42), (G44),
Narediš kar obljubiš (G43)
Trud za otroke (B60)
Trud za starše (C42)
Zame ni podpore (B62), (B63), (B64)
Izražanje mnenja (H32),
Pozitiven je dogovor (C49)

Lahko skupaj delamo (F41)

POTREBOVANA POMOČ

Skupno reševanje težav (E25), (E26)
Sem upoštevana (B50), (D31), (F35)
Družinski člani (A46), (B68), (C55), (F47), (G51)
Osebe, ki so mi blizu (C54)
Osebni vir (A49), (C30), (B39)
Pogovori v šoli (A50), (F43)
Odnos (B66), (F44), (G45)
Način pogovora (B67)
Bioenergetik (B69)
Uresničevanje dogovora (D45), (F48)
Skupno reševanje (D46), (D47),
Informiranje (D48)
Sodelovanje vseh (D49), (G46)
Občutek sprejetosti (F46), (G47), (G48)
Pogovor z drugimi strokovnimi delavci (G49), (G50), (H38), (H39)
Aktiv svetovalnih delavk (G52), (H37)
Praksa (H36)

• **SPREMEMBE**

UČINKOVITO DELOVANJE

Dobro sodelovanje (B73), (D56),
Udeležba vseh pomembnih v problemu (G55)
Trud vseh (C61), (D58), (G56)

Nič ne pogrešam (D52)
 Dobra izkušnja (D53)
 Obdržati tovrsten način dela (D54), (E51)
 Povezanost (D55), (D57)
 Odkrito sprejemanje (E47), (F50), (F51), (H41), (H45)
 Razumevanje različnosti (H40), (H44)
 Pomoč svetovalne delavke (E50), (H42), (H47)
 Odnos (F49), (H46)
 Podpora (G53)
 Pomembnost spremljanj (G54)
 SMISELNE SPREMEMBE
 Nepozornost (B71), (B72)
 Način sodelovanja (B80)
 Dogovore je potrebno izvrševati (C56)
 Upoštevanje zelenega (C57), (C64)
 Razdeliti učence smiselno (C59)
 Način dela z otroci (C62), (C63)
 Dovoliti nenapovedan obisk (C65)
 Odnos zaposlenih (C66), (B74)
 Prostore (E48)
 Večanje števila učencev v razredu (F53)
 IZBOLJŠAVE
 Dvom v inkluzijo (F55)
 Več konkretnosti (A51), (B78)
 Občutek sprejetosti (A52), (A53)
 Nadzor nad učenci (C60)
 Opremljeni z informacijami (A54), (B79)
 Znati reševati problemske situacije (A55)
 Biti bolj pozorni (A56)
 Posvetiti se otrokom (A57)
 Nudenje letovanj (A58)
 Izleti (A59)
 Športne aktivnosti (A60)
 Več podpore in pomoči staršem (B70), (B77)
 Podpora in pomoč predvsem na začetku sodelovanja (B75)
 Večkratna prisotnost socialne delavke (B76)
 Potreba po logopedu (C58), (E49), (F52)
 Večje število zaposlenih (F54), (H43)

9.20. Priloga Š: Osnovno kodiranje G, H

- **PRVI VTISI**

- VTIS O STIKU

- Strah (H3)

- Neprijetno (G7)

- PREDHODNE IZKUŠNJE

- V času študija (G1), (G2), (G3), (G6)

- Poklic varuhinje (G4)

- Svetovalno delo (G5), (H1), (H2)

- OCENA ODNOSA

- Sprejetost (G9), (H4)

- Različni pristopi (H5)

- Občutek, ne biti kos (G8), (G10)

- **OCENA SODELOVANJA**

- POGOSTOST IN MOŽNOSTI SREČANJ S OSNOVNO ŠOLO IN SVETOVALNO SLUŽBO

- Vsakodnevno srečevanje (H6)

- Srečanja na tri mesece (H11)

- Odvisno od problema (G12), (G13),

- Odvisno od staršev (G14)

- Napovedana in nenapovedana srečanja (G11), (G15), (G17)

- Obveščanje o posebnostih in spremembah (B26)

- Izven delovnega časa (G35)

- Ob vstopu otroka v šolo (H8)

- Srečanja težje narave (H12)

- ČAS IN PROSTOR SREČANJ

- Eno šolsko uro (G19), (H13)

- Po telefonu (G35)

- Izven delovnega časa (G36)

- UDELEŽENCI NA SREČANJIH

- Starši (G20), (H17)

- Svetovalna delavka (G21), (H14)

- Ravnatelj (G22), (H16)

- Razrednik (G23), (H15)

- CSD Velenje (G24)

- Učenec (G25), (H18)

- VLOGA STARŠEV

- Vedno lahko pridejo po pomoč (G33)

- Izražanje volje (G34), (H22), (H23), (H24), (H25)

- Pokličejo (G35)

VLOGA SVETOVALNE DELAVKE

Podpora (G28), (G29)

Zanimanje (G26)

Skupno delo (G27)

Skupno odločanje (G32)

Pogovori (G30)

Timski sestanki (G31)

Pozorni na vsak namig (G40)

Sprejemanje (H19)

Povabilo v sodelovanje (H20)

Zaupanje (H21)

TEŽAVE S KATERIMI SE SREČUJEJO STARŠI

Postavljanje mej (G37)

Vliti voljo otroku do izobraževanja (G38)

Redko sami prosijo za pomoč (G27)

• **USPEŠNOST IN UČINKOVITOST SODELOVANJA**

DOŽIVLJANJE SODELOVANJA

Zelo različno (G39)

NAČINI SODELOVANJA

Resnično sodelovanje (G40), (H30), (H31)

Opora staršem (G41), (H34),

Vsak mora dobiti nekaj zase (H32)

Obljube izpolniti (G42)

Dovoliti staršem imeti svoje mnenje, da lahko zaupajo (G43)

Pomembnost odnosa (G44)

Skupno načrtovanje (G45)

Sprejemanje različnosti (G46)

Razumevanje druge perspektive (G47), (H33)

Biti opora staršem in otrokom (G53)

Pomembnost spremljanj (G54)

Udeleženosť vseh pomembnih v problemu (G55)

V POMOČ SVETOVALNI SLUŽBI

Pomaga mi pogovor s psihologinjo (G58)

Pomoč ravnatelja (G50)

Pomoč družinskih članov (G51)

Praksa (H36)

Pomoč aktiva svetovalnih delavk Šaleške regije (G52), (H37)

Sodelovanje z redno osnovno šolo (H38)

Pogovor (H39)

• **PREDLOGI ZA USPEŠNO SODELOVANJE**

Zagon in zaupanje (G56)
Ne vem (G57)
Sodelovanje tudi, ko je težko (G58), (H40)
Razumevanje različnosti (H41),
Sprejemanje (H42)
Pomembna vloga socialnih delavcev v šoli (H43)
Večje število zaposlenih (H44)
Razumevanje različnosti (H45)
Sprejemanje (H46)
Empatija (H47)
Dostopnost (H48)

9.21. Priloga T: Odnosno kodiranje A, B, C, D, E, F

PRVI VTISI

- Vtis o stiku
- Predhodne izkušnje
- Ocena odnosa do osnovne šole in svetovalne službe
- Teme prvega pogovora
- Udeleženci prvega pogovora

OCENA SODELOVANJA

- Pogostost in možnosti srečanj s osnovno šolo in svetovalno službo
- Čas in prostor srečanj
- Udeleženci na srečanjih
- Ovire za sodelovanje
- Vloga staršev
- Vloga svetovalne delavke
- Težave s katerimi se srečujejo starši

USPEŠNOST IN UČINKOVITOST SODELOVANJA

- Doživljanje sodelovanja
- Ocena sodelovanja
- Pomoč, ki jo imajo starši

PREDLOGI ZA USPEŠNO SODELOVANJE

- Učinkovito delovanje
- Smiselne spremembe
- Izboljšave

9.22. Priloga U: Odnosno kodiranje G, H

PRVI VTISI

- Vtis o stiku z osnovno šolo s prilagojenim programom
- Predhodne izkušnje
- Ocena odnosa do osnovne šole in svetovalne službe

OCENA SODELOVANJA

- Pogostost in možnosti srečanj s osnovno šolo in svetovalno službo
- Čas in prostor srečanj
- Udeleženci na srečanjih
- Ovire za sodelovanje
- Vloga staršev
- Vloga svetovalne delavke
- Težave s katerimi se srečujejo starši

USPEŠNOST IN UČINKOVITOST SODELOVANJA

- Doživljanje sodelovanja
- Ocena sodelovanja
- Načini sodelovanja s starši (način dela)
- Pomoči, potrebne za učinkovito sodelovanje

PREDLOGI ZA USPEŠNO SODELOVANJE

- Učinkovito delovanje
- Smiselne spremembe
- Izboljšave